

OCENA STANU SANITARNEGO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO 2024

SPIS TREŚCI

Tytuł rozdziału		Strona
<i>SŁOWO WSTĘPNE</i>		4
1.	<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE EPIDEMIOLOGII</i>	6
2.	<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY PRACY I NADZORU NAD CHEMIKALIAM</i>	28
3.	<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI I ŻYWIENIA ORAZ MATERIAŁÓW I WYROBÓW PRZEZNACZONYCH DO KONTAKTU Z ŻYWNOŚCIĄ</i>	43
4.	<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY KOMUNALNEJ</i>	57
5.	<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY DZIECI I MŁODZIEŻY</i>	69
6.	<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE ZAPOBIEGAWCZEGO NADZORU SANITARNEGO</i>	78
7.	<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY RADIACYJNEJ</i>	83
8.	<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE PROMOCJI ZDROWIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ</i>	87
9.	<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE DZIAŁU LABORATORYJNEGO</i>	98
10.	<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE MEDYCZNEGO LABORATORIUM DIAGNOSTYCZNEGO</i>	103
11.	<i>SYSTEM ZARZĄDZANIA JAKOŚCIĄ</i>	107

© Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Białymstoku, 2025

Opracowano pod kierunkiem: *Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku – dr n. med. Marii Siewko.*

Zespół redakcyjny: *Iwona Sienkiewicz, Małgorzata Kruszewska, Izabela Szamrej, Urszula Czyżewska, Elżbieta Kamińska, Anna Sawicka, Agnieszka Bajguz, Justyna Winnicka, Ewa Maliszewska, Marta Krahel, Anna Suchocka, Edyta Romanowska-Konopko.*

Kierujący zespołem: *Artur Żamojda*

Zdjęcia wykorzystane w opracowaniu pochodzą z zasobów własnych WSSE w Białymstoku, pixabay.com, biblioteki platformy Microsoft 365.

Wydawca:

Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Białymstoku

ul. Legionowa 8

15-099 Białystok

tel. +48 85 740 85 40, +48 85 740 85 41

e-mail: wsse.bialystok@sanepid.gov.pl

<https://www.gov.pl/web/wsse-bialystok>

Szanowni Państwo

Przedstawiam Państwu „Ocenę stanu sanitarnego województwa podlaskiego za 2024 rok”. Opracowanie jest podsumowaniem działań z zakresu zdrowia publicznego inspekcji sanitarnej szczebla wojewódzkiego i powiatowego. Sporządzone zostało przez naszych pracowników w oparciu o dane własne i udostępniane przez graniczną stację sanitarno-epidemiologiczną oraz czternaście stacji powiatowych działających w naszym województwie.

W 2024 roku kontynuowaliśmy realizację istotnych zadań z zakresu zdrowia publicznego, m.in.: nadzór nad chorobami zakaźnymi, nad podmiotami leczniczymi, nad warunkami pracy w zakładach pracy, obiektami użytku publicznego, placówkami oświatowymi. Przeciwdziałaliśmy rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych m.in. przez nadzór nad wykonawstwem szczepień ochronnych. W sytuacji zagrożenia podejmowaliśmy działania zapobiegawcze, eliminujące ryzyko.

Uwagę kierowaliśmy na bezpieczeństwo żywności, która trafiała na podlaskie stoły, a także bezpieczeństwo wody do spożycia, dostarczaną mieszkańcom przez wodociągi.

Duża część działań skupiła się na zapewnieniu odpowiednich warunków higieniczno-sanitarnych i bezpieczeństwa zdrowotnego w przedszkolach, szkołach, zakładach pracy, a także w innych obiektach użyteczności publicznej. Ocenialiśmy bezpieczeństwo produkcji i dystrybucji żywności oraz warunki żywienia.

Dzięki zaangażowaniu pracowników laboratoriów działających w strukturze Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego uzyskiwaliśmy rzetelne i wiarygodne wyniki badań i pomiarów oraz identyfikowaliśmy patogeny chorobotwórcze krążące w środowisku. Nasze działania mogły być przez to bardziej precyzyjne i profesjonalne. Podejmowaliśmy je w oparciu o pewne i sprawdzone dane.

Państwowa Inspekcja Sanitarna to nie tylko gromadzenie danych, nadzór i kontrole. Popularyzowaliśmy wśród mieszkańców Podlasia zdrowy styl życia. Promowaliśmy szczepienia ochronne jako jedno z najbardziej skutecznych działań profilaktycznych w zapobieganiu i zwalczaniu chorób zakaźnych i niektórych chorób nowotworowych. Włączyliśmy się w realizację Narodowej Strategii Onkologicznej na lata 2020-2030 poprzez współrealizację powszechnego programu szczepień przeciw HPV. Nasze działania ukierunkowaliśmy na eliminowanie czynników odpowiedzialnych za powstawanie groźnych chorób zakaźnych, niezakaźnych, a także nowotworowych. Ograniczanie tych czynników musiało spowodować zmniejszenie chorób wśród mieszkańców województwa podlaskiego.

Szczegóły dotyczące powyższych działań, ich skalę i efekty, znajdują Państwo właśnie w przedłożonej ocenie.

*Dr n. med. Maria Siewko
Podlaski Państwowy
Wojewódzki Inspektor Sanitarny*

INSPEKCJA SANITARNA
WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

PSSE
w Augustowie

PSSE
w Białymstoku

PSSE
w Bielsku Podlaskim

PSSE
w Grajewie

PSSE
w Mońkach

PSSE
w Hajnówce

PSSE
w Siemiatyczach

PSSE
w Kolnie

PSSE
w Sejnach

PSSE
w Wysokiem
Mazowieckiem

PSSE
w Łomży

PSSE
w Sokółce

PSSE
w Suwałkach

PSSE
w Zambrowie

ODDZIAŁ EPIDEMIOLOGII PUNKT SZCZEPIEŃ OCHRONNYCH

ROZDZIAŁ 1: OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE EPIDEMIOLOGII

STAN SANITARNY OBIEKTÓW PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ LECZNICZĄ

Państwowa Inspekcja Sanitarna w 2024 r. w województwie podlaskim nadzorowała działalność leczniczą w 1094 podmiotach leczniczych i 914 praktykach zawodowych.

Szczegółowe dane obrazują poniższe tabele.

Tabela 1.1 Podmioty wykonujące działalność leczniczą wg kontroli PIS w 2024 r.

Wyszczególnienie					według ewidencji na 31 XII 2024	Liczba urządzeń i obiektów skontrolowanych					
						ogółem	%	ze stwierdzonym złym stanem			
								higieniczno-sanitarnym i techniczny	tylko higieniczno-sanitarnym	tylko technicznym	
Działalność lecznicza wykonywana przez podmioty lecznicze	Ogółem				1	1094	628	57,4	9	8	6
	Stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne	szpitalne	szpitale ogółem	2	42	40	95,2	3	2	3	
			w tym szpitale jednodniowe	3	7	5	71,4	0	0	0	
			w tym szpitale uzdrowiskowe	4	1	0	-	0	0	0	
			inne niż szpitalne	zakłady opiekuńczo-lecznicze	5	10	9	90	0	0	0
		zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze	6	4	1	25	0	0	0		
		zakłady rehabilitacji leczniczej	7	0	0	-	0	0	0		
		sanatoria	8	3	1	33,3	0	0	0		
		hospicja	9	3	2	66,7	0	0	0		
		inne	10	4	3	75	1	0	0		
	Ambulatoryjne świadczenia zdrowotne	przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria z izbą chorych, lecznice			11	835	483	57,8	4	6	3
		zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne			12	41	19	46,3	0	0	0
		zakłady rehabilitacji leczniczej			13	41	11	26,8	0	0	0
		inne ogółem			14	111	59	53,2	1	0	0
		w tym uzdrowiskowe			15	0	0	0	0	0	0

Źródło: Dane z MZ-46 - Dział 4. Stan sanitarny pomieszczeń i urządzeń wykorzystywanych przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych przez podmioty wykonujące działalność leczniczą.

Tabela 1.2 Praktyki zawodowe wykonujące działalność leczniczą wg kontroli PIS w 2024 r. na podst. MZ-46-Dział 4

Wyszczególnienie			Liczba urządzeń i obiektów					
			według ewidencji na 31 XII 20234	Skontrolowanych				
				ogółem	% kontrolowanych	Ze stwierdzonym złym stanem		
						higieniczno-sanitarnym i technicznym	tylko higieniczno-sanitarnym	tylko technicznym
Działalność lecznicza wykonywana przez praktykę zawodową	Ogółem	1	914	373	40,8	1	1	0
	Indywidualne praktyki lekarskie ogółem	2	474	162	34,2	0	1	0
	W tym indywidualne praktyki lekarzy dentystów	3	354	149	42,1	0	1	0
	Indywidualne specjalistyczne praktyki lekarskie ogółem	4	351	173	49,3	1	0	0
	W tym indywidualne specjalistyczne praktyki lekarzy dentystów	5	167	103	61,7	1	0	0
	Grupowe praktyki lekarskie ogółem	6	28	12	42,9	0	0	0
	W tym grupowe praktyki lekarzy dentystów	7	16	9	56,3	0	0	0
	Indywidualne praktyki pielęgniarek	8	3	2	66,7	0	0	0
	Indywidualne specjalistyczne praktyki pielęgniarek	9	3	2	66,7	0	0	0
	Grupowe praktyki pielęgniarek	10	9	1	11,1	0	0	0
	Inne	11	46	21	45,7	0	0	0

Źródło: Dane z MZ-46 - Dział 4. Stan sanitarny pomieszczeń i urządzeń wykorzystywanych przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych przez podmioty wykonujące działalność leczniczą.

W 2024 roku na 2008 podmioty lecznicze i praktyki zawodowe będące w ewidencji skontrolowano 1001 obiektów wykonujących działalność leczniczą, co stanowi 49,9%:

- stan sanitarny skontrolowanych obiektów (1001) wykonujących działalność leczniczą oceniono negatywnie w 25 obiektach, co stanowi 2,5%,
- wydano 185 decyzji merytorycznych, 110 decyzji płatniczych,
- wystawiono 408 postanowień, 50 tytułów wykonawczych,
- nałożono 15 mandatów karnych na kwotę 3 500,00 zł

PODSUMOWANIE:

1. Odsetek obiektów w ewidencji ocenianych ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i technicznym:
 - 0,82% - działalność lecznicza wykonywana przez podmioty lecznicze,
 - 0,11% - działalność lecznicza wykonywana przez praktykę zawodową.
2. Odsetek obiektów w ewidencji ocenianych tylko ze złym stanem higieniczno-sanitarnym:
 - 0,73% - działalność lecznicza wykonywana przez podmioty lecznicze,
 - 0,11% - działalność lecznicza wykonywana przez praktykę zawodową.
3. Odsetek obiektów w ewidencji ocenianych ze złym stanem tylko technicznym:
 - 0,55% - działalność lecznicza wykonywana przez podmioty lecznicze.

SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA WYBRANYCH CHOROÓB ZAKAŹNYCH

Sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych w województwie podlaskim oceniana jest na podstawie danych z nadzoru epidemiologicznego oraz analizy i weryfikacji zgłoszonych chorób zakaźnych, zakażeń i zatruć. W 2024 roku obserwowano znaczny wzrost zachorowań na choroby układu oddechowego (krztusiec, grypa, RSV) oraz boreliozę. Odnotowano także wzrost zakażeń jelitowych wywołanych m.in. przez rotawirusy oraz zachorowań na ospę wietrzną. Dane epidemiologiczne dotyczące wybranych chorób zakaźnych na terenie województwa podlaskiego zostały przedstawione w formie tabelarycznej w oparciu o roczne sprawozdanie MZ-56 o zachorowaniach na choroby zakaźne, zakażeniach i zatruciach zgłoszonych w latach 2023-2024.

Tabela 1.3. Liczba zachorowań i współczynnik zapadalności w województwie podlaskim w latach 2023 – 2024 na podstawie MZ-56

Jednostka chorobowa	2023		2024	
	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców
Salmonelloza - zatrucia pokarmowe	371	32,3	194	17,0
Salmonelloza - posocznica	9	0,8	5	0,4
Salmonelloza - inne zakażenia pozajelitowe	5	0,4	3	0,3
Czerwonka bakteryjna (szigelozą)	2	0,2	1	0,1
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>E. coli</i> biegunkotwórczą	4	0,3	3	0,3
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>E. coli</i> enterokrwotoczną (werotoksyczną)	6	0,5	11	1,0
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>E. coli</i> inną i bno	1	0,1	2	0,2
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>Campylobacter</i>	5	0,4	9	0,8
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>Yersinia enterocolitica</i> lub <i>pseudotuberculosis</i>	5	0,4	7	0,6
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>Clostridium difficile</i>	537	46,7	782	68,4
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe - inne określone	91	7,9	42	3,7
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe - nieokreślone	67	5,8	76	6,6
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2	38	184,9	29	2,5
Inne bakteryjne zatrucia pokarmowe gronkowce	3	0,3	1	0,1
Giardioza (lamblioza)	153	13,3	93	8,1
Wirusowe zakażenia jelitowe - wywołane przez rotawirusy	164	14,3	515	45,0
Wirusowe zakażenia jelitowe - wywołane przez norowirusy	231	20,1	419	36,6
Wirusowe zakażenia jelitowe - inne określone	133	11,6	208	18,2
Wirusowe zakażenia jelitowe - nieokreślone	352	30,6	444	38,8
Wirusowe zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2	357	1736,6	573	50,1
Biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe BNO, o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu - ogółem	696	60,6	1072	93,8
Biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe BNO, o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu - dzieci do lat 2	146	710,2	202	17,7
Tularemia	1	0,1	4	0,3
Listerioza	6	0,5	12	1,0
Krzusiec	102	8,9	1012	88,5
Płonica (szkarlatyna)	1027	89,4	1332	116,5
Choroba meningokokowa inwazyjna - ogółem	4	0,3	6	0,5
Choroba meningokokowa inwazyjna – zapalenie opon mózgowych	3	0,3	4	0,3
Choroba meningokokowa inwazyjna - posocznica	1	0,1	3	0,3
Choroba wywołana przez <i>Streptococcus pyogenes</i> , inwazyjna - ogółem	154	13,4	122	10,7
Choroba wywołana przez <i>Streptococcus pyogenes</i> , inwazyjna - róża	117	10,2	104	9,1

Jednostka chorobowa	2023		2024	
	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców
Choroba wywołana przez <i>Streptococcus pyogenes</i> , inwazyjna - inna określona i nieokreślona	32	2,8	17	1,5
Kiła - wczesna	25	2,2	21	1,8
Kiła późna	3	0,3	4	0,3
Kiła - inne postacie kily i kiła nieokreślona	25	2,2	25	2,2
Rzeżączka	11	1,0	10	0,9
Inne choroby przenoszone drogą płciową przez Chłamydie	23	2,0	38	3,3
Borelioza z Lyme - ogółem	1096	95,4	1524	133,3
Borelioza z Lyme - neuroborelioza	19	1,7	22	1,9
Ostre porażenie wiotkie u dzieci w wieku 0-14 lat	2	1,1	0	0,0
Styczność i narażenie na wściekliznę / potrzeba szczepień	411	35,8	437	38,2
Kleszczowe zapalenie mózgu	213	18,5	207	18,1
Inne wirusowe zapalenie mózgu - określone	1	0,1	4	0,3
Inne wirusowe zapalenie mózgu - nieokreślone	1	0,1	3	0,3
Wirusowe zapalenie opon mózgowych - enterowirusowe	91	7,9	83	7,3
Wirusowe zapalenie opon mózgowych - inne określone i nieokreślone	33	2,9	27	2,4
Ospa wietrzna	3616	214,8	4186	366,1
Różyczka	0	0	3	0,3
Wirusowe zapalenie wątroby typu A	4	0,3	6	0,5
Wirusowe zapalenie wątroby typu B - ostre	3	0,3	2	0,2
Wirusowe zapalenie wątroby typu B - przewlekłe i BNO	123	10,7	119	10,4
Wirusowe zapalenie wątroby typu C - przewlekłe i BNO	102	8,9	103	9,0
Wirusowe zapalenie wątroby inne i nieokreślone	6	0,5	8	0,7
AIDS - Zespół nabytego upośledzenia odporności	3	0,3	5	0,4
Nowo wykryte zakażenia HIV	30	2,6	35	3,1
Świnka (nagminne zapalenie przyusznic)	28	2,4	27	2,4
Bąblowica (echinokokoza)	9	0,8	2	0,2
<i>Streptococcus pneumoniae</i> , inwazyjna - ogółem	107	9,3	123	10,8
<i>Streptococcus pneumoniae</i> , inwazyjna – zapalenie opon mózgowych i/lub mózgu	4	0,3	8	0,7
<i>Streptococcus pneumoniae</i> inwazyjna - posocznica	73	6,4	76	6,6
<i>Streptococcus pneumoniae</i> inwazyjna - inna określona i nieokreślona	34	3,0	52	4,5
<i>Haemophilus influenzae</i> , inwazyjna - ogółem	6	0,5	12	1,0
<i>Haemophilus influenzae</i> inwazyjna - posocznica	3	0,3	11	1,0
<i>Haemophilus influenzae</i> , inwazyjna – inna określona i nieokreślona	1	0,1	3	0,3

Jednostka chorobowa	2023		2024	
	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców
Bakteryjne zapalenie opon mózgowych i/lub mózgu inne określone	5	0,4	1	0,1
Bakteryjne zapalenie opon mózgowych i/lub mózgu inne, nieokreślone	4	0,3	4	0,3
Zapalenie opon mózgowych inne i nieokreślone	20	1,7	35	3,1
Zapalenie mózgu inne i nieokreślone	2	0,2	4	0,3
Grypa - ogółem	526	45,8	285	24,9
Grypa u dzieci w wieku 0-14 lat	256	145,1	154	13,5
Grypa potwierdzona wynikiem szybkiego testu antygenowego	2361	205,5	8572	749,7
Inne wrodzone zakażenia i choroby pasożytnicze toksoplazmoza	2	0,2	1	0,1
Zatrucia naturalnie toksycznymi substancjami spożytymi jako pokarm - grzyby	3	0,3	3	0,3
Zakażenia SARS-CoV-2 (COVID-19)	13428	1169,0	11610	1015,4
Zakażenia wirusem RSV	367	31,9	1941	169,8
Zakażenia wirusem RSV - dzieci do lat 2	163	14,2	820	71,7

ZACHOROWANIA I PODEJRZENIA ZACHOROWAŃ NA GRYPĘ

Grypa jest ostrą chorobą zakaźną układu oddechowego wywołaną zakażeniem wirusem grypy przenoszonym drogą kropelkową. Zachorowania wywołane przez wirusy grypy należące do rodziny *Orthomyxoviridae* obejmują trzy typy A, B i C. Nieleczona grypa może doprowadzić do wielu powikłań takich jak: zapalenie płuc, zapalenie ucha środkowego, zaostrzenie chorób przewlekłych, chorób serca, astmy, cukrzycy, a nawet śmierci.

Grypa występuje przez cały rok, ale najwyższą zapadalność obserwuje się w miesiącach jesiennych i zimowych. Analiza zachorowań na grypę wskazuje ich systematyczny wzrost, a ze względu na dużą zmienność genetyczną wirusa i występowania dużej ilości powikłań może stanowić globalne zagrożenie i wymaga globalnej koordynacji epidemiologicznej.

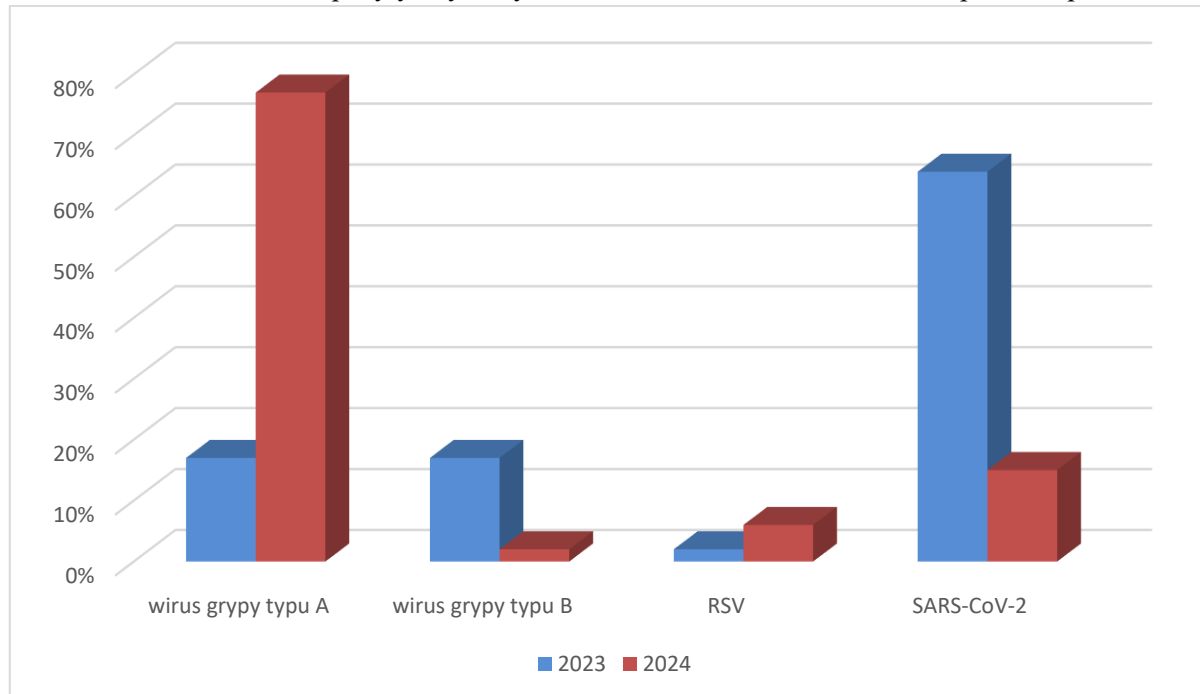
W 2024 r. na terenie województwa podlaskiego odnotowano 285 przypadków zachorowań na grypę potwierdzonych testem molekularnym (współczynnik zapadalności 24,9 na 100 tys. mieszkańców), w tym 154 u dzieci do 14 r.ż. Wartość ta spadła o 241 zachorowań w porównaniu do roku poprzedniego (współczynnik zapadalności w 2023 r. wynosił 45,8). Liczba przypadków grypy potwierdzonej wynikiem szybkiego testu antygenowego w 2024 r. wyniosła 8572 (współczynnik zapadalności 749,7) i wzrosła w stosunku do roku poprzedniego ponad 3,5 – krotnie (2361 przypadków w roku 2023, współczynnik zapadalności – 205). Najwięcej zachorowań w 2024 r. zanotowano w drugiej połowie lutego oraz drugiej połowie grudnia.

W województwie podlaskim prowadzony był monitoring zachorowań i podejrzeń zachorowań w ramach programu SENTINEL, tj. systemu nadzoru wirusologicznego i epidemiologicznego nad grypą w Polsce. Biorą w nim udział wytypowani lekarze medycyny rodzinnej z całego województwa podlaskiego. Wirusologiczny nadzór SENTINEL polega na badaniu w Medycznym Laboratorium Diagnostycznym Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku wymazów z nosogardła od pacjentów, u których wystąpiły objawy podejrzenia grypy.

W 2024 roku pobrano 390 prób od pacjentów, najwięcej z powiatu augustowskiego (127) i suwalskiego (101), w 2023 roku pobrano 545 prób, natomiast w 2022 roku 182 próby.

W 2024 roku spośród 390 próbek u 31,8% stwierdzono zakażenie wirusami oddechowymi. Natomiast w 2023 roku wynik pozytywny uzyskano u 47,8% przebadanych osób. Porównując dostępne dane z lat 2023 i 2024 można zauważyć wzrost zachorowań na grypę wywołaną wirusem typu A oraz spadek zachorowań na grypę

wywołaną wirusem typu B. Wśród pacjentów z dodatnim wynikiem w 2024 r. u 77% osób wykryto wirusa grypy typu A, w 2023 r. – u 17%. W roku ubiegłym u 2% osób stwierdzono wirusa grypy typu B natomiast w 2023 r. zakażenie wirusem grypy typu B wykryto u 17% osób. Można zaobserwować również wzrost zakażeń wirusem RS (ang. Respiratory Syncytial Virus), czyli syncytialnym wirusem nabłonka dróg oddechowych. W roku 2023 u 2% zakażonych osób stwierdzono zakażenie RSV, w 2024 roku już u 6%. Natomiast widać wyraźny spadek zakażeń wirusem SARS-CoV-2. W 2023 roku z powodu wirusa SARS-CoV-2 chorowało 64% osób z pozytywnym wynikiem testu, w 2024 roku liczba ta spadła do poziomu 15%.

Wykres 1.1 Liczba zachorowań spowodowanych określonymi wirusami oddechowymi wykrytymi w ramach programu SENTINEL w 2023 r. i 2024 r.

KORONAWIRUS SARS-CoV-2

COVID-19 jest zaliczany do grupy zoonoz. Przenoszenie patogenów zarówno między zwierzętami i ludźmi odbywa się jako element naturalnego cyklu biologicznego.

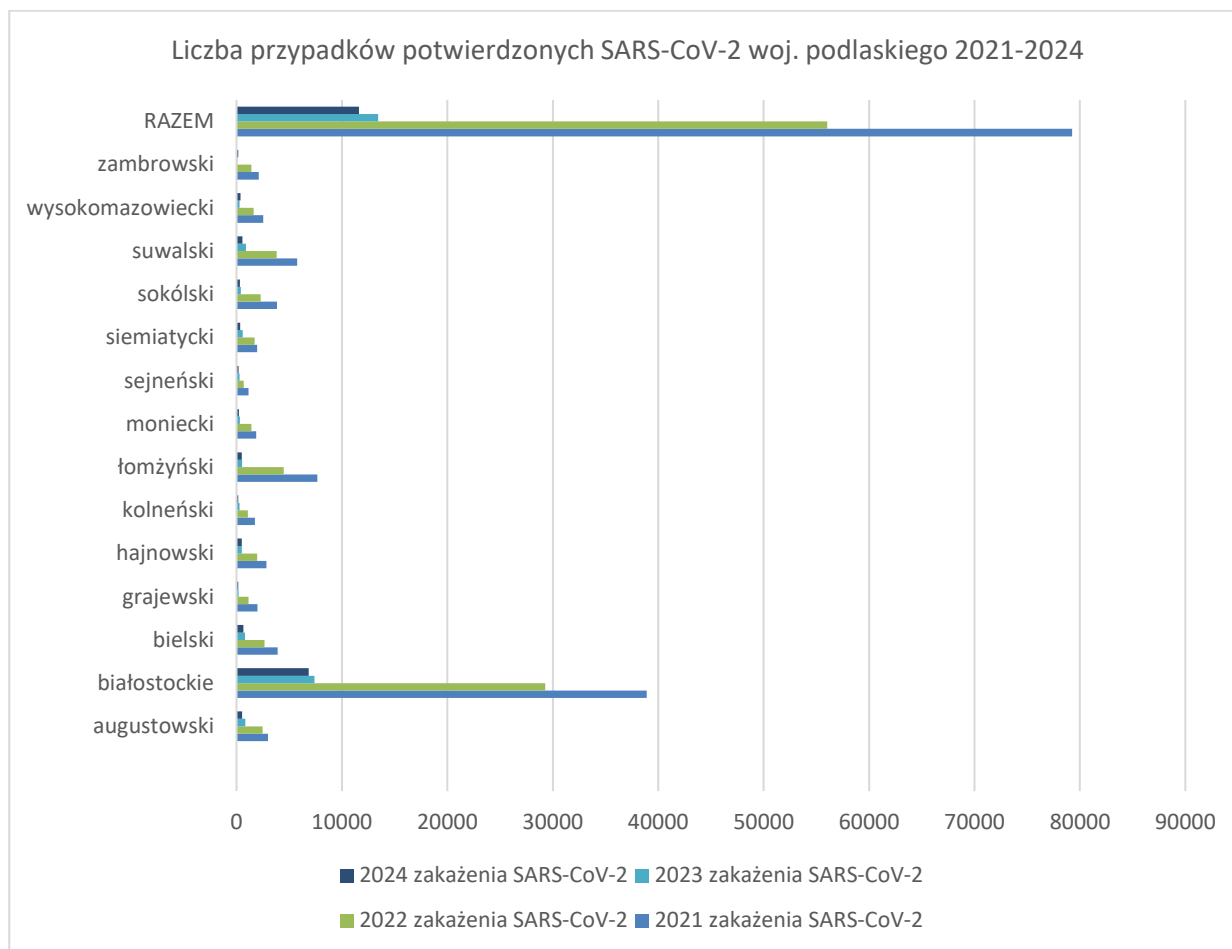
Pierwsze symptomy zwykle pojawiają się 5–6 dni po ekspozycji i trwają 1–14 dni. Najczęściej występuje gorączka, kaszel, ogólne osłabienie lub zmęczenie, ból gardła, ból głowy. Jest to choroba, której objawy mogą się różnić stopniem nasilenia od postaci bezobjawowej do poważnych powikłań potencjalnie zagrażających życiu.

W chwili obecnej szczepionka przeciw COVID-19 to jeden z najważniejszych elementów, dzięki któremu możemy wirusa wyeliminować.

Z terenu województwa podlaskiego zebrano następujące dane statystyczne (stan na dzień 31.12.2024 r.):

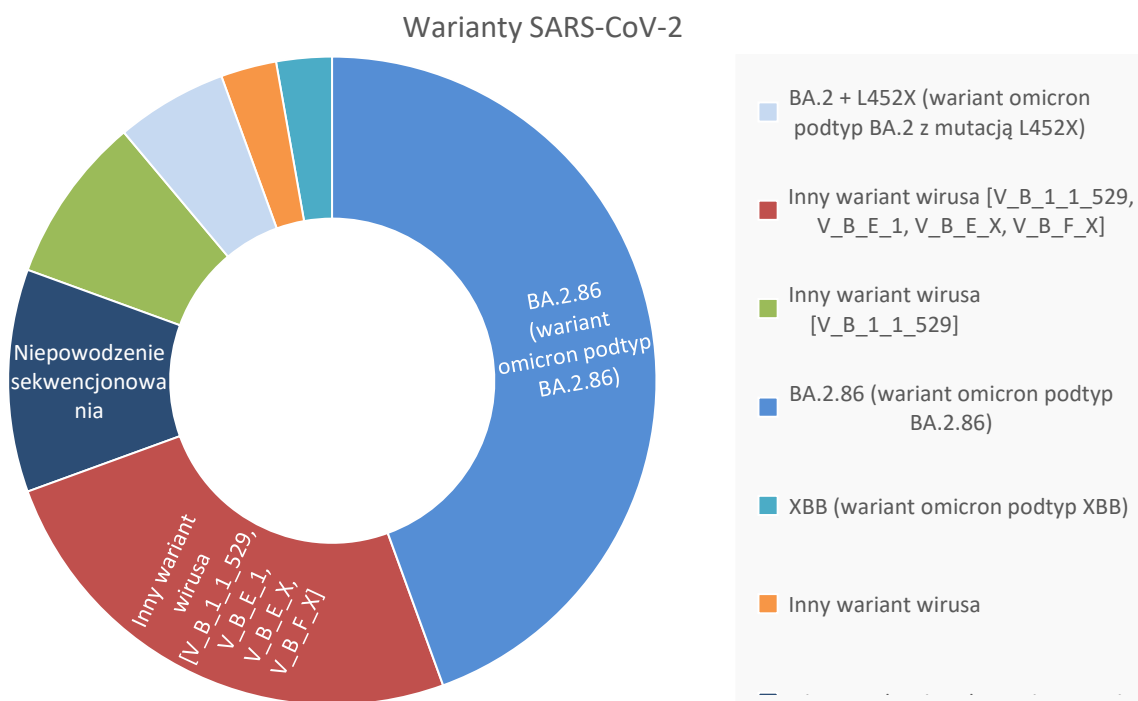
- liczba przypadków potwierdzonych zakażeń SARS-CoV-2 wynosi 11610, co wskazuje na 13,5% spadek liczby przypadków w stosunku do 2023 r. (13428). Współczynnik zachorowalności – 1015,4 na 100 000 osób. Spadek liczby zakażeń oraz liczby hospitalizacji zaobserwowano na terenie większości powiatów;
- liczba przypadków możliwych zakażeń SARS-CoV-2 wynosi 316, współczynnik zachorowalności – 27,6 na 100 000 osób, 21 chorych było hospitalizowanych;
- największa liczba przypadków zakażeń wystąpiła na terenie powiatu białostockiego – 6862, o 532 przypadki mniej w porównaniu z rokiem 2023, bielskiego – 653, o 163 przypadki mniej w porównaniu z rokiem 2023, suwalskiego – 577, o 322 przypadki mniej w porównaniu z rokiem 2023, a najmniejsza w powiecie grajewskim – 153.
- w 2024 r. z powodu SARS-CoV-2 hospitalizowano 1011 osób, o 40% mniej niż w roku poprzednim (1675),

Liczbę przypadków potwierdzonych zakażeń SARS-CoV-2 na terenie województwa podlaskiego w latach 2021-2024 przedstawia poniższy wykres:

Wykres 1.2 Liczba przypadków potwierdzonych SARS-CoV-2 na terenie województwa podlaskiego w latach 2021-2024 na podstawie MZ-56.

Wirusy nieustannie zmieniają się poprzez mutacje, a zmiany w wirusie SARS-CoV-2, wynikające z procesów ewolucji i adaptacji, są obserwowane na całym świecie. W związku z powyższym w 2024 roku kontynuowano rozpoczęty w 2021 roku na terenie kraju molekularny nadzór nad koronawirusem. W związku ze spadkiem liczby badań wykonywanych metodą PCR nastąpił znaczący – 85% spadek wyników poddanych sekwencjonowaniu. Od początku 2024 r. przeprowadzono łącznie 36 badań sekwencjonowania genomu wirusa SARS-CoV-2 izolowanego od osób zakażonych z terenu województwa podlaskiego. W powyższym okresie dominował wariant omicron podtyp BA.2.86. W pierwszej połowie roku zarejestrowano najwięcej sublinii określonej jako „Inny wariant wirusa”. Pod koniec roku dominował omicron podtyp BA.2.86. Udział poszczególnych wariantów przedstawia poniższy wykres:

Wykres 1.3 Udział wariantów SARS-CoV-2 w woj. podlaskim w roku 2024

RSV

Wirus RS (ang. Respiratory Syncytial Wirus) jest jedną z najczęstszych przyczyn ostrych infekcji dolnych dróg oddechowych na świecie. Powoduje szerokie spektrum chorób układu oddechowego od łagodnych infekcji górnych dróg oddechowych (w większości przypadków) po zagrażające życiu infekcje dolnych dróg oddechowych. Niemowlęta, zwłaszcza te poniżej szóstego miesiąca życia, są najbardziej narażone na ciężką chorobę RSV i śmierć. Może on również powodować ciężką chorobę u osób starszych i osób z chorobami współistniejącymi.

Od marca 2023 roku zakażenia wirusem RSV są ujęte w sprawozdaniu o zachorowaniach na choroby zakaźne, zakażeniach i zatruciach (MZ-56). W 2024 roku na terenie województwa podlaskiego zarejestrowano 1941 przypadków (współczynnik zapadalności 169,8), w tym 820 u dzieci do lat dwóch. 473 osoby wymagały hospitalizacji.

KRZTUSIEC

Krztusiec jest bakteryjną chorobą zakaźną, wysoce zaraźliwą wywoływaną przez pałeczkę krztuśca *Bordetella pertussis*. W 2024 roku w województwie podlaskim, nastąpił prawie 10 - krotny wzrost zachorowań na krztusiec. W 2023 roku zgłoszono 102 przypadki (współczynnik zapadalności wynosił 8,9 na 100 tys. mieszkańców, hospitalizowano 79 osób). W 2024 r. zachorowało 1012 osób, współczynnik zapadalności wzrósł do 88,5 na 100 tys. mieszkańców, hospitalizacji wymagało 201 osób. Liczbę zachorowań na krztusiec w latach 2023 i 2024 w poszczególnych grupach wiekowych przedstawia poniższa tabela:

Tabela 1.4 Liczba zachorowań na krztusiec w województwie podlaskim w latach 2023-2024 wg grup wiekowych na podstawie MZ-56, systemu EpiBaza i analizy własnej

Grupy wiekowe	Liczba zachorowań w 2024r.	Liczba zachorowań w 2023r.
0 - 4	133	2
5 - 14	328	3
15 - 64	465	20

65 i więcej	86	77
Razem	1012	102

*Źródło: Analiza własna na podstawie MZ-56 rocznego Sprawozdanie o zachorowaniach na choroby zakaźne, zakażeniach i zatruciach zgłoszonych w okresie 01.01-31.12.2024 r. oraz w okresie 01.01-31.12.2023 r., systemu teleinformatycznego EpiBaza.

W zwalczaniu krztuśca rekomenduje się obok prowadzenia powszechnych szczepień u dzieci i młodzieży zgodnie z kalendarzem szczepień ochronnych, także szczepienia przypominające u osób dorosłych wykonywane co 10 lat.

GRUŹLICA

Wywoływana jest przez *Mycobacterium tuberculosis*. Bakterie wywołujące gruźlicę atakują głównie układ oddechowy, jednak choroba może dotyczyć również innych tkanek i narządów (np. kości, ośrodkowego układu nerwowego).

W województwie podlaskim, podobnie jak w całym kraju, najczęściej występującą postacią kliniczną choroby jest gruźlica płuc. Na przestrzeni ostatnich lat liczba zachorowań na gruźlicę wzrasta.

W 2024 roku w województwie podlaskim zarejestrowano 91 zachorowań (współczynnik zapadalności wynosi 8,0 przypadków na 100 tys. mieszkańców) i jest wyższy niż w roku 2023 (73 przypadków - współczynnik zapadalności wynosił 6,4 przypadków na 100 tys. mieszkańców). Najwyższa zapadalność występuje wśród osób w wieku 45-64 lata, natomiast wśród dzieci i młodzieży nie odnotowano zachorowań. W 2024 r. odnotowano 7 zgonów z powodu gruźlicy.

Strukturę zachorowań w województwie podlaskim na przestrzeni lat 2015-2024 obrazuje poniższa tabela:

Tabela 1.5. Liczba zachorowań na gruźlicę wszystkich postaci w woj. podlaskim wg grup wieku w latach 2015-2024.

Lata	Ogółem	0-14 lat	15-19 lat	20-44 lata	45-64 lata	≥65 lat	Zapadalność na 100 tys.
2015	125	2	1	39	52	31	10,5
2016	121	0	0	25	53	43	10,2
2017	131	1	2	32	56	40	11,1
2018	86	2	0	26	34	24	7,3
2019	114	2	3	23	58	28	9,7
2020	65	6	2	17	29	11	5,5
2021	55	1	1	19	22	12	4,7
2022	68	1	1	21	24	21	5,8
2023	72	1	0	18	33	20	6,3
2024*	91	0	0	25	42	24	8,0

*dane na podstawie zgłoszonych formularzy ZLK-2, ZLB-2, które po weryfikacji przez IGiChP mogą ulec zmianie.

Jedną z ważniejszych metod zapobiegania szerzeniu się gruźlicy w społeczeństwie jest wczesne wykrycie choroby i natychmiastowe poddanie chorego leczeniu.

CHOROBY ZAKAŹNE OBJĘTE PRZEZ ŚWIATOWĄ ORGANIZACJĘ ZDROWIA PROGRAMAMI ERADYKACJI I ELIMINACJI: ODRA, RÓŻYCZKA, POLIOMYELITIS

ODRA, RÓŻYCZKA

Odra i różyczka odpowiadają cechom chorób możliwych do eliminacji. Konieczność różnicowania zakażeń wywołanych obydwoma wirusami oraz ich podobieństwo w zakresie możliwości eliminacji stały się podstawą włączenia obu tych wirusów do jednego programu Światowej Organizacji Zdrowia.

W Polsce od 2001 r. realizowany jest program eliminacji odry i różyczki, koordynowany przez Światową Organizację Zdrowia. Program zakłada utrzymanie odsetka osób szczepionych przeciw odrze na poziomie 95% oraz raportowanie i potwierdzanie laboratoryjne wszystkich podejrzeń zachorowań na odrę.

Różyczka jest ostrą chorobą wirusową przebiegającą z gorączką oraz wysypką. W województwie podlaskim w 2023 r. nie zanotowano żadnego przypadku zachorowania. W 2024 r. zgłoszono 3 przypadki zachorowań, 1 osoba była hospitalizowana.

POLIOMYELITIS (OSTRE NAGMINNE PORAŻENIA WIOTKIE)

Poliomyelitis jest ostrą chorobą wirusową, która w przypadku wystąpienia postaci porażennej powoduje trwałe upośledzenie narządu ruchu lub nawet zgon spowodowany porażeniem mięśni oddechowych. W porównaniu do 2023 r., gdy na świecie zgłoszono 12 przypadków poliomyelitis wywołanego dzikim wirusem polio typu 1 (w Pakistanie i Afganistanie), nastąpił gwałtowny wzrost zachorowań. W 2024 r. na świecie zgłoszono 99 przypadków poliomyelitis wywołanego dzikim wirusem polio typu 1 (WPV1). Zachorowania wystąpiły w Pakistanie (74 przypadki) i Afganistanie (25 przypadków). Z uwagi na sytuację epidemiologiczną poliomyelitis na świecie konieczne jest prowadzenie intensywnego nadzoru w Polsce. Nadzór wirusologiczny jest prowadzony poprzez badanie próbek kału w kierunku obecności wirusa polio u wszystkich dzieci, u których występują porażenia. Nadzór nad zgłaszalnością polega na comiesięcznych wizytach na oddziałach dziecięcych ze szczególnym uwzględnieniem oddziałów neurologii dziecięcej oraz stałym kontakcie telefonicznym z wyżej wymienionymi oddziałami.

Tabela 1.6 Ostre porażenia wiotkie w województwie podlaskim i w Polsce w latach 2015-2024 na podstawie MZ-56.

ROK	Ostre porażenia wiotkie			
	Województwo podlaskie	Zapadalność na 100 000	Polska	Zapadalność na 100 000
2015	5	2,93	39	0,68
2016	3	1,76	62	1,08
2017	2	1,17	53	0,91
2018	1	0,58	46	0,79
2019	2	0,2	41	0,70
2020	1	0,2	17	0,29
2021	2	0,2	37	0,63
2022	0	0	49	0,84
2023	2	0,2	69	1,20
2024	0	0	67	1,20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MZ-56 - rocznych sprawozdań o zachorowaniach na choroby zakaźne, zakażeniach i zatruciach.

W województwie podlaskim w 2024 roku nie stwierdzono przypadków ostrego porażenia wiotkiego u dzieci w wieku 0-14 lat.

CHOROBY PRZENOSZONE DROGĄ KRWI

WIRUSOWE ZAPALENIA WĄTROBY TYPU C

Wirus HCV może powodować ostre i przewlekłe zapalenie wątroby, którego nasilenie waha się od łagodnej postaci trwającej zaledwie kilka tygodni do poważnej, trwającej całe życie choroby prowadzącej do marskości i raka wątroby.

Wirus jest przenoszony głównie przez kontakt z uszkodzoną skórą i zakażoną krwią. Brak szczepionki przeciwko HCV powoduje, że szerzeniu się zachorowań na WZW C można zapobiec jedynie w drodze działań nieswoistych, polegających na wdrażaniu i utrzymywaniu wysokich standardów higieniczno-sanitarnych wykonywania świadczeń zdrowotnych oraz zabiegów o charakterze niemedycznym przebiegających z naruszeniem ciągłości tkanek. Celowe są również działania o charakterze profilaktyczno-edukacyjnym.

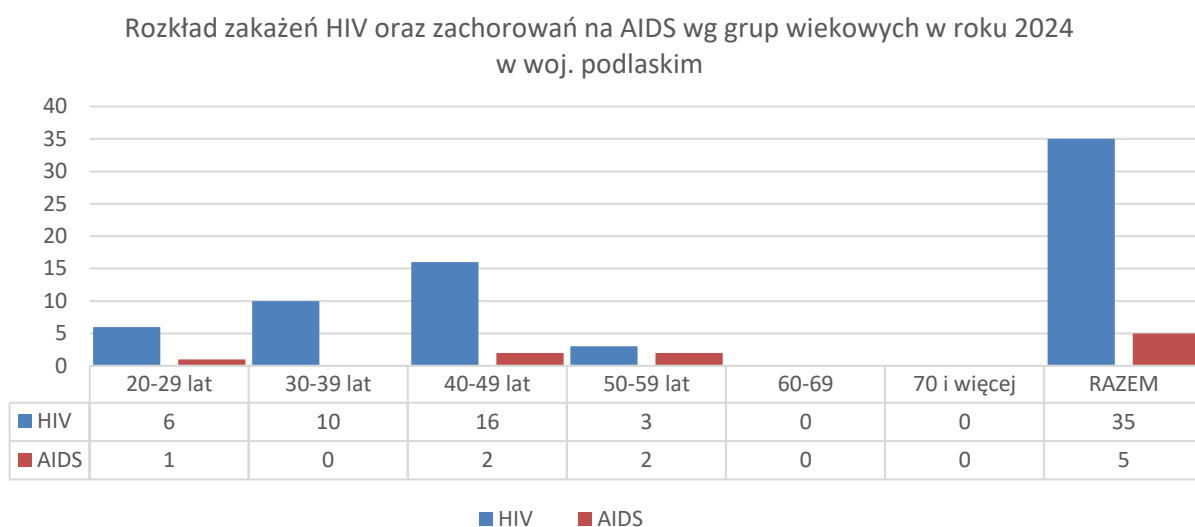
W dwóch ostatnich latach zachorowania na wirusowe zapalenia wątroby typu C na terenie województwa podlaskiego utrzymywały się na podobnym poziomie: 105 zachorowań w 2023 r.,

103 zachorowania w 2024 r. - współczynnik zapadalności 9,1 na 100 tys. mieszkańców oraz 9,0 na 100 tys. mieszkańców). W 2024 r. hospitalizowano 28 osób.

NOWO WYKRYTE ZAKAŻENIA HIV I ZACHOROWANIA NA AIDS

Wirus HIV szerzy się za pośrednictwem kontaktów seksualnych, poprzez kontakt z zakażoną krwią lub drogą wertykalną (z matki na dziecko). Kontakty seksualne to obecnie główna droga zakażeń w Polsce.

W województwie podlaskim zanotowano nieznaczny wzrost zakażeń wirusem HIV oraz zachorowań na AIDS. W 2024 roku zgłoszono 35 przypadków zakażeń HIV (w 2023 r. – 30). Współczynnik zapadalności wyniósł 3,1 na 100 tys. mieszkańców (w 2023 r. - 2,6 na 100 tys.). Zakażenie wirusem HIV stwierdzono u 9 kobiet oraz u 26 mężczyzn. Liczba zachorowań na AIDS wynosiła 5 (w roku 2023- 3), wszystkie wystąpiły w powiecie białostockim. Współczynnik zapadalności wyniósł 0,4 na 100 tys. mieszkańców. Dwie osoby w grupie wiekowej 50-59 lat zmarły w wyniku choroby wywołanej przez HIV, której skutkiem są inne określone stany chorobowe. Rozkład zakażeń HIV oraz zachorowań na AIDS wg wieku przedstawia wykres 9:

Wykres 1.4 Rozkład zakażeń HIV oraz zachorowań na AIDS wg grup wiekowych w roku 2024 na terenie woj. podlaskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MZ-56 - rocznych sprawozdań o zachorowaniach na choroby zakaźne, zakażeniach i zatruciach zgłoszonych w 2024 r.

CHOROBY PRZENOSZONE DROGĄ POKARMOWĄ

Do chorób przenoszonych drogą pokarmową zalicza się zarówno choroby odzwierzęce przenoszone poprzez żywność, które są najpowszechniejszą przyczyną zakażeń w tej grupie chorób, jak również choroby, które występują wyłącznie u człowieka, takie jak zakażenia rotawirusowe, norowirusowe.

ZAKAŻENIA BAKTERYJNE

W województwie podlaskim w 2024 roku zarejestrowano 194 przypadki zachorowań na salmonelozę – zatrucia pokarmowe (współczynnik zapadalności 17,0 na 100 tys. mieszkańców). Natomiast w 2023 r. zarejestrowano 371 przypadków (współczynnik zapadalności 32,3 na 100 tys. mieszkańców).

Głównym źródłem zakażeń pokarmowych spowodowanych odzwierzęcymi pałeczkami *Salmonella* było mięso drobiowe oraz jaja i produkty je zawierające. W województwie podlaskim na dzień 31.12.2024 roku było zarejestrowanych 69 nosicieli pałeczek *Salmonella*, w tym 4 nosicieli *Salmonella typhi* oraz 4 nosicieli *paratyphi B*.

W 2024 roku zarejestrowano 12 przypadków listeriozy wywoływanej przez bakterię *Listeria monocytogenes* (współczynnik zapadalności 1,0 na 100 tys. mieszkańców). Natomiast w 2023 roku zarejestrowano 6 przypadków listeriozy (współczynnik zapadalności 0,5 na 100 tys. mieszkańców).

Do zakażeń u człowieka dochodzi poprzez spożycie żywności zanieczyszczonej tym drobnoustrojem, głównie: wieprzowiny, drobiu, serów z niepasteryzowanego mleka krowiego. Najbardziej narażone na zakażenie pałeczkami *Listerii* są osoby z obniżoną odpornością, tj. dzieci, kobiety w ciąży, chorzy przyjmujący leki immunosupresyjne.

W 2024 roku zarejestrowano 1 przypadek czerwonki (współczynnik zapadalności 0,1 na 100 tys. mieszkańców) wywołanej przez bakterie z rodzaju *Shigella* (w roku 2023 odnotowano 2 przypadki).

Szigeloza (czerwonka) zalicza się do chorób brudnych rąk. Do zakażeń u człowieka dochodzi poprzez przeniesienie bakterii na skórze rąk lub przedmiotach do jamy ustnej, skażony pokarm i wodę. Na szigelozę narażone są głównie osoby podróżujące do krajów strefy tropikalnej i rozwijających się.

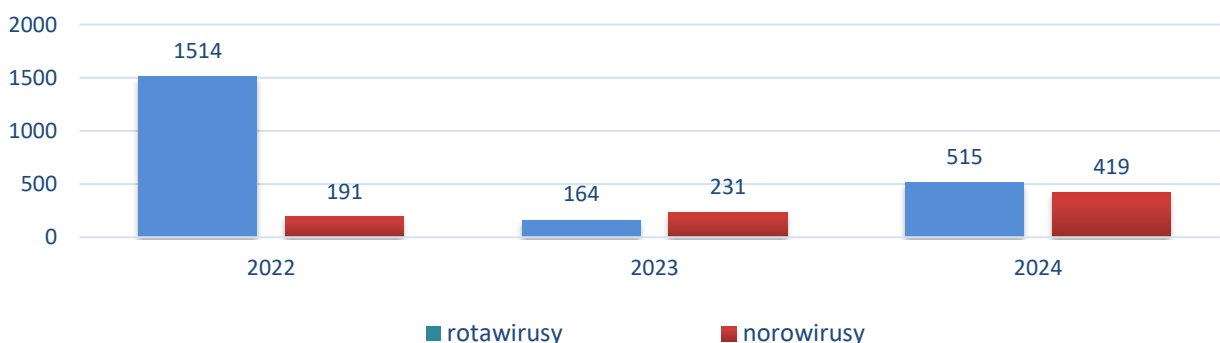
ZAKAŻENIA WIRUSOWE

W 2024 roku w województwie podlaskim wzrosła liczba zachorowań na wirusowe zakażenia jelitowe wywołane przez rotawirusy i norowirusy.

W 2024 roku zarejestrowano 515 przypadków wirusowego zakażenia jelitowego – wywołanych przez rotawirusy (współczynnik zapadalności 45,0 na 100 tys. mieszkańców). Natomiast w 2023 roku zarejestrowano 164 zachorowania na rotawirusy (współczynnik zapadalności 14,3 na 100 tys. mieszkańców).

Przyczyną zakażeń pokarmowych o etiologii wirusowej są także zakażenia norowirusowe. Od 2022 roku odnotowuje się ciągły wzrost zachorowań na wirusowe zakażenia jelitowego – wywołanych przez norowirusy. W 2024 roku zarejestrowano o 188 przypadków więcej niż w 2023 roku - 419 przypadków zachorowań (współczynnik zapadalności 36,6 na 100 tys. mieszkańców). Natomiast w 2023 r. zarejestrowano 231 przypadków zachorowań (współczynnik zapadalności 20,1 na 100 tys. mieszkańców) a w 2022 – 191.

Zachorowania spowodowane przez rotawirusy i norowirusy

Wykres 1.5 Zachorowania spowodowane przez rotawirusy i norowirusy w woj. podlaskim w latach 2022-2024.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MZ-56 - rocznych sprawozdań o zachorowaniach na choroby zakaźne, zakażeniach i zatruciach zgłoszonych w 2022, 2023 oraz w 2024 r.

Biegunki i zatrucia pokarmowe nadal są istotną przyczyną chorobowości u dzieci w wieku do lat 2. Należy zauważyć, że do zakażeń i zatruc pokarmowych u dzieci w wieku do lat 2 dochodzi niemal wyłącznie w środowisku domowym. W 2024 roku zarejestrowano 573 przypadków wirusowych zakażeń jelitowych u dzieci do lat 2 (współczynnik zapadalności wyniósł 2993,5 na 100 tysięcy dzieci do lat 2 na terenie województwa podlaskiego). W porównaniu do 2023 roku nastąpił wzrost o 216 przypadków.

W zapobieganiu zbiorowym zakażeniom układu pokarmowego, występującym w środowisku domowym najważniejszą rolę odgrywa oświata zdrowotna, poprzez propagowanie szczepień ochronnych małych dzieci przeciw rotawirusom oraz kształtowanie zachowań prozdrowotnych na rzecz zwiększania higieny osobistej, otoczenia oraz higieny przygotowania posiłków.

OGNISKA ZAKAŻEŃ POKARMOWYCH

W 2024 r. w systemie Rejestracji Ognisk Epidemicznych zgłoszono 99 ognisk przenoszonych drogą pokarmową. Porównując lata 2022, 2023 i 2024 liczba ognisk wzrosła z 10 (w 2022 r.) i 43 (w 2023 r.) do 99 w 2024 roku. Czynnikiem etiologicznym zatruc pokarmowych były: *Salmonella* – 29 ognisk, rotawirusy – 22

ogniska *Clostridioides difficile* - 8 ognisk, *Giardia lamblia* – 4 ogniska, norowirusy 3, adenowirusy – 1, enterowirusy – 1, wirus zapalenia wątroby typu A - 1 i toksyny grzybów - 1 ognisko, zatrucie pochodnymi Cannabis – 1. W 28 ogniskach nie ustalono przyczyny zachorowań.

W 51 ogniskach miejscem narażenia było środowisko domowe, w 10 przypadkach szpital. W 53,5% przypadków źródłem informacji o ognisku był lekarz (53). Najwięcej ognisk zarejestrowano w powiecie białostockim – 46 oraz suwalskim – 11. W powiecie sejneńskim nie zgłoszono żadnego ogniska pokarmowego, a w powiatach hajnowskim i sokólskim po jednym ognisku.

W każdym przypadku ogniska choroby przenoszonej drogą pokarmową prowadzone były dochodzenia epidemiologiczne i podejmowano adekwatne do sytuacji działania przeciwepidemiczne. Liczbę ognisk zatruc pokarmowych na terenie województwa podlaskiego w latach 2016-2024 przedstawia poniższy wykres:

Wykres 1.6 Ogniska zatruc pokarmowych w latach 2016-2024 w województwie podlaskim.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z PSSE.

CHOROBY PRZENOSZONE PRZEZ KLESZCZE

Borelioza z Lyme jest wieloukładową chorobą zakaźną wywoływaną przez krętki *Borrelia burgdorferi sensu lato*, przenoszona przez kleszcze z rodzaju *Ixodes*. Borelioza może przyjmować różne postacie, takie jak: skórna, stawowa, neurologiczna, zaburzenia układu krążenia czy objawów neuropsychicznych.

Województwo podlaskie jest terenem endemicznego występowania chorób, których wektorem przenoszenia są kleszcze. Obecność na naszym terenie wielu kompleksów leśnych sprzyja zachorowaniom związanym z istnieniem ognisk w przyrodzie, w których patogeny krążą w biocenoze naturalnych gospodarzy – zwierząt i ich przenosicieli kleszczy.

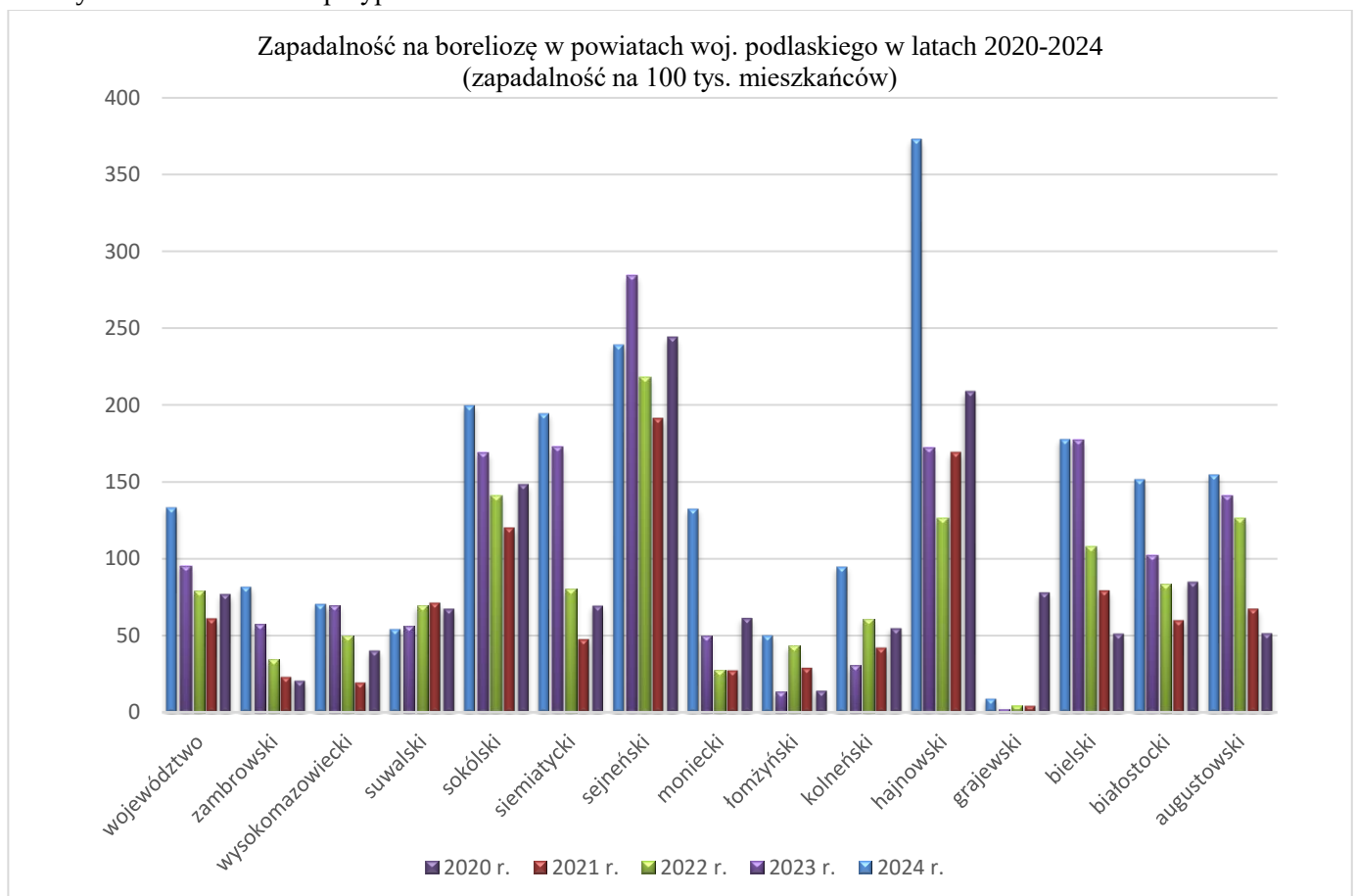
Tabela 1.7 Zachorowania na boreliozę w latach 2023-2024 w powiatach województwa podlaskiego na podstawie MZ-56.

Liczba zachorowań na boreliozę		
Powiat	rok	
	2023	2024
augustowski	78	85
białostocki	458	681
bielski	92	91
grajewski	1	4
hajnowski	69	147

kolneński	11	34
łomżyński	16	55
moniecki	19	50
sejneński	54	45
siemiatycki	72	80
sokólski	106	124
suwalski	58	56
wysokomazowiecki	38	38
zambrowski	24	34
woj. podlaskie	1096	1524

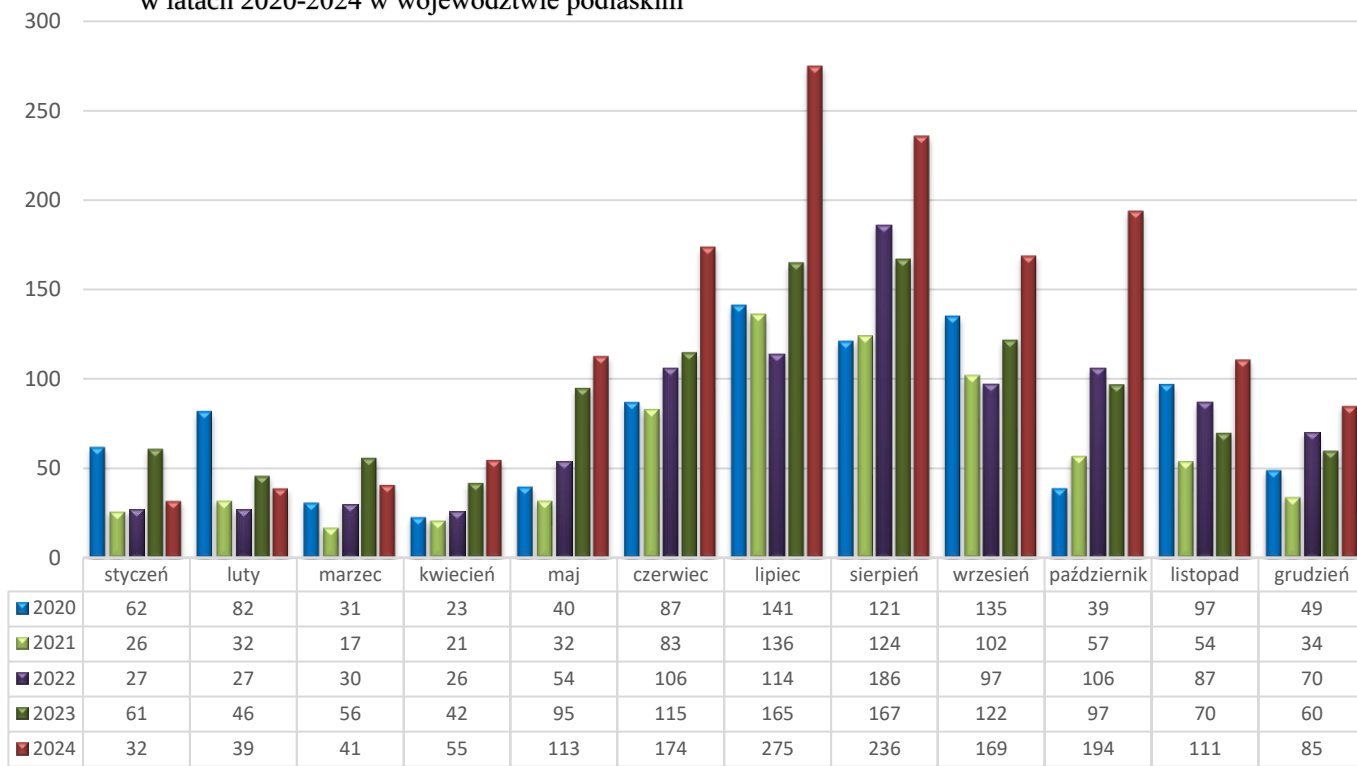
Najwyższą zapadalność na boreliozę w 2024 roku zanotowano w powiatach: hajnowskim, sejneńskim, sokólskim i siemiatyckim (odpowiednio współczynnik zapadalności wyniósł 372,8; 239,3; 199,8; 194,6 na 100 tys. mieszkańców).

Najwięcej zachorowań na przestrzeni lat odnotowano w okresie letnim i wczesnojesiennym: czerwiec-październik. Najmniej zimą i wiosną: styczeń-kwiecień. W lipcu 2024 roku zgłoszono 275, a w sierpniu – 236 zachorowań na boreliozę. Najmniej zachorowań na boreliozę w 2024 roku zarejestrowano w styczniu – 32, lutym – 39 i marcu - 41 przypadków.

Wykres 1.7 Zapadalność na boreliozę w powiatach woj. podlaskiego w latach 2020-2024 na podstawie MZ-56.

Sezonowy rozkład zachorowań na boreliozę
w latach 2020-2024 w województwie podlaskim

Wykres 1.8 Sezonowy rozkład zachorowań na boreliozę w latach 2020-2024 w województwie podlaskim na podstawie MZ-56.

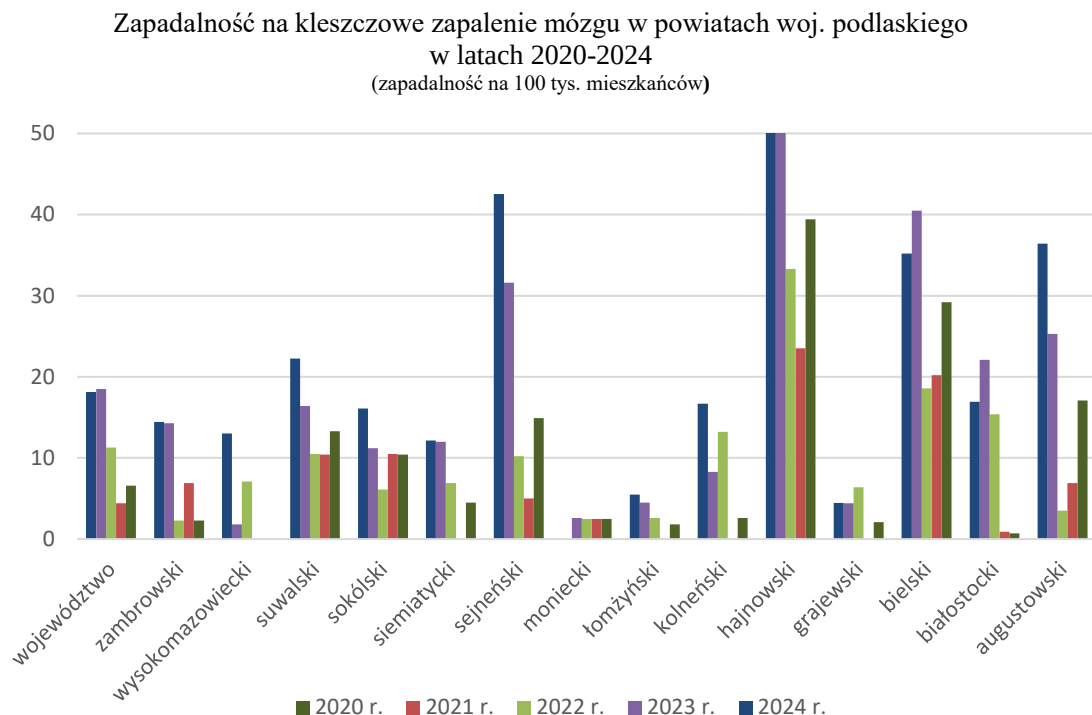
Kleszczowe zapalenie mózgu to ostra choroba wirusowa, która często wiąże się z powikłaniami neurologicznymi. Źródłem infekcji może być ukąszenie przez zakażonego kleszcza, poprzez spożycie niepasteryzowanego mleka zakażonego zwierzęcia lub znacznie rzadziej poprzez transfuzję krwi lub przeszczep narządu od osoby w fazie wiremii.

Kleszczowe zapalenie mózgu (KZM) jest drugą pod względem częstości występowania chorobą przenoszoną przez kleszcze. W 2024 roku w województwie podlaskim zarejestrowano 207 zachorowań na KZM (współczynnik zapadalności 18,1 na 100 tys. mieszkańców) i odnotowano spadek w porównaniu do roku 2023 o 6 zachorowań.

Tabela 1.8. Zachorowania na kleszczowe zapalenie mózgu w latach 2023-2024 w powiatach województwa podlaskiego na podstawie MZ-56.

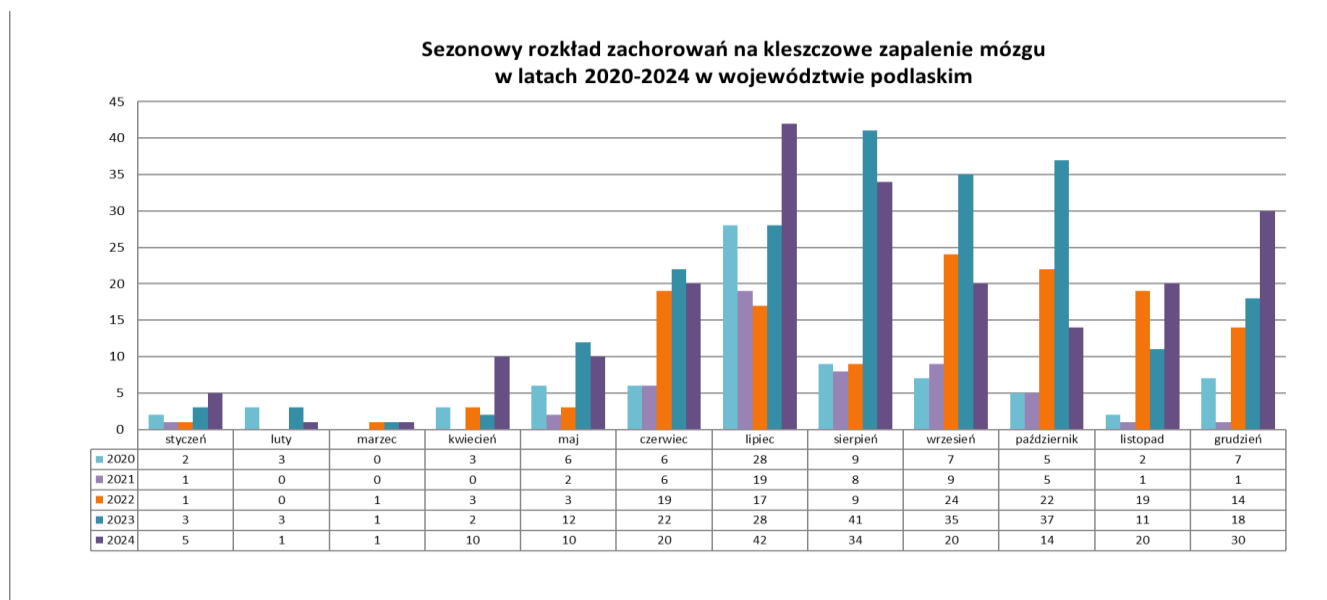
Liczba zachorowań na kleszczowe zapalenie mózgu		
Powiat	liczba przypadków	
	2023	2024
augustowski	14	20
białostocki	99	76
bielski	21	18
grajewski	2	2
hajnowski	26	20
kolneński	3	6
łomżyński	5	6
moniecki	1	0
sejneński	6	8
siemiatycki	5	5
sokółski	7	10
suwalski	17	23
wysokomazowiecki	1	7
zambrowski	6	6
woj. podlaskie	213	207

Najwyższą zapadalność na kleszczowe zapalenie mózgu zanotowano w powiatach: hajnowskim, sejneńskim, augustowskim i bielskim (odpowiednio współczynnik zapadalności wyniósł 50,7; 42,5; 36,4; 35,2 na 100 tys. mieszkańców).

Wykres 1.9 Zapadalność na kleszczowe zapalenie mózgu w powiatach woj. podlaskiego w latach 2020-2024 na podstawie MZ-56.

Najwięcej zachorowań na przestrzeni lat odnotowano latem i jesienią: lipiec-październik. Najmniej zimą i wiosną: styczeń-kwiecień. W lipcu 2024 roku zgłoszono 42, a w sierpniu – 34 zachorowania na kleszczowe zapalenie mózgu. Najmniej zachorowań na kzm w 2024 roku zarejestrowano w lutym i marcu – po 1 przypadku.

Wykres 1.10 Liczba zachorowań na kleszczowe zapalenie mózgu w latach 2020-2024 w województwie podlaskim na podstawie MZ -56.

Wieloletnie badania i obserwacje wykazały, że szczepienia są uznawane za najskuteczniejsze zabezpieczenie przed kleszczowym zapaleniem mózgu i jego następstwami.

STYCZNOŚĆ I NARAŻENIE NA WŚCIEKLIZNĘ

Wścieklizna to ostra wirusowa choroba ośrodkowego układu nerwowego ssaków, dla człowieka śmiertelna. Wirus wścieklizny przenoszony jest na człowieka ze śliną chorego zwierzęcia poprzez ugryzienie albo oślinienie uszkodzonej skóry lub błony śluzowej. Głównym rezerwuarem wirusa są zwierzęta dzikie i domowe (tj. psy, lisy, nietoperze, ale także wiewiórki i koty). Do narażenia na zakażenie wścieklizną dochodzi w różnych sytuacjach. Często są to pokąsania podczas spacerów, pokąsania bądź zadrapania podczas prób uratowania zwierzęcia z opresji (np. odławianie psów i kotów, wyciąganie uwięzionego zwierzęcia z pułapki, udzielanie pomocy po potrąceniu przez pojazd) lub podczas dokarmiania nieznanymi zwierzętami, także dzikich, np. wiewiórek. Wśród nietypowych przypadków zagrożenia wścieklizną w 2024 roku na terenie województwa podlaskiego można wymienić: pogryzienie przez wydrę wolnożyjącą podczas akcji ratunkowej po potrąceniu przez pojazd, zadrapanie przez nietoperza uwięzionego w skrzynce na listy, pokąsanie przez mysz polną podczas próby uratowania jej z pyska kota, ugryzienie przez knura własnego (ekspozycja zawodowa w gospodarstwie rolnym). Jedynym sposobem zapobiegania śmiertelnym skutkom zakażenia jest jak najwcześniejsze wdrożenie szczepień p/wściekliznie.

Osoby podejrzone o narażenie na zakażenie wirusem wścieklizny poddawane są szczepieniom poekspozycyjnym (cykl 5 szczepień p/wściekliznie). Powodem przerywania cyklu szczepień jest wykluczenie choroby u zwierzęcia poddanego obserwacji, będącego źródłem narażenia. W 2024 roku na terenie województwa podlaskiego nie wykryto żadnego przypadku wścieklizny.

CHOROBY ZAKAŻNE WYWOŁYWANE PRZEZ BAKTERIE OTOCZKOWE

INWAZYJNA CHOROBA MENINGOKOKOWA

Neisseria meningitidis jest chorobotwórczym drobnoustrojem, wywołującym m.in. ciężkie zakażenia inwazyjne takie, jak ZOMR (zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych) i sepsa (posocznica), określane łącznie jako inwazyjna choroba meningokokowa (ICHM). Źródłem zakażenia jest człowiek, zarówno chorzy, jak i bezobjawowi nosiciele, którzy mogą stanowić od 2-25% populacji. Meningokoki kolonizują jamę nosowo-gardłową, a nosicielstwo może się utrzymywać przez wiele tygodni, a nawet miesięcy. Są przenoszone drogą kropelkową lub przez kontakt z wydzieliną z górnych dróg oddechowych. Jest to choroba niebezpieczna, a śmiertelność wynosi 10-13%, a w przypadku sepsy może sięgać 80%.

W 2024 r. w województwie podlaskim zarejestrowano 6 przypadków zachorowań na inwazyjną chorobę meningokokową (współczynnik zapadalności 0,5 na 100 tys. mieszkańców). W 3 przypadkach zgłoszono zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych i posocznice, w 1 posocznice, a w 2 inne zakażenia meningokokowe. U 2 osób potwierdzono szczep *Neisseria meningitidis* z grupy B, u 1 osoby wykryto serogrupę C, u 3 osób nie ustalono serogrupy. Wszystkie przypadki były zachorowaniami izolowanymi, pojedynczymi, nie miały charakteru epidemicznego. Sytuacja epidemiologiczna w województwie podlaskim w zakresie zakażeń *Neisseria meningitidis* jest stabilna. Prowadzono skoordynowane działania zapobiegawcze.

INWAZYJNA CHOROBA PNEUMOKOKOWA

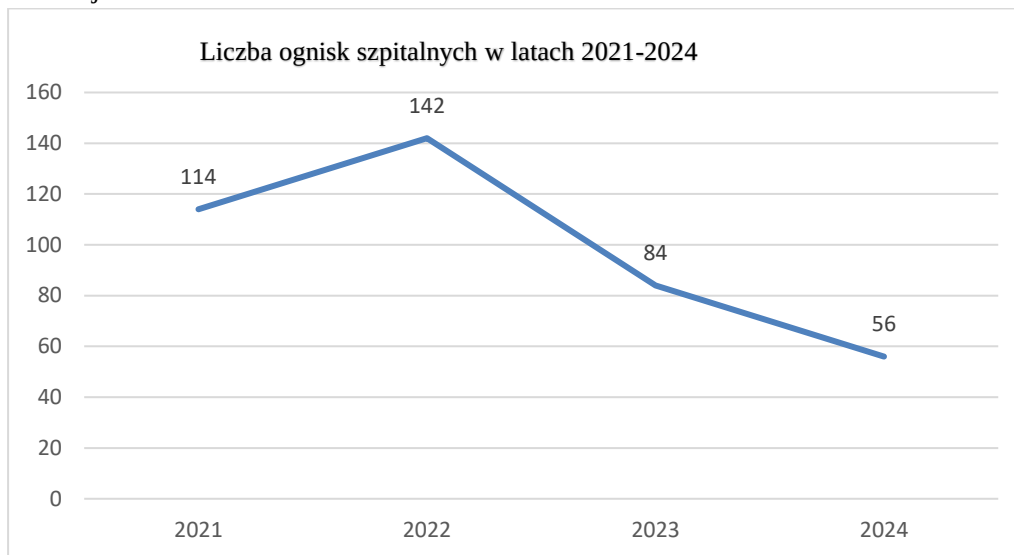
Szczepki *Streptococcus pneumoniae* są przyczyną zapalenia ucha środkowego, zapalenia gardła, zatok oraz zapalenia płuc często o ciężkim przebiegu z posocznica i zapaleniem opon mózgowo-rdzeniowych. Zakażenia pneumokokami występują we wszystkich grupach wiekowych, ale najbardziej narażone są małe dzieci do 2 lat i osoby starsze powyżej 65 lat. Bezobjawowe nosicielstwo w jamie nosowo-gardłowej jest duże u niemowląt oraz u dzieci w wieku przedszkolnym i sięga 60%. Skuteczną metodą zapobiegania zakażeniom pneumokokowym są szczepienia ochronne.

W 2024 r. zgłoszono 123 przypadki *Streptococcus pneumoniae* (współczynnik zapadalności 10,8 na 100 tys. mieszkańców), w tym 8 przypadków zapalenia opon mózgowych i/lub mózgu, 76 przypadków posocznicy oraz 52 przypadki inne określone i nieokreślone.

ZAKAŻENIA SZPITALNE

Zakażenia związane z opieką zdrowotną (HAI) są ważną przyczyną zachorowalności i umieralności hospitalizowanych pacjentów, zwłaszcza jeżeli czynnikiem etiologicznym są wielolekooporne drobnoustroje. W województwie podlaskim od 2023 roku funkcjonuje Wojewódzki Zespół ds. Monitorowania i Zwalczania Zakażeń Drobnoustrojami Opornymi na Antybiotyki Kluczowe dla Leczenia.

Na terenie województwa podlaskiego, we wszystkich szpitalach udzielających całodobowych świadczeń zdrowotnych, funkcjonują zespoły kontroli zakażeń szpitalnych. W 2024 roku podmioty medyczne udzielające świadczeń szpitalnych zgłosiły do Państwowej Inspekcji Sanitarnej 56 ognisk epidemicznych oraz 4 transmisje kolonizacji.

Wykres 1.11 Liczba ognisk szpitalnych w latach 2021-2024 w województwie podlaskim.

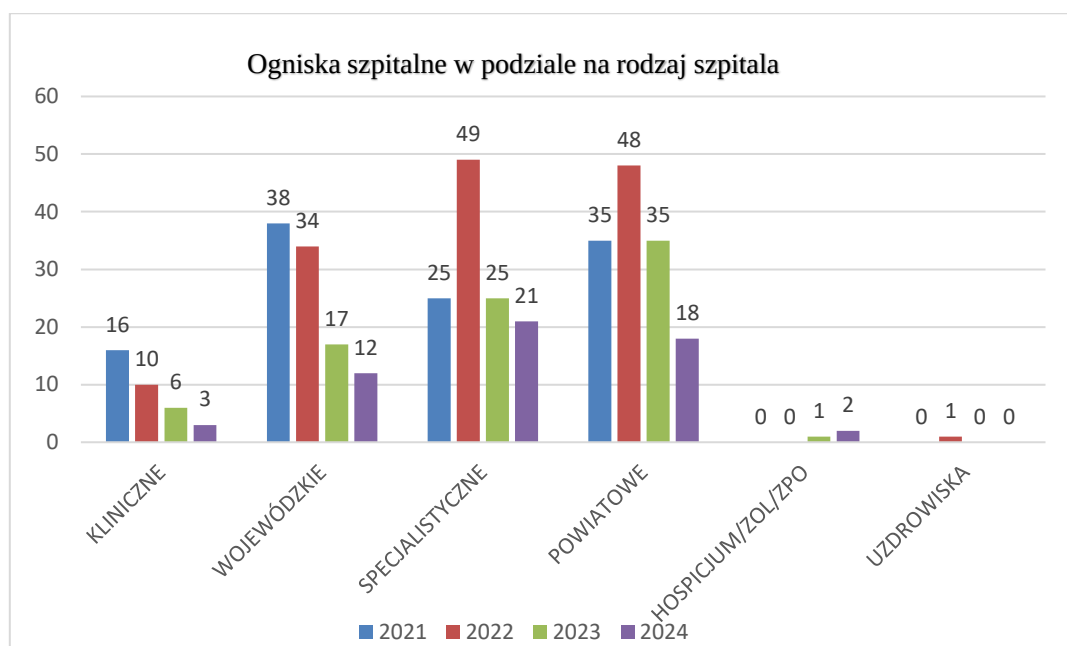
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z PSSE oraz placówek medycznych.

Liczbę zgłoszonych w 2024 roku ognisk szpitalnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1.9. Liczba ognisk szpitalnych w latach 2021-2024 w województwie podlaskim w podziale na czynniki biologiczne na podstawie opracowań własnych z danych uzyskanych z PSSE oraz placówek medycznych.

Czynnik biologiczny	2021	2022	2023	2024
SARS CoV-2	100	124	61	33
GRYP A	0	1	4	4
KLEBSIELLA PNEUMONIAE MBL/NDM	5	3	4	6
ACINETOBACTER BAUMANII	0	1	4	0
CLOSTRIDIODES DIFFICILE	6	9	7	8
ENTEROBACTER CLOACAE NDM	0	0	1	1
PSEUDOMONAS AERUGINOSA	0	0	1	2
ROTAVIRUS	1	2	0	1
NOROVIRUS	2	1	0	1

Liczbę ognisk zakażeń szpitalnych w podziale na rodzaje szpitala przedstawia poniższa tabela. We wszystkich przypadkach po wystąpieniu ogniska epidemicznego podjęto działania mające na celu szybkie wygaszenie ogniska i zapobieganie szerzeniu się czynników etiologicznych na innych hospitalizowanych pacjentów.

Wykres 1.12. Liczba ognisk szpitalnych w podziale na rodzaj szpitala w latach 2021-2024 w województwie podlaskim.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z PSSE oraz placówek medycznych.

W 2024 roku, w porównaniu do lat ubiegłych, na uwagę zasługuje wzrost zgłaszalności ognisk epidemicznych wywołanych przez bakterie rzędu Enterobacterales oporne na karbapenemy, w tym *Klebsiella pneumoniae*. W bieżącym roku sprawozdawczym zgłoszono 6 ognisk i 4 transmisje kolonizacji, w 2023 roku 4 ogniska oraz 5 transmisji kolonizacji, w 2022 roku zgłoszono 3 ogniska i 2 transmisje kolonizacji, natomiast w 2021 roku - 5 ognisk, brak transmisji kolonizacji.

Zgłoszenia ognisk szpitalnych wywołanych beztlenową bakterią Gram dodatnią *Clostridioides difficile* utrzymuje się na porównywalnym poziomie, w odniesieniu do lat poprzednich. W roku 2024 zgłoszono 8 ognisk, w których zakażonych było 38 osób, w 2023 roku 7 ognisk i 26 pacjentów, w 2022 r. wykazano 9 ognisk szpitalnych, w których zakażonych było 69 pacjentów, natomiast w 2021 roku – 6 ognisk, 24 osoby zakażone.

SZCZEPIENIA OCHRONNE

Najskuteczniejszą formą profilaktyki chorób zakaźnych są szczepienia ochronne. W województwie podlaskim wg sprawozdania MZ-54 za 2024 r. szczepieniom obowiązkowym podlegało 214 744 dzieci i młodzieży do lat 19. Szczepienia prowadziło 265 świadczeniodawców w 377 punktach szczepień.

Wywiązując się z założeń Narodowej Strategii Onkologicznej na lata 2020 – 2030 od czerwca 2023 r. finansowaniem zostały objęte zalecane szczepienia przeciwko wirusowi brodawczaka ludzkiego (dot. osób po ukończeniu 9. r.ż., do ukończenia 14. r.ż.). Od 01 września 2024 roku poradnie POZ mają możliwość realizacji dobrowolnego szczepienia przeciwko HPV również w szkołach podstawowych, w trybie wyjazdowym. W woj. podlaskim w 2024 r. na potrzeby programu wydano do punktów szczepień 8 682 dawki szczepionki dziewięciowalentnej Gardasil-9 oraz 154 dawki dwuwalentnego preparatu Cervarix.

Stan zaszczepienia dzieci w 3 roku życia w odniesieniu do wymogów Programu Szczepień Ochronnych utrzymuje się w ostatnich latach w woj. podlaskim na zbliżonym poziomie, poniżej średniej krajowej. Analiza wykazała, że w 2024 r. jedynie 80,2% dzieci urodzonych w 2022 r., (tj. dzieci, które powinny przyjąć już wszystkie obowiązkowe szczepienia podstawowe) zostało całkowicie zaszczepionych (w 2023 r. – 78,5%), 17,3% zostało zaszczepionych częściowo, zaś żadnego szczepienia nie przyjęło 2,5% dzieci z tego rocznika (w 2023 r. – 2,9%).

Tabela 1.10. Odsetek dzieci w 3 r.ż. zaszczepionych dawkami szczepienia podstawowego wg powiatów

Powiat	WZW B	DTP	IPV	Hib	PCV	MMR
augustowski	96,6%	94,3%	94,5%	84,3%	93,0%	89,8%
białostocki	95,7%	92,6%	92,4%	81,5%	92,5%	87,2%
bielski	97,6%	94,6%	94,6%	87,1%	92,7%	91,1%
grajewski	98,7%	95,3%	95,3%	86,6%	94,0%	91,3%
hajnowski	94,5%	89,0%	89,0%	81,8%	89,0%	85,6%
kolneński	95,3%	87,8%	89,2%	75,3%	89,9%	83,1%
łomżyński	94,2%	90,4%	90,4%	74,5%	92,0%	80,7%
moniecki	97,4%	96,6%	96,6%	92,7%	95,3%	94,8%
sejneński	98,2%	93,6%	93,6%	89,9%	93,6%	94,5%
siemiatycki	97,3%	96,4%	96,0%	88,9%	94,7%	91,1%
sokólski	97,9%	95,7%	95,7%	87,2%	96,9%	95,0%
suwalski	97,2%	93,6%	93,6%	80,1%	93,1%	88,7%
wysokomazowiecki	96,3%	94,3%	94,3%	87,3%	97,5%	82,1%
zambrowski	95,0%	93,0%	92,4%	78,9%	90,6%	88,0%
województwo	96,1%	92,9%	92,9%	82,0%	93,0%	87,5%

Źródło: Dane z MZ-54, opracowanie własne.

Podobnie jak w latach ubiegłych, odnotowano wzrost liczby dzieci, u których nie zrealizowano obowiązku szczepień. W IV kwartale 2024 r. zarejestrowano 6 431 niezaszczepionych dzieci (w 2021 roku 3 001, w 2022 roku 3 595, w 2023 roku 4 364). Państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wystąpili z 83. wnioskami o wszczęcie administracyjnej egzekucji obowiązku szczepień osobno dla każdego rodzica/opiekuna prawnego dziecka. Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku w omawianym okresie wydał 66 postanowień o nałożeniu grzywny.

Od dnia 15 października 2024 roku kobiety w ciąży mogą bezpłatnie zaszczepić się przeciw krztuścowi w poradniach POZ. Celem szczepienia jest ochrona noworodków i niemowląt w pierwszych miesiącach życia przed zachorowaniem i hospitalizacją z powodu krztuśca. Do wykonania szczepienia nie jest potrzebna recepta. Udostępnienie szczepionki przeciwko krztuścowi dla ciężarnych podyktowane było wzrostem zachorowań na krztusiec w Polsce w 2024 r., w związku z czym Minister Zdrowia zabezpieczył szczepionkę Tdap przeciw błonicy, tężcowi i krztuścowi z obniżoną zawartością antygenów błonicy i krztuśca. Szczepienie jest zalecane kobietom w ciąży po ukończeniu 27. do 36. tygodnia ciąży oraz ciężarnych zagrożonych przedwczesnym porodem, po ukończeniu 20. tygodnia ciąży. W woj. podlaskim na potrzeby szczepień kobiet ciężarnych wydano 765 dawek preparatu Boostrix.

W 2024 r. do Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku wpłynęło łącznie 69 zgłoszeń niepożądanych odczynów poszczepiennych. W jednym przypadku zmieniono kwalifikację na nie NOP. 37 zgłoszeń dotyczyło mężczyzn, 32 – kobiet. Większość zgłoszeń stanowiły odczyny łagodne – 84,0%. Odnotowano 1 ciężki i 9 poważnych odczynów poszczepiennych.

PODSUMOWANIE

- Po zakończeniu epidemii SARS-CoV-2 liczba przypadków koronawirusa systematycznie zaczęła spadać. Covid -19 na stałe wpisał się do katalogu chorób układu oddechowego zgłaszanych corocznie w meldunkach statystycznych. Po tym okresie obserwujemy powrót innych niebezpiecznych wirusów oddechowych takich jak grypa lub RSV. Infekcje grypowe w roku 2024 wzrosły znacząco w całym kraju. Liczba przypadków grypy potwierdzonej wynikiem szybkiego testu antygenowego w 2024 r. na terenie województwa podlaskiego wyniosła 8572 (współczynnik zapadalności 749,7) i wzrosła w stosunku do roku poprzedniego ponad 3,5 – krotnie. Niezbędne jest propagowanie szczepień ochronnych jako najlepszej metody zapobiegania zachorowaniom, a w szczególności ciężkim przebiegom i zgonom.
- Drugim niebezpiecznym trendem obserwowanym w 2024 r. na terenie województwa podlaskiego był 10 - krotny wzrost liczby zachorowań na krztusiec. Jest to choroba zakaźna szczególnie niebezpieczna dla

noworodków i małych niemowląt, ale ciężko chorują także osoby starsze. Tym samym należy przypominać o konieczności powtarzania szczepień ochronnych co 10 lat, a także edukować kobiety ciężarne o potrzebie szczepień w ciąży.

3. Od 2022 r. obserwujemy na terenie województwa podlaskiego ciągły wzrost liczby przypadków płonicy. W 2022 zgłoszono 333 przypadki, w 2023 r. – 1027 przypadków, a w 2024 r. liczba to wzrosła do 1332. Powyższe może być związane z powrotem dzieci do normalnej aktywności po zakończonym okresie ograniczeń społecznych związanych z epidemią SARS-CoV-2. Jest to bakteryjna choroba wysypkowa zaliczana do chorób zakaźnych wieku dziecięcego. Rozpoznana szkarlatyna wymaga podjęcia leczenia w przeciwnym wypadku mogą wystąpić powikłania takie, jak: ropne zapalenie gardła, gorączka reumatyczna, ostre kłębuszkowe zapalenie nerek, zapalenie mięśnia sercowego, posocznica. Szczepionka nie jest dostępna w związku z czym najważniejszą rolę w profilaktyce zakażeń płonicy odgrywa odpowiednia higiena rąk, higiena kaszlu i dróg oddechowych oraz regularne wietrzenie pomieszczeń.
4. Nadal niepokojąca sytuacja dotyczy zachorowań na choroby odkleszczowe. W latach 2021-2024 obserwujemy trend wzrostowy w zakresie liczby zanotowanych przypadków. Szczególnie narażone na zachorowanie są osoby zawodowo związane z przebywaniem w lesie (leśnicy, drwale), osoby zbierające grzyby oraz runo leśne i mieszkańcy terenów zalesionych. Do ekspozycji na kleszcze dochodzi głównie w okresie letnim i jesiennym, co jest związane z większą aktywnością ludności na obszarach leśnych. Wobec braku dostępnej szczepionki przeciwko boreliozie podstawą jej profilaktyki jest stałe upowszechnianie wiedzy na temat tej choroby oraz edukacja społeczeństwa w zakresie stosowania środków ochronnych (noszenie właściwej odzieży i obuwia, stosowania repelentów) oraz właściwego postępowania w przypadku ukłucia przez kleszcza.
5. Należy podkreślić, że w 2024 r. na terenie województwa podlaskiego nie zanotowano żadnych zachorowań o charakterze międzynarodowym takich, jak mpox, czy grypa ptaków A(H5N1).
6. W 2024 roku nastąpił wzrost liczby biegunek i zapaleń żołądkowo-jelitowych bno o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu. Przyczyniło się to również do zwiększenia ogólnej liczby ognisk pokarmowych, w których jako czynnik etiologiczny lekarze zgłaszali powyższą jednostkę chorobową. Nadal należy prowadzić działania edukacyjne i instruktaże dotyczące higieny rąk, szczególnie w grypie najmłodszych, którzy kształtują odpowiednie nawyki na całe życie.
7. Zakażenia związane z opieką zdrowotną są ważną przyczyną zachorowalności i umieralności hospitalizowanych pacjentów. Konieczne są wzmożone wysiłki w celu kontrolowania i ograniczania szkód związanych z rozprzestrzenianiem się drobnoustrojów wielolekoopornych. Pacjenci są głównym źródłem mikroorganizmów w środowisku szpitalnym, które mogą w nim przetrwać przez dłuższy czas i można je wykryć w powietrzu, wodzie i na powierzchniach. Dekontaminacja środowiska szpitalnego stała się podstawową potrzebą ograniczania rozprzestrzeniania się drobnoustrojów. Ogromne wyzwanie w zakresie walki z zakażeniami szpitalnymi, obok zakażeń *Klebsiella pneumoniae* stanowią zakażenia szpitalne wywołane beztlenową bakterią Gram dodatnią *Clostridioides difficile*. W roku 2024 nastąpił wzrost zakażeń o 45% w stosunku do roku poprzedniego.
8. Obserwowaliśmy w ostatnich latach wzrost zachorowań na wirusowe zapalenie wątroby typu B. W 2021 zarejestrowano 53 przypadki, a w 2022 roku 102 przypadki WZW typu B, zaś w roku 2023 stwierdzono 123 zachorowania. W roku 2024 odnotowaliśmy podobną liczbę zakażeń jak w poprzednim – 119. Należy kontynuować działania profilaktyczne polegające m.in. na promocji szczepień przeciw WZW typu B, badaniach przesiewowych oraz stosować jednorazowy sprzęt podczas wykonywania świadczeń medycznych i usług pozamedycznych, przebiegających z naruszeniem ciągłości tkanek.

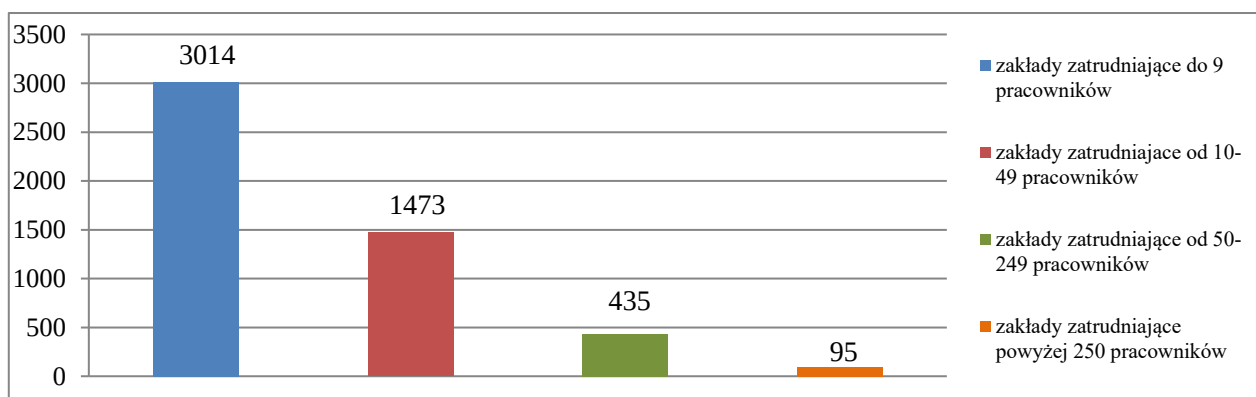
ODDZIAŁ HIGIENY PRACY I NADZORU NAD CHEMIKALIAMI

ROZDZIAŁ 2: OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY PRACY I NADZORU NAD CHEMIKALIAMI

Zadania pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego były realizowane poprzez kontrole przestrzegania przepisów między innymi z zakresu: bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach pracy, występowania substancji chemicznych i ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym w środowisku pracy, występowania szkodliwych czynników biologicznych w środowisku pracy. Ponadto realizując działania pełniono nadzór nad wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem substancji chemicznych i ich mieszanin, produktów biobójczych, prekursorów narkotyków kategorii 2 i 3, wprowadzaniem do obrotu detergentów i produktów kosmetycznych, jak również przestrzeganiem przepisów w zakresie środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych.

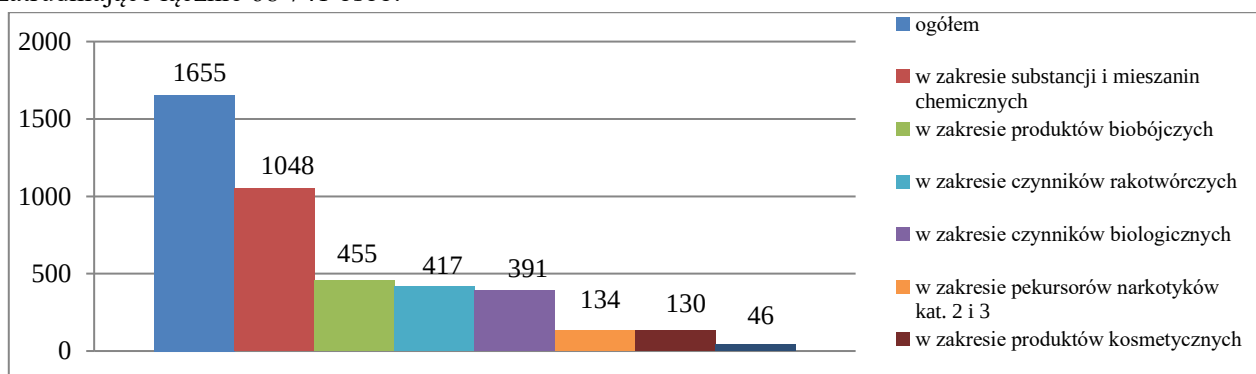
W ewidencji pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego w 2024 r. znajdowało się 5017 zakładów. Ogółem zatrudniały one 140 216 osób, z czego 90 119 osób pracowało w warunkach czynników szkodliwych.

W województwie podlaskim przeważają zakłady małe, zatrudniające do 9 osób – 3014 obiektów.

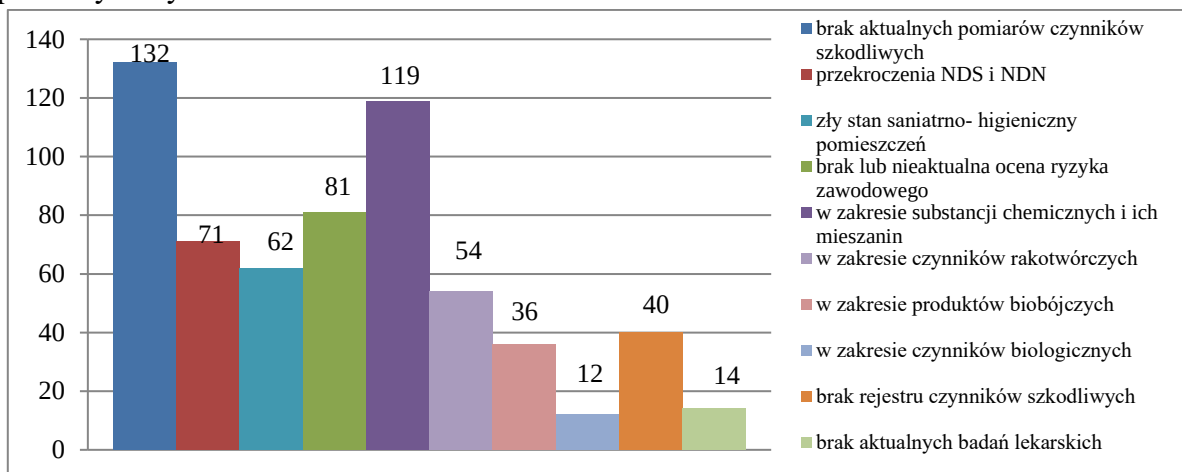
Wykres 2.1 Struktura zakładów wg wielkości zatrudnienia na terenie woj. podlaskiego w 2024 r.

W roku 2024 przeprowadzono 1655 kontroli, podczas których skontrolowano 1540 zakłady, zatrudniające łącznie 68 741 osób.

Wykres 2.2 Liczba kontroli w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego w 2024 r.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości podczas kontroli w 2024 r. przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 2.3 Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w skontrolowanych zakładach w 2024 r.

Wskutek stwierdzonych w trakcie kontroli naruszeń wydano 448 decyzji administracyjnych oraz 336 decyzji płaćniczych i 8 mandatów karnych na kwotę 700 zł.

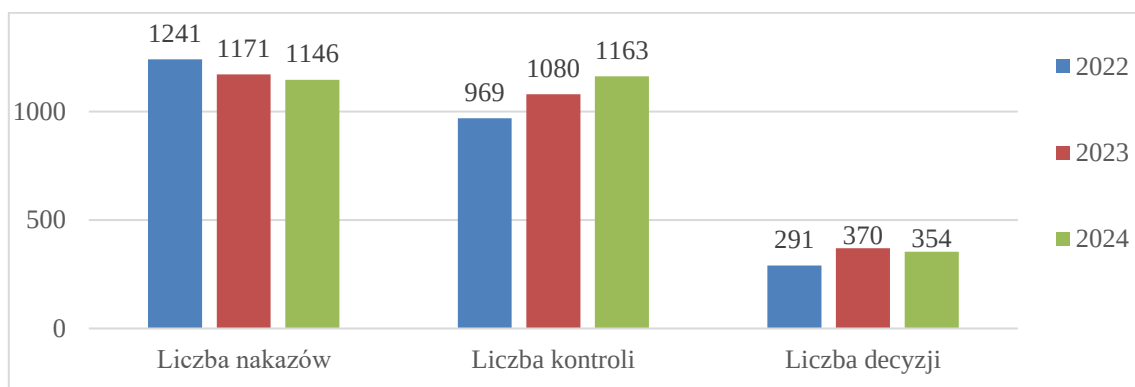
Tabela 2.1 Realizacja zadań pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami województwa podlaskiego w 2024 r.

PSSE i WSSE	Liczba zakładów w ewidencji PIS	Ogólna liczba zatrudnionych w zakładach objętych ewidencją	Liczba zakładów pracy skontrolowanych	Liczba zatrudnionych w zakładach skontrolowanych	Liczba kontroli	Liczba decyzji
Augustów	351	8752	120	5015	140	40
Białystok	1712	57925	393	25329	404	223
Bielsk Podlaski	254	9632	86	5605	94	3
Grajewo	145	4351	57	3020	66	12
Hajnówka	224	6667	108	5231	122	20
Kolno	105	1905	50	1380	50	7
Łomża	428	10466	148	3730	164	5
Mońki	137	2436	53	1772	61	7
Sejny	105	1012	60	742	64	14
Siemiatycze	274	3799	87	1848	89	20
Sokółka	256	5724	88	3396	90	21
Suwałki	553	16081	140	5074	150	50
Wysokie Mazowieckie	253	5901	27	1810	28	6
Zambrów	208	5292	115	3296	124	18
WSSE Białystok	12	273	8	1493	9	2
SUMA	5017	140 216	1540	68 741	1655	448

DZIAŁANIA W ZAKRESIE WARUNKÓW ZDROWOTNYCH ŚRODOWISKA PRACY

Analizę narażenia zawodowego pracowników realizowano zgodnie z ustawowymi kompetencjami prowadząc czynności kontrolne w zakresie czynników szkodliwych i uciążliwych występujących na stanowiskach pracy, oceny stanu pomieszczeń pracy, zaplecza higieniczno – sanitarnego, wyposażenia osób zatrudnianych w odzież roboczą i sprzęt ochrony osobistej oraz promocję zdrowia w zakresie kształtowania właściwych zachowań prozdrowotnych.

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego przeprowadzili kontrole przestrzegania przepisów w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych dotyczących warunków zdrowotnych środowiska pracy w 1 122 zakładach pracy zatrudniających łącznie 68 115 osób. Działania podejmowane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

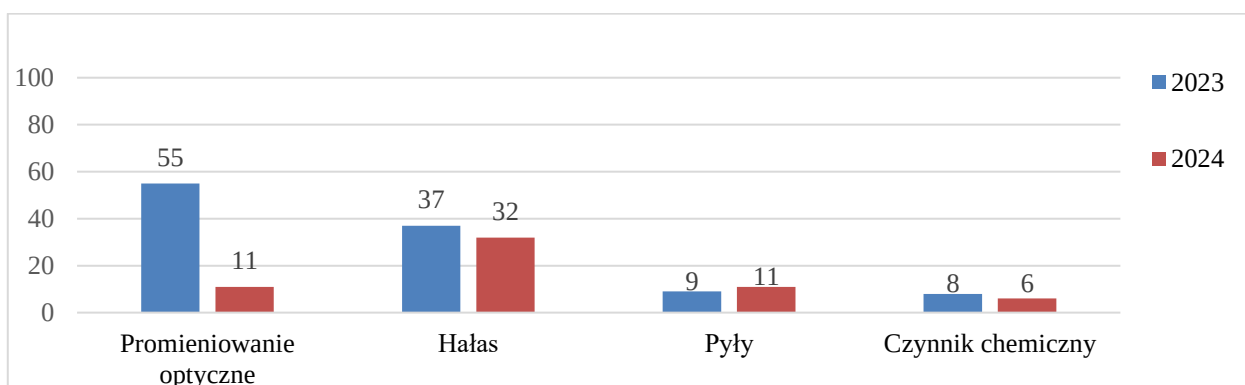

Wykres 2.4 Wyniki działań kontrolnych w zakresie warunków zdrowotnych środowiska pracy w latach 2022-2024

Liczba osób zatrudnionych w warunkach czynników szkodliwych w zakładach skontrolowanych to 46 933, co stanowi 69,0 % ogółu zatrudnionych. Pracownicy często są ekspozycyjni na oddziaływanie kilku czynników szkodliwych jednocześnie. W skontrolowanych zakładach, podobnie jak w latach ubiegłych najczęściej osób pracowało w narażeniu na hałas 21 747 osób (co stanowi 46,3%). Narażenie na szkodliwe czynniki w środowisku pracy osób zatrudnionych na terenie województwa podlaskiego przedstawia się następująco:

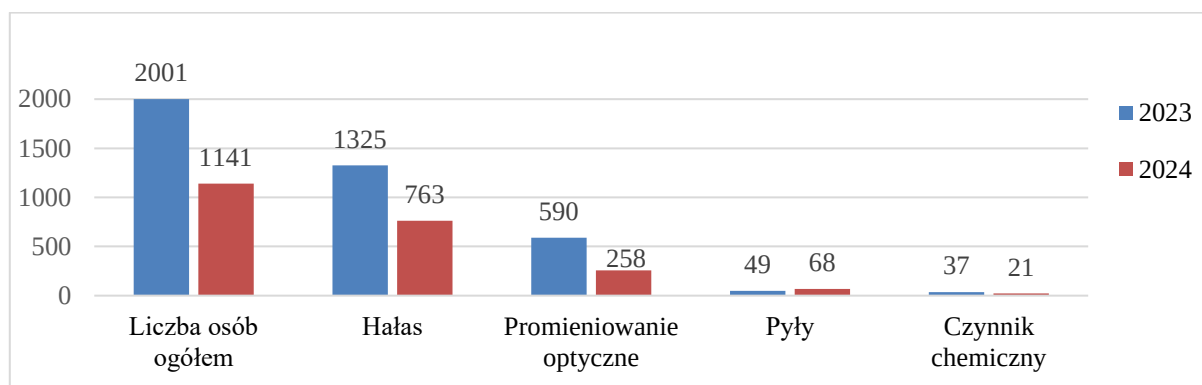
- hałas – 21 747 osób,
- drgania – 7 268 osób,
- pyły – 7 327 osób,
- czynniki chemiczne – 8 891 osób,
- czynniki biologiczne – 22 964 osoby,
- czynniki rakotwórcze, mutagenne i reprotoksyczne – 8 091 osób.

Dane odnośnie liczby zakładów skontrolowanych w przekroczonych normatywach w podziale na poszczególne czynniki szkodliwe dla zdrowia na terenie województwa podlaskiego w latach 2023-2024 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2.5 Liczba zakładów skontrolowanych, w których stwierdzono przekroczenia normatyw higienicznych na terenie województwa podlaskiego w latach 2023-2024

Dane odnośnie liczby osób pracujących w przekroczonych normatywach w podziale na poszczególne czynniki szkodliwe dla zdrowia w zakładach skontrolowanych na terenie województwa podlaskiego w latach 2023-2024 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2.6 Liczba osób narażonych na poszczególne czynniki szkodliwe w zakładach skontrolowanych na terenie województwa podlaskiego w latach 2023-2024

DZIAŁANIA W ZAKRESIE NADZORU NAD CZYNNIKAMI BIOLOGICZNYMI ORAZ MIKROORGANIZMAMI I ORGANIZMAMI GENETYCZNIE MODYFIKOWANYMI

Czynniki biologiczne to mikro i makroorganizmy oraz ich struktury, których obecność w środowisku pracy może wpływać negatywnie na organizm ludzki i prowadzić do wystąpienia chorób zawodowych. Na terenie województwa podlaskiego zaewidencjonowano 1299 zakładów, w których występują szkodliwe czynniki biologiczne. W roku sprawozdawczym w przedmiotowym zakresie skontrolowano 388 zakładów pracy, wykonując w nich 391 kontrole. Podczas 12 kontroli stwierdzono uchybienia dotyczące: braku lub niewłaściwie prowadzonych rejestrów prac i rejestru pracowników narażonych na działanie szkodliwych czynników biologicznych zakwalifikowanych do 3 grupy zagrożenia, braku lub nieprawidłowej oceny ryzyka zawodowego w zakresie szkodliwych czynników biologicznych, braku szkoleń pracowników oraz braku opracowania odpowiednich procedur/instrukcji bezpiecznej i higienicznej pracy. W związku ze stwierdzonymi podczas kontroli nieprawidłowościami wydano 11 decyzji, zawierających 20 nakazów zobowiązujących pracodawców do usunięcia tych uchybień.

Szczegółowe wyniki przeprowadzonych kontroli w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 2.2 Nadzór nad zakładami pracy, w których występują szkodliwe czynniki biologiczne na terenie województwa podlaskiego w 2024 r.

PSSE/WSSE	Liczba zakładów w ewidencji	Liczba zakładów skontrolowanych	Liczba kontroli	Liczba decyzji
Augustów	90	16	16	0
Białystok	309	64	64	5
Bielsk Podlaski	76	25	25	0
Grajewo	55	17	17	2
Hajnówka	58	27	29	0
Kolno	42	19	19	1
Łomża	143	35	35	0
Mońki	48	34	34	0
Sejny	38	22	22	1
Siemiatycze	97	23	23	0
Sokółka	95	34	34	1
Suwałki	84	28	28	0
Wysokie Mazowieckie	88	8	8	1
Zambrów	65	29	29	0
WSSE Białystok	11	7	8	0
Suma	1299	388	391	11

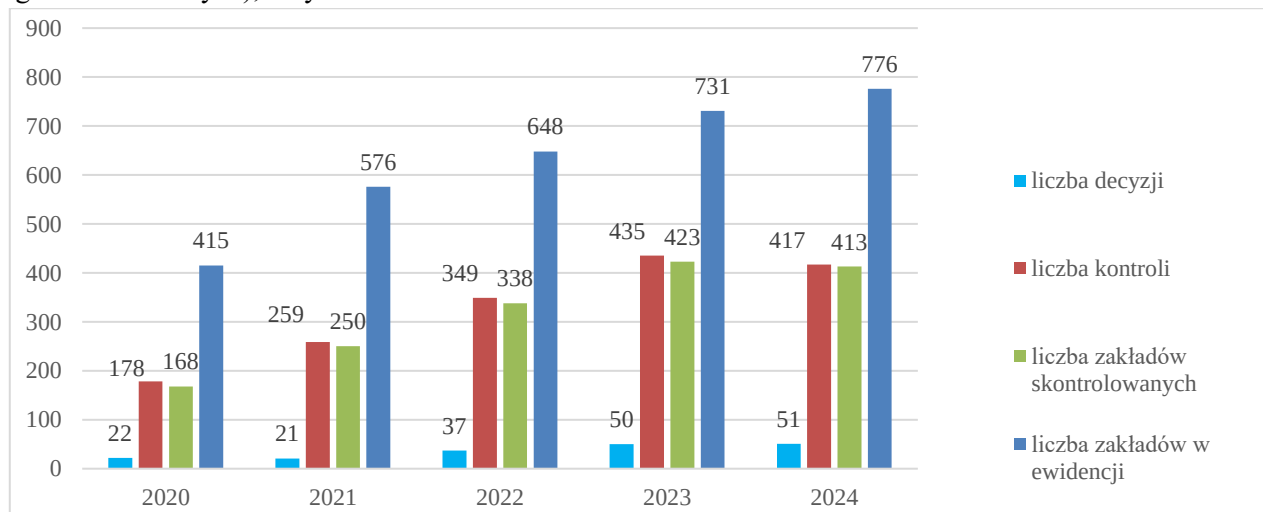
W skontrolowanych zakładach w narażeniu na czynniki biologiczne zaklasyfikowane do 2 grupy zagrożenia pracowało 22 964 osoby, zaś na czynniki biologiczne zaliczane do 3 grupy 17 362 osób. Najwięcej pracowników narażonych na szkodliwe czynniki biologiczne było zatrudnionych w podmiotach leczniczych (11 979 osób), w obiektach produkcji artykułów spożywczych (2 187 osoby) oraz w jednostkach organizacyjnych MSWiA (4 090 osoby).

DZIAŁANIA W ZAKRESIE NADZORU NAD REALIZACJĄ OBOWIĄZKÓW WYNIKAJĄCYCH Z ROZPORZĄDZENIA MINISTRA ZDROWIA Z DNIA 26 LIPCA 2024 R. W SPRAWIE SUBSTANCJI CHEMICZNYCH, ICH MIESZANIN, CZYNNIKÓW LUB PROCESÓW TECHNOLOGICZNYCH O DZIAŁANIU RAKOTWÓRCZYM, MUTAGENNYM LUB REPROTOKSYCZNYM W ŚRODOWISKU PRACY

W dniu 26 lipca 2024 r. w Dzienniku Ustaw pod pozycją 1126 opublikowano nowe rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym w środowisku pracy. Rozporządzenie w zakresie swojej regulacji, oprócz dotychczasowych rozwiązań obejmuje, dodatkowo ochronę pracowników pracujących w narażeniu na działanie substancji o działaniu reprotoksycznym.

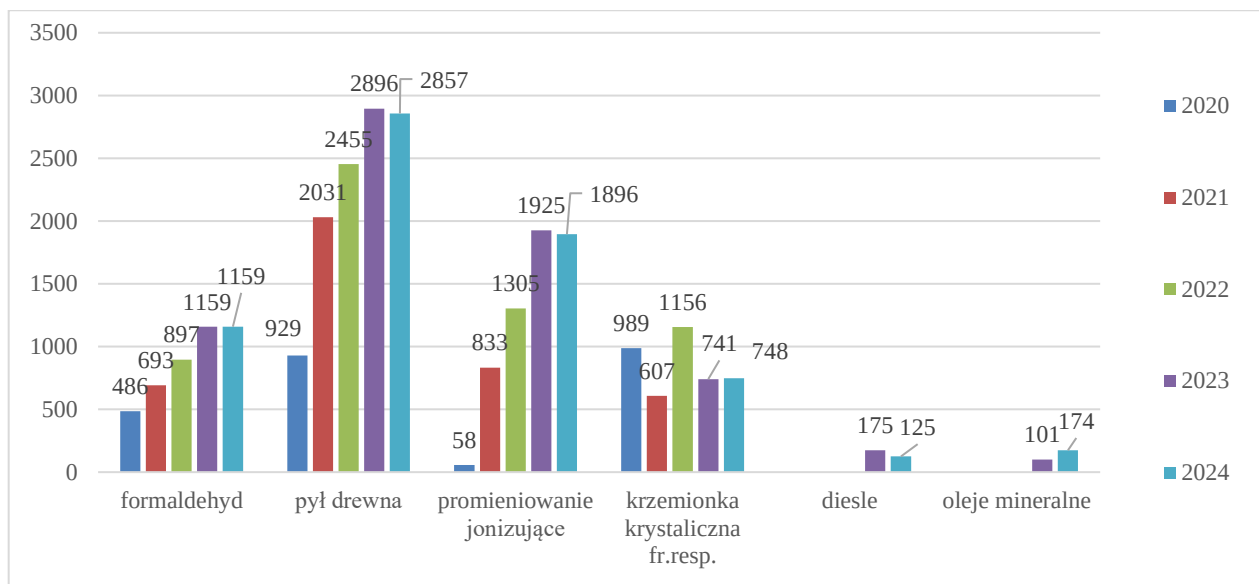
Szczególne konsekwencje w postaci rozwoju chorób nowotworowych niesie za sobą kontakt z czynnikami rakotwórczymi obecnymi w środowisku pracy. Czynniki rakotwórcze (kancerogeny) są to czynniki, które powodują wzrost zapadalności/umieralności na specyficzne choroby nowotworowe w populacji osób narażonych w porównaniu z populacją ogólną. W 2024 r. pracownicy województwa podlaskiego pracowali w kontakcie/narażeniu na czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym w 776 zakładach. Obserwuje się coroczny wzrost liczby zakładów.

W 2024 r. przeprowadzono 417 kontroli w 413 zakładach pracy, w których występowały czynniki rakotwórcze, mutagenne lub reprotoksyczne. Narażonych na te czynniki było 8091 pracowników (17,02 % ogółu zatrudnionych), w tym 2534 kobiet.

Wykres 2.7. Działania kontrolno-represyjne w zakresie nadzoru nad czynnikami rakotwórczymi w latach 2020-2024

Najwięcej osób mających kontakt zawodowy z czynnikami rakotwórczymi, mutagennymi lub reprotoksycznymi zatrudnionych było w przemyśle i obróbce drewna - 2857 pracowników (najwięcej osób pracujących w PKD 16 - 1712 osób i w PKD 31- 520 osób), gdzie głównie występuje narażenie na pył drewna.

Wykres 2.8 Struktura narażenia pracowników na poszczególne kancerogeny na terenie województwa podlaskiego w latach 2020-2024

W 2024 r. wydano 51 decyzji administracyjnych w zakresie substancji chemicznych, ich mieszanin czynników lub procesów o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym w środowisku pracy. Najczęściej stwierdzane uchybienia dotyczyły, m.in :

- braku rejestru prac - stwierdzono w 34 zakładach,
- braku rejestru pracowników - stwierdzono w 30 zakładach,
- brak przekazania corocznej informacji do PWIS - stwierdzono w 31 zakładach.

W zakładach pracy, gdzie występuje kontakt/narażenie na szkodliwe czynniki rakotwórcze, pracownicy objęci są profilaktyczną opieką zdrowotną oraz informowani są o zagrożeniach związanych z tymi czynnikami i o ryzyku zawodowym. Stosowane są środki ochrony zbiorowej oraz środki ochrony indywidualnej.

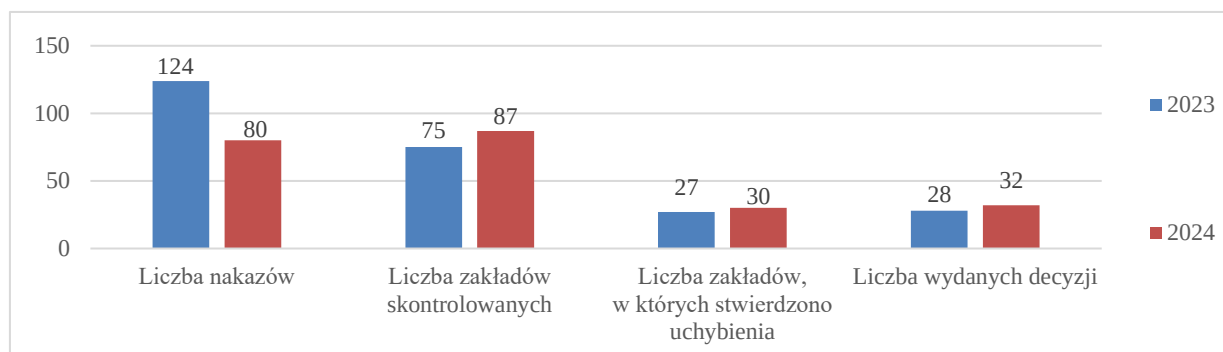
DZIAŁANIA W ZAKRESIE PRZYGOTOWANIA PRACODAWCÓW POD KĄTEM PRZESTRZEGANIA PRZEPISÓW I ZASAD BEZPIECZEŃSTWA I HIGIENY PRACY PODCZAS PRAC ZWIĄZANYCH Z USUWANIEM BĄDŹ ZABEZPIECZENIEM WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Na terenie województwa podlaskiego w 2024 r. działało 28 firm zajmujących się usuwaniem, zabezpieczaniem i transportem wyrobów zawierających azbest. Do Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2024 r. wpłynęło 141 zgłoszeń dotyczących prac polegających na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

W 2024 r. przeprowadzono 28 kontroli w trakcie prac powodujących kontakt z azbestem oraz 24 kontrole w siedzibach tych firm. Przy zabezpieczaniu, usuwaniu i transporcie wyrobów zawierających azbest zatrudnionych było 40 pracowników. W wyniku przeprowadzonych czynności kontrolnych wydano 7 decyzji administracyjnych.

DZIAŁANIA W ZAKRESIE WARUNKÓW PRACY I OCENY NARAŻENIA ZAWODOWEGO PRACOWNIKÓW ZATRUDNIONYCH W FIRMACH BUDOWLANYCH ORAZ ZAKŁADACH PRODUKUJĄCYCH MATERIAŁY BUDOWLANE

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego w ramach oceny narażenia zawodowego osób zatrudnionych w firmach budowlanych przeprowadzili działania kontrolne i edukacyjne w 87 zakładach pracy. Nieprawidłowości stwierdzono w 30 zakładach (34,5% zakładów skontrolowanych). Ponadto w trakcie prowadzonych postępowań administracyjnych wydano 32 decyzje na stwierdzone naruszenia oraz 22 decyzje płatnicze na kwotę 6 268 złotych.

Wykres 2.9 Działania kontrolne przeprowadzone w firmach budowlanych w latach 2023-2024.

W 5 zakładach stwierdzono przekroczone normatywy higieniczne czynników szkodliwych dla zdrowia na stanowiskach pracy w zakresie hałasu (1 zakład) oraz promieniowania optycznego (4 zakłady - proces spawania elektrycznego).

W skontrolowanych zakładach zatrudnionych było 4178 osób, z czego w warunkach narażenia na działanie czynników szkodliwych pracowało 1519 osób, zaś w ponadnormatywnych wartościach czynników szkodliwych pracowało 30 osób.

Z ogólnej liczby firm skontrolowanych w 2024 roku z branży budowlanej 29 % stanowiły zakłady produkujące materiały budowlane (25 zakładów). Przy produkcji materiałów budowlanych w zakładach skontrolowanych zatrudnione były 573 osoby.

ROZPOWSZECHNIANIE INFORMACJI NT. BEZPIECZNYCH WARUNKÓW PRACY PROWADZONYCH PRZEZ KRAJOWY PUNKT CENTRALNY (CIOP-PIB) W RAMACH KAMPANII EUROPEJSKIEJ AGENCJI BEZPIECZEŃSTWA I ZDROWIA W PRACY Z SIEDZIBĄ W BILBAO

Działania prowadzone w 2024 roku dotyczyły 3 z 5 obszarów priorytetowych zaplanowanych do realizacji w ramach kampanii planowanej na lata 2023–2025. Tegoroczne wyzwania kampanii to: praca zdalna i hybrydowa, praca za pośrednictwem platform cyfrowych oraz automatyzacja zadań.

Praca zdalna wykonywana z użyciem technologii cyfrowych, może stać się źródłem zagrożeń. Zagrożenia psychospołeczne wynikają z izolacji społecznej, intensyfikacji pracy, nieregularnego czasu pracy oraz braku równowagi między życiem osobistym a życiem zawodowym. Ponadto długotrwałe przebywanie w pozycji siedzącej zwiększa fizyczne ryzyko zaburzeń układu mięśniowo-szkieletowego.

Kolejny obszar priorytetowy dotyczył pracy za pośrednictwem platform internetowych. Taka forma pracy stwarza nowe możliwości dla przedsiębiorstw i pracowników, szczególnie dla osób doświadczających większych trudności z dostępem do tradycyjnego rynku pracy.

Ostatni obszar to automatyzacja procesów. Na rynek pracy weszła nowa generacja zautomatyzowanych systemów opartych na sztucznej inteligencji. Mają one wesprzeć pracownika poprzez przejęcie rutynowych i powtarzających się zadań. Wykorzystanie technologii cyfrowych do automatyzacji zadań wiąże się z szeregiem zagrożeń i wyzwań.

CHOROBY ZAWODOWE

W 2024 roku zgłoszono 111 podejrzeń chorób zawodowych. W wyniku przeprowadzonych 109 postępowań administracyjnych oraz na podstawie danych zawartych w orzeczeniach lekarskich i analizy oceny narażenia zawodowego pracowników, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wydały 78 decyzji stwierdzających chorobę zawodową oraz 31 decyzji o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej. W porównaniu do roku ubiegłego liczba stwierdzanych chorób zawodowych utrzymuje się na podobnym poziomie. Liczba decyzji o braku stwierdzenia choroby zawodowej znacznie wzrosła w 2024 roku w porównaniu do roku 2023 (2023 - 17 decyzji negatywnych, w 2024 - 31). W roku sprawozdawczym

do Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku wpłynęło 12 odwołań od decyzji o braku stwierdzenia choroby zawodowej, zaś w 2023 roku takich odwołań wpłynęło 3.

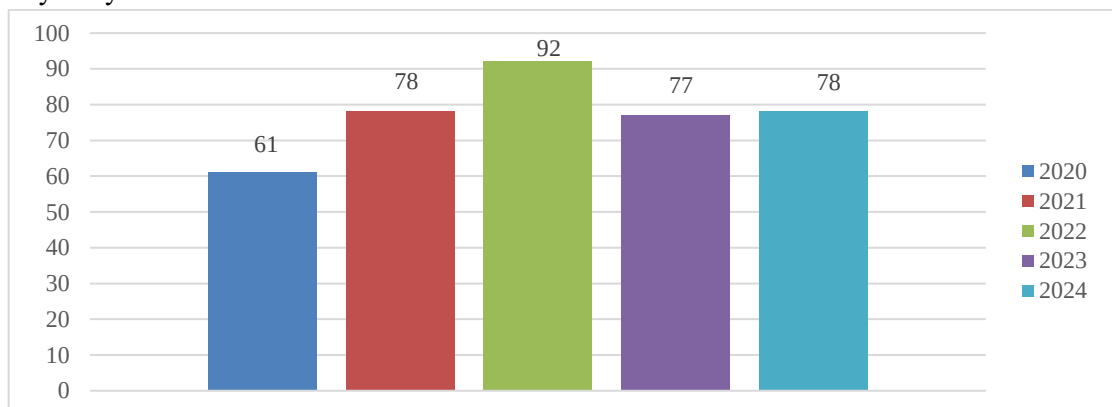
Tabela 2.3 Ocena narażenia zawodowego i postępowanie administracyjne w zakresie chorób zawodowych na terenie województwa podlaskiego w 2024 r.

PSSE	Ocena narażenia zawodowego i postępowanie administracyjne w I instancji				
	Liczba sporządzonych kart oceny narażenia zawodowego przez PPIS	Liczba wydanych decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej	Liczba stwierdzonych chorób zawodowych	Liczba wystawionych kart stwierdzenia choroby zawodowej	Liczba wydanych decyzji o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej
Augustów	16	17	17	17	2
Białystok	10	10	10	10	4
Bielsk Podlaski	3	2	2	2	1
Grajewo	5	1	1	1	1
Hajnówka	2	1	1	1	1
Kolno	3	1	1	1	2
Łomża	1	3	3	3	5
Mońki	3	1	1	1	0
Sejny	10	11	11	11	1
Siemiatycze	3	3	3	3	0
Sokółka	11	5	5	5	1
Suwałki	18	12	12	12	5
Wysokie Mazowieckie	6	11	11	11	6
Zambrów	0	0	0	0	2
Suma	91	78	78	78	31

Tabela 2.4 Częstotliwość występowania chorób zawodowych w latach 2020-2024 na terenie województwa podlaskiego

Poz. wykazu	Nazwa choroby zawodowej	Liczba stwierdzonych przypadków w roku				
		2020	2021	2022	2023	2024
6	astma oskrzelowa	0	0	0	0	1
7	zewnątrzpochodne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych	1	1	1	2	5
12	alergiczny nieżyt nosa	0	0	0	0	1
15	przewlekłe choroby narządu głosu	0	3	2	1	0
17	nowotwory złośliwe	0	0	1	0	0
18	choroby skóry	1	1	0	0	1
19	przewlekłe choroby narządu ruchu	0	0	0	0	2
20	przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego	3	0	0	2	1
21	obustronny ubytek słuchu spowodowany hałasem	1	0	1	0	0
26	choroby zakaźne lub pasożytnicze	55	73	87	72	67
Razem		61	78	92	77	78

Liczba stwierdzanych chorób zawodowych na przestrzeni ostatnich pięciu lat została przedstawiona na poniższym wykresie.

Wykres 2.10 Liczba stwierdzonych chorób zawodowych na terenie województwa podlaskiego w latach 2020-2024.

Największą grupę stwierdzonych chorób zawodowych jak co roku stanowią choroby zakaźne lub pasożytnicze - 67 przypadków. Wśród nich znaczący udział stanowiła borelioza - 47 przypadków. Zachorowania były najczęściej wśród rolników indywidualnych (41 przypadków) i pracowników leśnictwa. Rozpoznanie kleszczowego zapalenia mózgu stanowiły 13 przypadków, a 7 przypadków COVID-19. Analizę chorób zakaźnych lub pasożytniczych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2.5 Analiza zawodowych chorób zakaźnych lub pasożytniczych stwierdzanych w województwie podlaskim w latach 2020-2024

Rok	WZW typu C	Gruźlica	Inne				Razem
			Borelioza	KZM	Pozostałe	COVID-19	
2020	0	2	49	2	1	1	55
2021	0	0	37	10	2	24	73
2022	0	0	29	8	3	47	87
2023	0	1	49	4	0	18	72
2024	0	0	47	13	0	7	67

Najwięcej chorób zawodowych w 2024 r. stwierdzono na terenie działania następujących stacji sanitarno-epidemiologicznych:

- PSSE Augustów - 17 przypadków,
- PSSE Suwałki -12 przypadków,
- PSSE Wysokie Mazowieckie - 11 przypadków,
- PSSE Sejny - 11 przypadków.

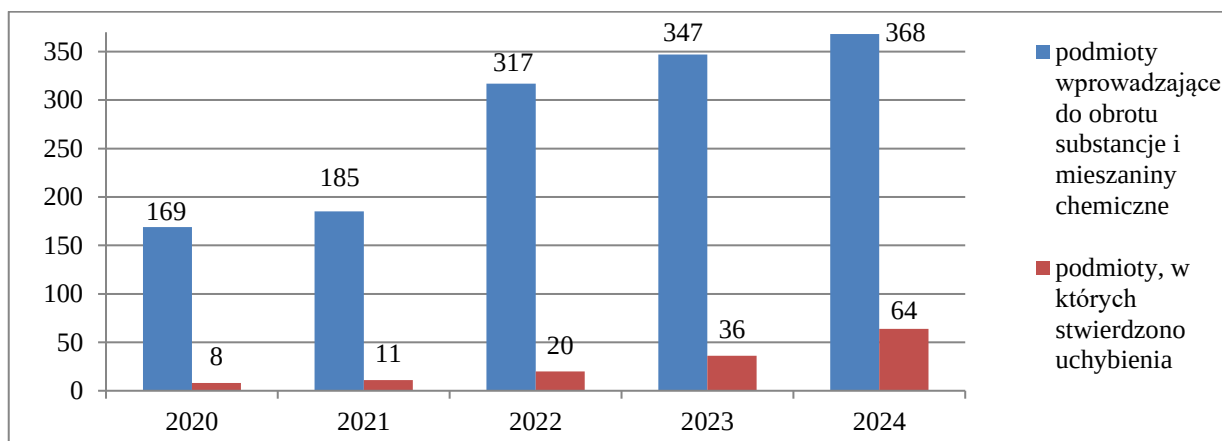
Choroby zawodowe stwierdzone na terenie działania wyżej wymienionych stacji sanitarno-epidemiologicznych stanowią 65,4% wszystkich chorób zawodowych stwierdzonych w województwie podlaskim w 2024 r.

NADZÓR NAD SUBSTANCJAMI CHEMICZNYMI I ICH MIESZANINAMI

Kontrole przeprowadzono zarówno u podmiotów wprowadzających do obrotu substancje i mieszaniny chemiczne, jak też w zakładach pracy stosujących je w działalności zawodowej. Na terenie województwa podlaskiego w 2024 r. zaewidencjonowano 2 producentów, 13 importerów, 52 formulatorów, 1028 dystrybutorów oraz 2026 stosujących substancje i mieszaniny chemiczne w działalności zawodowej.

W ramach nadzoru w tym zakresie skontrolowano 353 podmioty przeprowadzając w nich 368 kontroli (1 u producenta, 12 u importerów, 26 u formulatorów, 329 u dystrybutorów). Podczas 64 inspekcji stwierdzono nieprawidłowości. W związku z tym Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wystawili 60 decyzji administracyjnych, zawierających 68 nakazów usunięcia przedmiotowych nieprawidłowości.

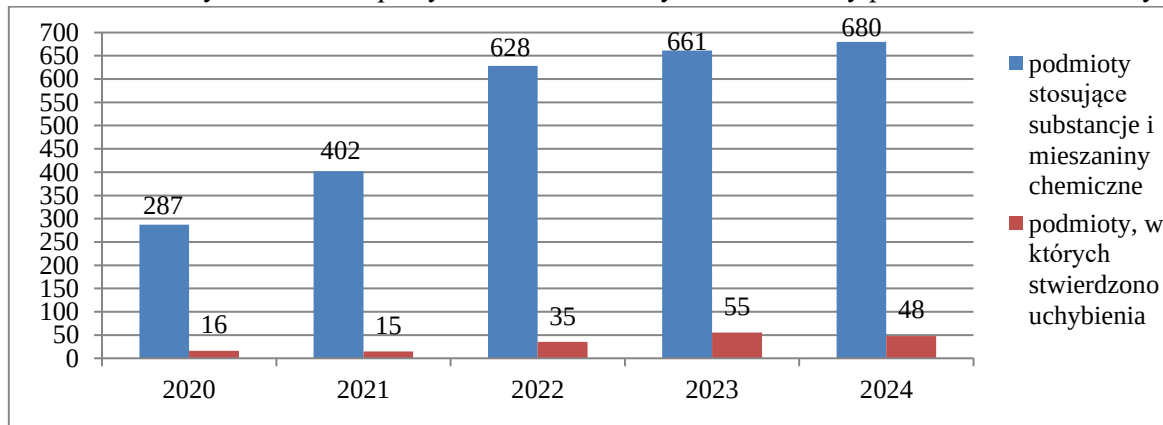
Na poniższym wykresie przedstawiono zestawienie dotyczące liczby przeprowadzonych kontroli w zakresie wprowadzania do obrotu substancji chemicznych i ich mieszanin oraz podmiotów, w których stwierdzono uchybienia w latach 2020-2024.

Wykres 2.11 Liczba kontroli w zakresie wprowadzania do obrotu substancji chemicznych i ich mieszanin oraz podmiotów, w których stwierdzono uchybienia w latach 2020-2024

Ponadto skontrolowano 677 zakładów pracy stosujących w działalności zawodowej substancje i mieszaniny chemiczne przeprowadzając w nich 680 kontroli. Podczas 48 inspekcji stwierdzono nieprawidłowości. W związku z tym wystawiono 44 decyzje administracyjne zawierające 68 nakazów usunięcia przedmiotowych nieprawidłowości. Podobnie jak w latach ubiegłych, wydane decyzje zawierały nakazy w większości dotyczące założenia lub zaktualizowania spisu substancji i mieszanin chemicznych, zapewnienia kart charakterystyki dla stosowanych substancji oraz mieszanin chemicznych. Ponadto nakazywano zaprzestanie stosowania mieszanin niebezpiecznych zawierających w składzie diizocyaniany powyżej 0,1 % do czasu przeszkolenia pracowników w zakresie ich bezpiecznego stosowania, a także zapewnienie właściwego miejsca składowania i magazynowania stosowanych w zakładach pracy substancji i mieszanin chemicznych oraz prawidłowego oznakowania magazynów.

W skontrolowanych zakładach pracy w narażeniu na czynnik chemiczny pracowało 26 004 osoby.

Wykres 2.12 Liczba kontroli w zakresie stosowania substancji chemicznych i ich mieszanin oraz podmiotów, w których stwierdzono uchybienia w latach 2020-2024

Ponadto w 2024 r. przeprowadzono 12 kontroli importerów w ramach realizacji projektu REACH-ENFORCE 12 dotyczącego egzekwowania zgodności importowanych substancji, mieszanin i wyrobów.

NADZÓR NAD PREKURSORAMI NARKOTYKÓW KAT. 2 I 3

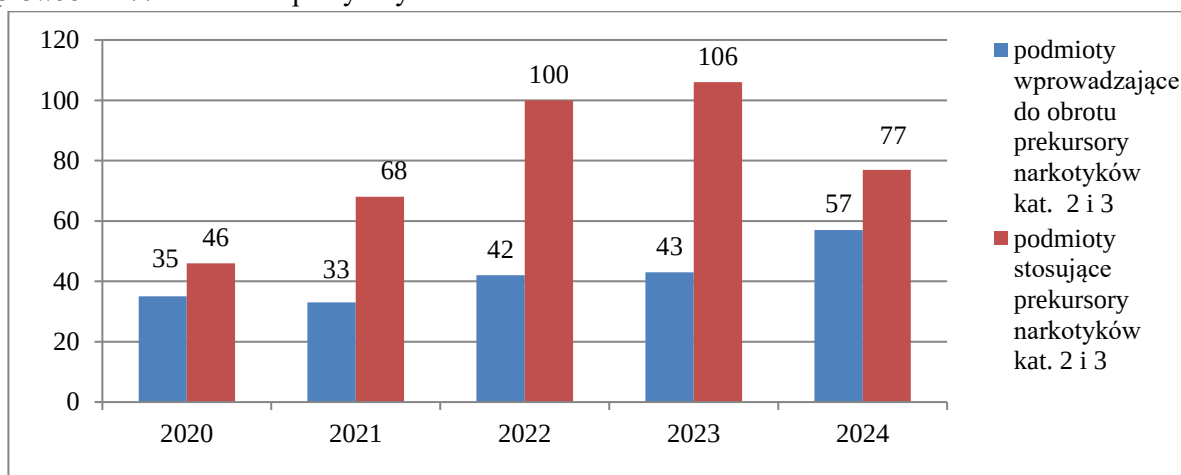
Prekursory narkotyków są to substancje chemiczne, które mogą być wykorzystywane do nielegalnego wytwarzania środków odurzających i substancji psychoaktywnych.

Do prekursorów kat. 2 należą bezwodnik octowy, czerwony fosfor, nadmanganian potasu, kwas fenylooctowy, kwas antranilowy i piperydyna. Prekursory kategorii 3 to: kwas siarkowy, kwas chlorowodorowy, aceton, toluen, eter etylu, keton metylowo-etylowy.

Na terenie województwa podlaskiego w 2024 r. zaewidencjonowano 121 podmiotów wprowadzających do obrotu prekursory narkotyków kat. 2 i 3. W czterech obiektach prowadzono obrót prekursorami kat. 2, natomiast w 120 zakładach wprowadzano do obrotu substancje sklasyfikowane jako prekursory kat. 3.

W ramach nadzoru skontrolowano 57 podmiotów wprowadzających do obrotu prekursory narkotyków kat. 2 i 3 przeprowadzając w nich 57 kontroli. Podczas inspekcji nie stwierdzono nieprawidłowości.

Jednocześnie w 2024 r. stacje sanitarno – epidemiologiczne województwa podlaskiego zaewidencjonowały 195 podmiotów stosujących w swojej działalności prekursory kat. 2 i 3. Prekursory, które znajdują się w dyspozycji poszczególnych podmiotów, wykorzystywane są najczęściej na ich własne potrzeby i używane głównie do analiz chemicznych, laboratoryjnych oraz w procesach przemysłowych, czyszczących, a także przy uzdatnianiu wody. Pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami w 2024 r. przeprowadzili 77 kontroli w powyższych obiektach.

Wykres 2.13 Liczba kontroli w zakresie wprowadzania do obrotu oraz stosowania prekursorów narkotyków kat. 2 i 3 w latach 2020-2024

W 2024 r. nie odnotowano przypadków zgłoszeń przez podmioty gospodarcze nietypowych zamówień lub transakcji z udziałem prekursorów narkotyków kat. 2 i 3, które mogły budzić podejrzenie wykorzystania substancji do celów nielegalnego wytwarzania środków odurzających lub substancji psychotropowych.

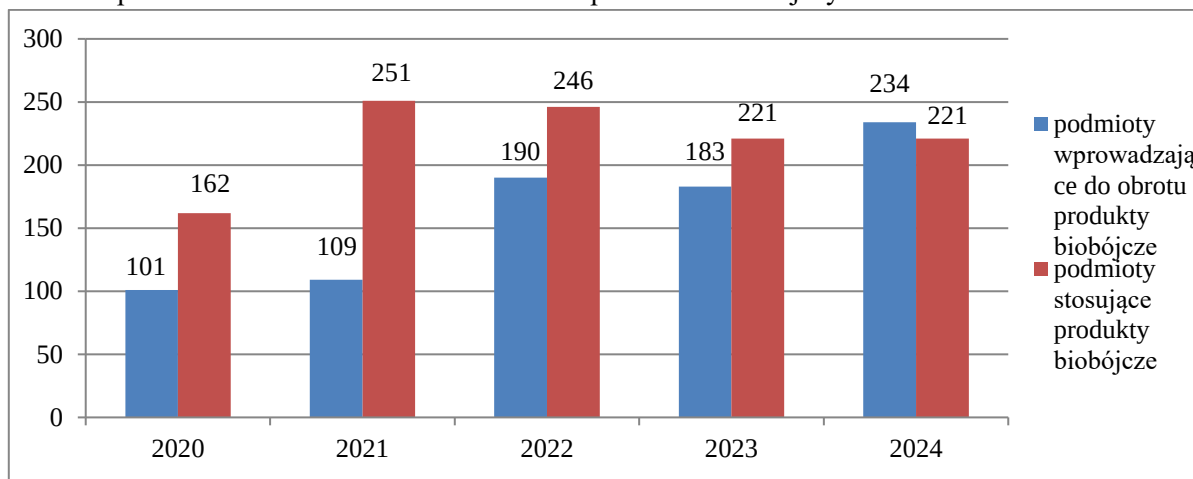
NADZÓR NAD PRODUKTAMI BIOBÓJCZYMI

W 2024 r. w województwie podlaskim zaewidencjonowano 588 obiektów wprowadzających do obrotu produkty biobójcze, w tym 10 podmiotów było zobowiązanych do uzyskania pozwoleń na obrót.

W ramach realizacji przedmiotowego zagadnienia skontrolowano 216 podmiotów wprowadzających do obrotu produkty biobójcze. W wyżej wymienionych obiektach przeprowadzono 234 kontrole. Podczas 34 inspekcji stwierdzono uchybienia. W związku z czym wydano 13 decyzji merytorycznych, w których zawarto 15 nakazów dotyczących wstrzymania lub wycofania z obrotu produktów biobójczych nie posiadających pozwolenia na obrót, wstrzymania udostępniania na rynku niewłaściwie oznakowanych produktów, zapewnienia prawidłowych kart charakterystyki oraz właściwej reklamy oferowanych w sprzedaży produktów biobójczych. Wydano również 13 decyzji umarzających postępowanie z uwagi na usunięcie stwierdzonych uchybień w trakcie prowadzonego postępowania.

Skontrolowano również 220 zakładów stosujących w działalności zawodowej produkty biobójcze, przeprowadzając w nich 221 inspekcji. Podczas 2 kontroli stwierdzono nieprawidłowości. W związku z tym wydano 2 decyzje administracyjne nakazujące zapewnienie kart charakterystyki stosowanych produktów biobójczych przeznaczonych do dezynfekcji.

Na poniższym wykresie przedstawiono zestawienie dotyczące ilości przeprowadzonych kontroli w zakresie wprowadzania do obrotu oraz stosowania produktów biobójczych w latach 2020-2024.

Wykres 2.14. Liczba kontroli w zakresie wprowadzania do obrotu oraz stosowania produktów biobójczych w latach 2020-2024

W 2024 r. w ramach akcji sezonowych kontroli produktów biobójczych należących do grupy rodentycydów i insektycydów skontrolowano 138 produktów w sprzedaży stacjonarnej, 4 produkty oferowane na platformach e-commerce oraz 14 produktów stosowanych w działalności zawodowej. Zakwestionowano łącznie 16 produktów ze względu na niewłaściwe oznakowanie, przekroczony termin ważności, brak lub nieprawidłową kartę charakterystyki, niewłaściwą reklamę i prezentację produktu biobójczego na stronie internetowej oraz sprzedaż ogółowi społeczeństwa produktu przeznaczonego dla użytkowników profesjonalnych.

Jednocześnie podczas akcji kontroli dezynfektantów i algicydów stosowanych do dezynfekcji i zabezpieczenia basenów kąpielowych skontrolowano 68 produktów w sprzedaży stacjonarnej oraz 3 produkty oferowane w sprzedaży internetowej. Zakwestionowano łącznie 15 produktów ze względu na niewłaściwe oznakowanie, brak lub nieprawidłową kartę charakterystyki oraz niewłaściwą reklamę produktu biobójczego na stronie internetowej.

NADZÓR NAD DETERGENTAMI

Detergenty są to substancje lub mieszaniny zawierające mydło i/lub inne substancje powierzchniowo czynne, przeznaczone do procesów prania, mycia i czyszczenia.

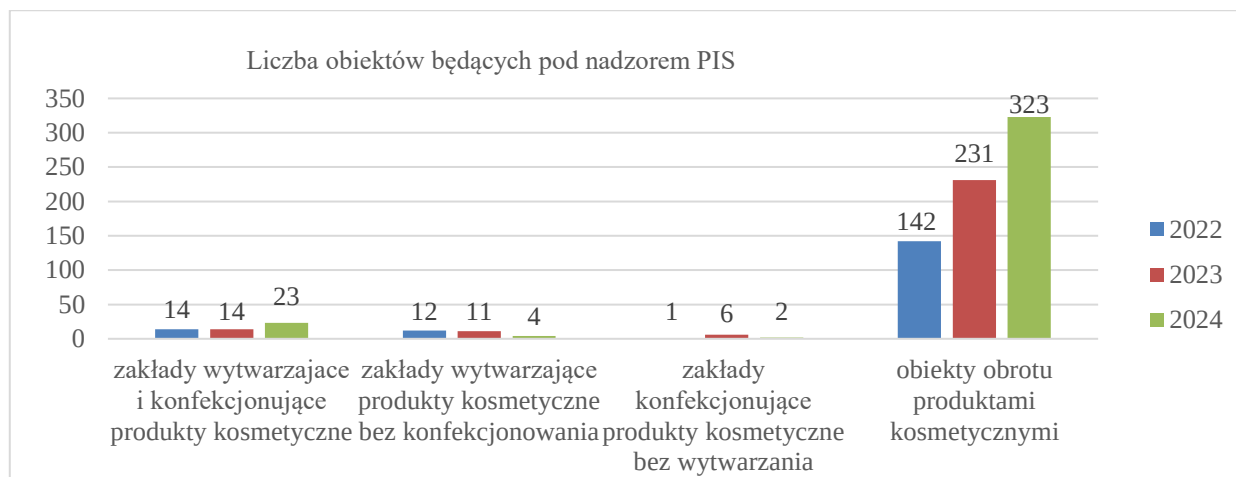
W 2024 r. na terenie nadzorowanym przez Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych w Białymstoku, Grajewie, Wysokiem Mazowieckiem oraz Zambrowie prowadziło działalność 14 podmiotów będących producentami detergentów. Przedsiębiorstwa produkowały, m.in. płyny do mycia naczyń, proszki do prania, płyny do prania, mydła w płynie.

W ramach realizacji przedmiotowego zagadnienia w 2024 r. skontrolowano 6 producentów detergentów oraz 40 podmiotów udostępniających na rynku detergenty. W powyższych obiektach przeprowadzono łącznie 46 kontroli, podczas których nie stwierdzono nieprawidłowości.

NADZÓR NAD PRODUKTAMI KOSMETYCZNYMI

W roku 2024 pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa podlaskiego znajdowały się 352 obiekty. Największą część objętą nadzorem stanowiły obiekty obrotu produktami kosmetycznymi 323, w tym 37 hurtowni i 286 sklepów.

W ramach nadzoru nad bezpieczeństwem produktów kosmetycznych przeprowadzono łącznie 130 kontroli i rekontroli w 119 obiektach. Większość skontrolowanych zakładów stanowiły obiekty obrotu produktami kosmetycznymi – 104 obiekty (13 hurtowni i 91 sklepów). Ponadto skontrolowano 15 zakładów wytwarzających i konfekcjonujących kosmetyki. Zakłady produkcji były oceniane w zakresie warunków wytwarzania, dokumentacji, a także prawidłowości oznakowania opakowań jednostkowych.

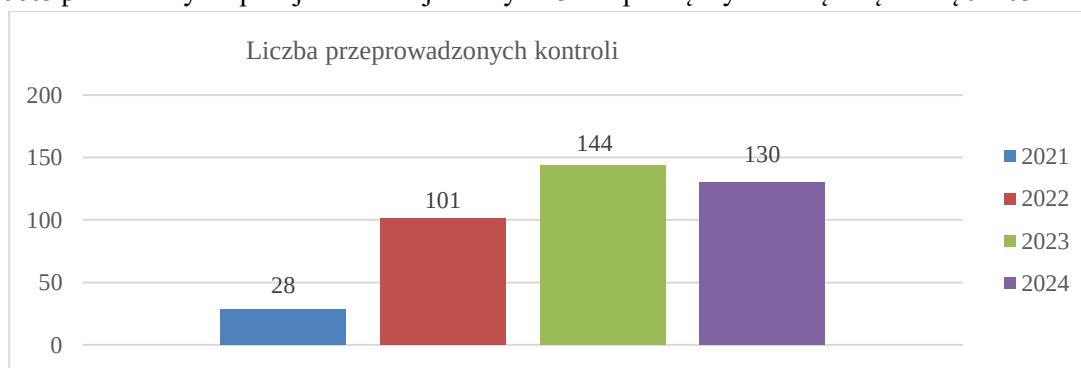

Wykres 2.15. Rodzaje zakładów branży kosmetycznej nadzorowane w latach 2022-2024

W wyniku prowadzonych działań kontrolnych Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego wydali łącznie 15 decyzji administracyjnych, z czego 6 stanowiły decyzje umarzające postępowanie w związku z usunięciem stwierdzonych nieprawidłowości do czasu zakończenia postępowania.

Nakazy w wydanych decyzjach najczęściej dotyczyły zapewnienia właściwego oznakowania, zgodnego z przepisami prawa oraz uzyskania i zapewnienia w dokumentacji produktu kosmetycznego opisu metod produkcji kosmetyku oraz oświadczenia o zgodności z GMP.

Ponadto pracownicy inspekcji sanitarnej nałożyli 13 kar pieniężnych na łączną kwotę 9 263 zł.

Wykres 2.16. Liczba kontroli przeprowadzonych w latach 2021-2024

Zgodnie z opracowanym planem pobierania próbek produktów kosmetycznych w 2024 roku pobrano łącznie 43 próbki, z czego 24 przebadano w kierunku zanieczyszczeń mikrobiologicznych. W badanych próbkach oznaczono ogólną liczbę bakterii tlenowych mezofilnych, liczbę drożdży i pleśni oraz obecność *Staphylococcus aureus*. Pozostałe 19 próbek analizowano pod kątem parametrów fizykochemicznych tj. obecność wolnego formaldehydu, zawartość azotanów, fluoru czy nadtlenu wodoru. Zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem żadna z próbek nie została zdyskwalifikowana w wyniku przeprowadzonych badań.

NADZÓR NAD ŚRODKAMI ZASTĘPCZYMI I NOWYMI SUBSTANCJAMI PSYCHOAKTYWNYMI

W celu ograniczania zagrożeń zdrowia publicznego organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej egzekwują przestrzeganie przepisów dotyczących zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych.

W 2024 roku realizując ustawowo powierzone zadania przeprowadzili 10 kontroli. Wśród kontrolowanych obiektów znajdowały się zarówno sklepy konopne, jak również sklepy zielarskie, czy sklepy oferujące e-papierosy i liquidy. W toku prowadzonych działań nie zidentyfikowano stacjonarnych punktów sprzedaży oferujących środki zastępcze bądź nowe substancje psychoaktywne.

W roku minionym nie nakładano kar pieniężnych, natomiast wyegzekwowano wcześniej nałożone kary w kwocie 14 041,00 zł.

Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wzmocnili współpracę z podmiotami leczniczymi zobowiązanymi do zgłaszania zatruc lub podejrzeń zatruc środkami zastępczymi i nowymi substancjami psychoaktywnymi. Odnotowano 123 przypadki zatruc substancjami oddziałyującymi na ośrodkowy układ nerwowy. Zdecydowana większość wpływających zgłoszeń dotyczyła zatruc substancjami psychotropowymi, środkami odurzającymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi. Jedynie w 8 przypadkach zatruc nie zidentyfikowano użytego środka, co stwarza podejrzenie użycia środka zastępczego.

Analizując wszystkie przypadki zatruc zgłoszone za pośrednictwem podmiotów leczniczych można stwierdzić, iż ich liczba dotyczyła w większym stopniu mężczyzn niż kobiet (odpowiednio 80 i 43). W grupie wiekowej do lat 18 zarejestrowano 36 przypadków, co stanowi 1/3 wszystkich odnotowanych zgłoszeń. W grupie powyżej 18 lat liczba zgłoszeń wyniosła 87 przypadków.

W 2024 r. odnotowano 3 zgony, których przyczyną mogło być użycie środka zastępczego lub nowej substancji psychoaktywnej. W wyniku przeprowadzonych badań pośmiertnych w Zakładzie Medycyny Sądowej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku w jednym przypadku wykryto u denata α -pirolidynoizohexanofenon (α -PHiP) należący do substancji psychotropowych grupy II-P. W drugim przypadku stwierdzono N-etylo-pentedronu (NEP) będący nową substancją psychoaktywną. W trzecim przypadku odstąpiono od badań toksykologicznych.

Do zakresu działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dziedzinie bieżącego nadzoru sanitarnego należy również kontrola przestrzegania przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, dotyczących prowadzenia przez przedsiębiorców działalności w zakresie wytwarzania, przetwarzania, przerabiania, przywozu, wywozu, wewnątrzwspólnotowej dostawy lub wewnątrzwspólnotowego nabycia oraz wprowadzania do obrotu nowej substancji psychoaktywnej, w tym w postaci mieszaniny lub w wyrobie. W grudniu 2024 r. do organu Państwowej Inspekcji Sanitarnej wpłynęła informacja z Biura do spraw Substancji Chemicznych o 1 wniosku złożonym przez przedsiębiorcę, w celu wydania zezwolenia na prowadzenie działalności z zastosowaniem nowej substancji psychoaktywnej.

PODSUMOWANIE

1. Prowadzone działania przyczyniły się do poprawy warunków zdrowotnych środowiska pracy, co spowodowało ograniczenie szkodliwego wpływu procesu pracy na zdrowie pracowników.
2. Realizacja zadań w zakresie pionu higieny pracy spowodowała większe zaangażowanie pracodawców i pracowników w prowadzenie działań na rzecz zapobiegania powstawaniu chorób zawodowych.
3. Działania podejmowane w zakresie nadzoru nad chemikaliami zwiększyły świadomość podmiotów odpowiedzialnych oraz konsumentów w aspekcie wprowadzania do obrotu produktów biobójczych, detergentów oraz produktów kosmetycznych.

ODDZIAŁ BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI I ŻYWIENIA

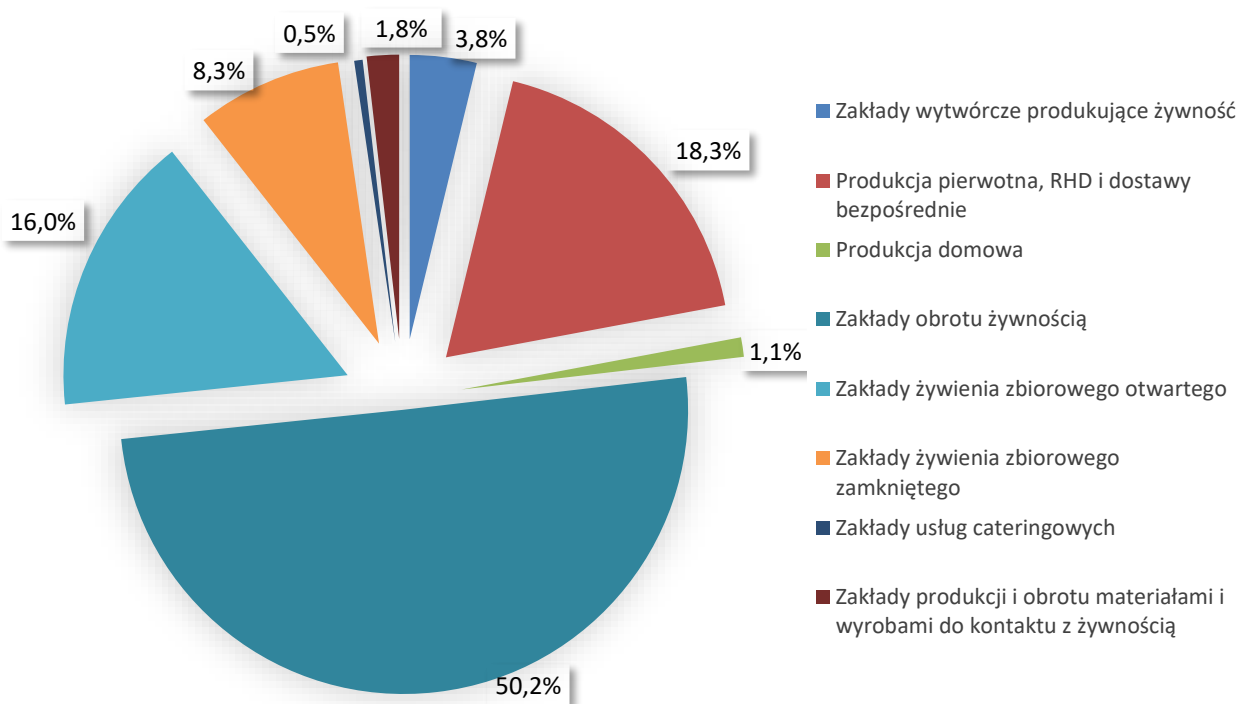
ROZDZIAŁ 3: OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOSCI I ŻYWIENIA ORAZ MATERIAŁÓW I WYROBÓW PRZEZNACZONYCH DO KONTAKTU Z ŻYWNOSCIĄ

URZĘDOWA KONTROLA ŻYWNOSCI

W 2024 r. pion bezpieczeństwa żywności i żywienia Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego obejmował nadzorem łącznie 15 011 zakładów, w tym 14 736 obiektów produkcji żywności, obrotu i żywienia oraz 275 zakładów produkcji i obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością.

W rejestrach zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się odpowiednio:

- 3 477 zakładów produkcji żywności, w tym 2 741 podmiotów prowadzących produkcję pierwotną, rolniczy handel detaliczny i dostawy bezpośrednie żywności oraz 166 producentów żywności w warunkach domowych,
- 7 534 obiekty obrotu żywnością,
- 2 409 zakładów żywienia zbiorowego typu otwartego,
- 1 244 zakłady żywienia zbiorowego typu zamkniętego,
- 72 zakłady usług cateringowych,
- 30 wytwórni materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- 245 miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością.

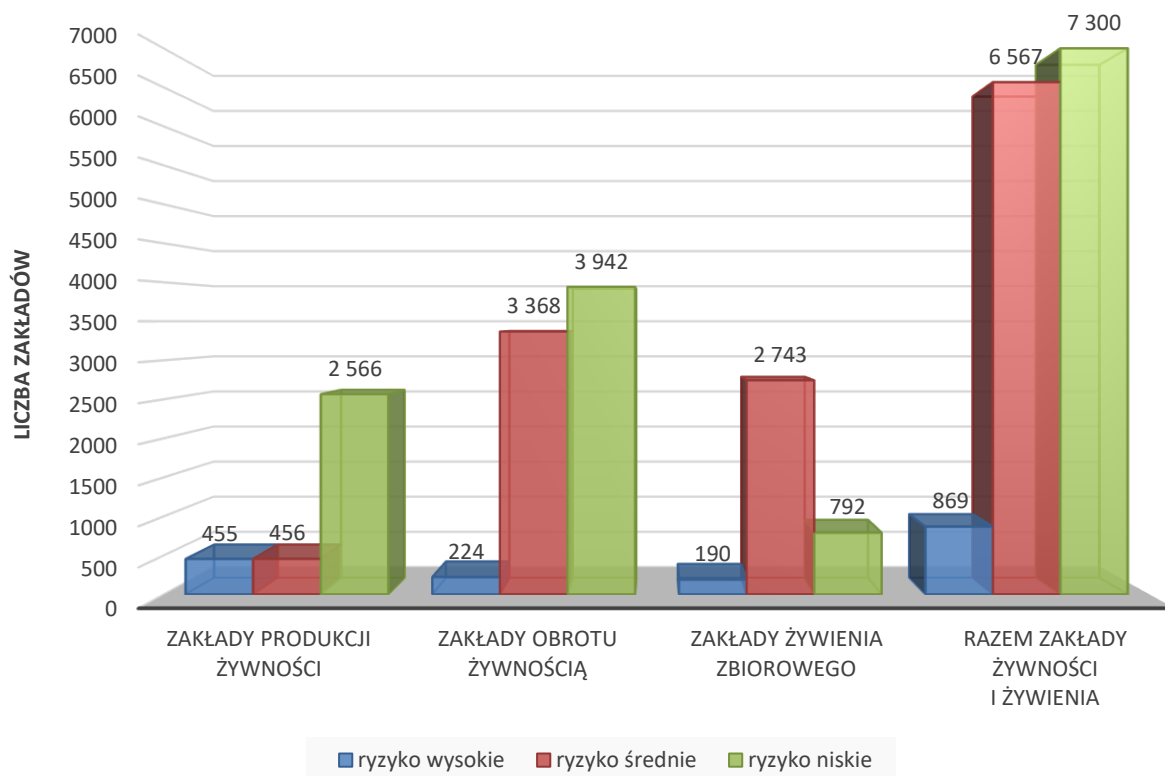
Wykres 3.1 Rodzaje obiektów nadzorowanych przez pion bezpieczeństwa żywności w roku 2024.

W 2024 r. skontrolowano łącznie 5 186 zakładów, w których przeprowadzono 7 104 kontrole, z czego 2 975 stanowiły kontrole nieplanowane, w tym 777 interwencyjnych. Kontrole nieplanowane przeprowadzano w związku m.in.:

- z akcjami tematycznymi;

- z zatwierdzaniem i rozszerzeniem działalności zakładów;
- ze skargami i interwencjami konsumentów;
- z prowadzonymi postępowaniami administracyjnymi,
- z pobieraniem próbek do badań laboratoryjnych;
- z powiadomieniami w systemie RASFF;
- z opracowywaniem ognisk zatruc pokarmowych.

Spśród nadzorowanych zakładów 14 887 wdrożyło i stosuje zasady Dobrej Praktyki Higienicznej i Dobrej Praktyki Produkcyjnej (GHP/GMP) – 99,2 %, natomiast 2 990 posiada wdrożony system HACCP – 19,9 %.

Wykres 3.2 Ilość zakładów wg. oszacowanego ryzyka zagrożenia bezpieczeństwa żywności.

BEZPIECZEŃSTWO ŻYWNOSTCI, MATERIAŁÓW I WYROBÓW PRZEZNACZONYCH DO KONTAKTU Z ŻYWNOSTCIĄ

Nadzór nad bezpieczeństwem żywności oraz materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością przeprowadzano m.in. poprzez pobieranie próbek:

- zgodnie z obowiązującym krajowym „Planem pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej na 2024 rok”,
- oraz dodatkowo, np. w przypadku podejrzenia niewłaściwej jakości zdrowotnej produktu, interwencji konsumentów oraz w ramach opracowywania zatruc pokarmowych.

Ogółem pobrano 3090 próbek, w tym: 2765 żywności, 38 materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, 231 sanitarnych, 55 posiłków i 1 próbkę trawy.

Tabela 3.1 Rodzaj obiektów oraz liczby pobranych i kwestionowanych próbek żywności ogółem.

Rodzaj zakładu	Ogólna liczba próbek pobranych	Ogólna liczba próbek kwestionowanych	w tym próbek	
			żywności pobranych	żywności kwestionowanych
zakłady produkcji żywności	589	12	510	10
zakłady wprowadzające żywność do obrotu	2120	78	2080	77
zakłady żywienia zbiorowego	324	63	145	11
zakłady produkcji i wprowadzania do obrotu materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością	21	1	0	-
przejścia graniczne	9	-	9	-
inne (w tym gospodarstwo domowe, zakłady nadzorowane przez IW)	27	-	21	-
OGÓŁEM	3090	154	2765	98

W związku z podejrzeniem wystąpienia zatrucia pokarmowego do badań mikrobiologicznych pobrano 26 próbek żywności oraz 15 próbek wymazów. Probki pobierano w mieszkaniach prywatnych oraz w zakładach żywienia zbiorowego.

Tabela 3.2 Kierunki badań pobranych próbek żywności w latach 2021 – 2024.

Lp.	Kierunek badania	Liczba próbek			
		rok 2021	rok 2022	rok 2023	rok 2024
1	Pozostałości pestycydów	207	256	288	317
2	Metale szkodliwe dla zdrowia	147	149	207	195
3	Azotany	18	18	18	18
4	3-MCPD i pochodne	19	10	15	12
5	Zanieczyszczenia mikrobiologiczne	1286	1402	1516	1493
6	Oporność na środki przeciwdrobnoustrojowe u bakterii zoonotycznych i komensalnych	17	18	18	18
7	Mykotoksyny	67	65	88	101
8	Histamina	91	91	91	91
9	Metanol i cyjanowodór oraz karbaminian etylu	6	5	5	5
10	Dozwolone substancje dodatkowe, barwniki z grupy Sudan	111	111	108	116
11	Parametry czystości substancji dodatkowych, rozpuszczalników ekstrakcyjnych oraz wybranych składników odżywczych	5	20	15	15
12	GMO	22	23	23	25
13	Skażenia promieniotwórcze żywności	133	93	54	52
14	Środki spożywcze poddane działaniu promieniowania jonizującego	14	16	17	19

15	Jod w soli kuchennej	10	8	8	8
16	Zawartość m.in. witamin, składników mineralnych, białka, tłuszczu, NNKT oraz ocena znakowania suplementów diety, żywności wzbogacanej oraz żywności dla określonych grup	69	118	117	122
17	WWA	47	46	33	33
18	Furan	5	5	4	7
19	Izomery trans kwasów tłuszczowych	2	5	4	4
20	Akryloamid	15	13	17	14
21	Oleje mineralne	4	4	3	0
22	Parametry jęlczenia i kwas erukowy oraz zawartość związków polarnych	10	14	11	11
23	Alkaloidy tropanowe	5	10	5	6
24	Alkaloidy pirolizydynowe i opium	0	4	7	8
25	Gluten	20	25	17	17
26	Nadchlorany	0	0	3	3
27	Wykrywanie alergenów (orzesków ziemnych, soi) oraz zawartość kofeiny	0	0	9	14
28	Niedeklarowane substancje aktywne farmakologicznie, w tym z listy WADA oraz substancje zakazane w produkcji środków spożywczych	0	0	10	5
29	Inne parametry (zanieczyszczenia fizyczne, biologiczne)	17	13	26	36
OGÓŁEM		2347	2542	2737	2765

Z ogólnej liczby pobranych próbek zakwestionowano 154, w tym: 98 próbek żywności, 1 próbkę przyborów kuchennych, 52 próbki posiłków oraz 3 próbki sanitarne.

Przyczyną kwestionowania próbek żywności było:

- nieprawidłowe znakowanie – 20 próbek, głównie suplementy diety,
- pozostałości pestycydów – 14 próbek: w większości warzywa i owoce,
- zanieczyszczenia mikrobiologiczne – 55 próbek (11 partii żywności): mięso drobiowe, tatar, kebab,
- przekroczony najwyższy dopuszczalny poziom mykotoksyn – 3 próbki: mąka żytnia i ziarno żyta,
- niewłaściwe cechy organoleptyczne – 2 próbki: orzechy włoskie i napój o smaku truskawkowym,
- przekroczony najwyższy dopuszczalny poziom akryloamidu – 1 próbka herbatników,
- przekroczenie zawartości dwutlenku siarki – 1 próbka sałatki z selera,
- przekroczenie najwyższego dopuszczalnego poziomu alkaloidów opium – 1 próbka maku niebieskiego,
- obecność substancji zakazanej w produkcji środków spożywczych (hordeniny) – 1 próbka suplementu diety.

Próbkę wyrobów do kontaktu z żywnością, tj. zestaw przyborów kuchennych zakwestionowano ze względu na przekroczenie limitu migracji specyficznej pierwszorzędowych amin aromatycznych.

Próbki sanitarne kwestionowano z powodu stwierdzenia zanieczyszczeń biologicznych szkodników i ich pozostałości w zmiotkach pobranych w piekarniach i sklepach.

Głównymi przyczynami kwestionowania próbek żywności, podobnie jak w poprzednich latach było nieprawidłowe oznakowanie, przekroczenie najwyższej dopuszczalnej pozostałości pestycydów oraz zanieczyszczenia mikrobiologiczne (głównie obecność *Salmonella* oraz *Escherichia coli* wytwarzająca toksynę Shiga).

URZĘDOWA KONTROLA W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI ORAZ SPOSOBU I JAKOŚCI ŻYWIENIA W ZAKŁADACH ŻYWIENIA ZBIOROWEGO ZAMKNIĘTEGO ORAZ USŁUG CATERINGOWYCH

Skontrolowano ogółem 720 zakładów żywienia zbiorowego typu zamkniętego oraz 41 zakładów świadczących usługi cateringowe, przeprowadzając w nich łącznie 913 kontroli, w tym 43 interwencyjnych.

Badaniami sposobu żywienia objęto 632 obiekty, w tym 623 zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego oraz 9 zakładów usług cateringowych. Sposób żywienia oceniano zarówno w obiektach posiadających własną kuchnię jak i tych, w których żywienie odbywa się w systemie cateringowym (233 zakłady).

W ramach oceny sprawdzono prawidłowość skomponowania 703 jadłospisów. Nieprawidłowości stwierdzono

w 69 przypadkach, głównie występujących w szkołach i przedszkolach. Stwierdzano m.in. brak dodatku porcji owoców i warzyw w każdym posiłku, brak każdego dnia co najmniej dwóch porcji mleka i produktów mlecznych, brak porcji ryby przynajmniej raz w tygodniu, przygotowywanie w tygodniu więcej niż 2 porcji potraw smażonych, brak lub niepełny wykaz składników użytych do produkcji dań, z pominięciem występujących w nich substancji alergennych, brak do wglądu dokumentacji potwierdzającej, że serwowane w szkole posiłki spełniają odpowiednie wymagania dla danej grupy wiekowej, wynikające z aktualnych norm

żywienia dla populacji polskiej, wprowadzanie do obrotu środków spożywczych niedopuszczonych prawem, np. napojów z dodatkiem cukrów i substancji słodzących, produktów ze zbyt wysoką zawartością cukru, tłuszczu oraz soli.

Do oceny teoretycznej sposobu żywienia pobrano 16 zestawień dekadowych. Ze wszystkich ocen 14 nie spełniało zaleceń. Przyczyną kwestionowania była niezgodna z zaleceniami wartość energetyczna, zawartość witaminy C, wapnia i żelaza oraz nieprawidłowy procentowy udział energii z tłuszczu.

Laboratoryjnie oceniono 55 próbek posiłków, zwracając szczególną uwagę na wartość energetyczną, procentowy udział energii z białka oraz z tłuszczu, zawartość wapnia, żelaza i chlorku sodu. Jako nieprawidłowe oceniono 52 próbki posiłków. Przyczyną kwestionowania była zbyt wysoka zawartość chlorku sodu, niewłaściwa wartość energetyczna posiłków, nieprawidłowy procentowy udział energii z tłuszczu i białka oraz niewłaściwa zawartość żelaza i wapnia.

Na wniosek Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego, Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku wymierzył 6 kar pieniężnych na łączną kwotę 7250 zł. za wprowadzanie do obrotu środków spożywczych niespełniających wymagań Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26.07.2016 r.

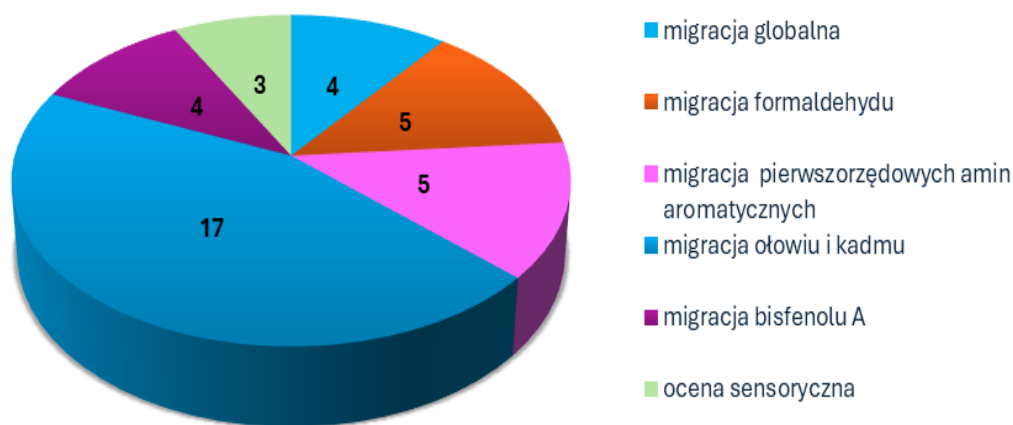
Poza działalnością kontrolną pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podejmowali również szereg działań edukacyjnych (wystąpienia, pogadanki, instruktaże) kierowane do osób odpowiedzialnych za żywienie, uczniów oraz ich rodziców.

URZĘDOWA KONTROLA MATERIAŁÓW I WYROBÓW PRZEZNACZONYCH DO KONTAKTU Z ŻYWNOŚCIĄ

Na przestrzeni ubiegłego roku nadzorowano 30 wytwórni materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz 245 podmiotów specjalizujących się w obrocie omawianym asortymentem (44 hurtownie oraz 201 sklepów).

W wytwórniach produkowane były m.in.: folie opakowaniowe i opakowania z tworzyw sztucznych, blachy i formy do pieczenia, tłoczone tacki i talerze z tektury, papier falisty i tektura falista oraz opakowania z tektury i z papieru, worki papierowe oraz z wkładką foliową przeznaczone do pakowania mleka i serwatki w proszku. Wyroby dystrybuowane były na terenie Polski, Unii Europejskiej oraz krajów trzecich.

Skontrolowano 7 wytwórni oraz 54 miejsca obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością (6 hurtowni oraz 48 sklepów).

Wykres 3.3 Liczba i kierunek badań pobranych próbek materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

Do badań laboratoryjnych pobrano ogółem 38 próbek materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Liczbę próbek i kierunki badań przedstawiono na diagramie. Zakwestionowano 1 próbkę ze względu na przekroczenie limitu migracji specyficznej sumy pierwszorzędowych amin aromatycznych co zaskutkowało działaniami w ramach systemu iRASFF.

Ponadto w 2024 r. w ramach granicznej kontroli bezpieczeństwa importowanych materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością przeprowadzono ogółem 37 kontroli, oceniono 50 partii tych towarów, wydano 37 świadectw spełnienia wymagań zdrowotnych. Towary stanowiły między innymi naczynia żeliwne (patelnie, kociołki, garnki), wyroby z tworzyw sztucznych (pojemniki, kubki,) naczynia ze stali nierdzewnej (wykrawacze do kanapek, praski do owoców), czy też naczynia emaliowane (garnki, rondle, patelnie, miski). W ogólnej puli ocenionych wyrobów największy był udział materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością pochodzących z Chin.

DZIAŁANIA W ZAKRESIE EGZEKWOWANIA PRZESTRZEGANIA PRAWA ŻYWNOŚCIOWEGO

Pion nadzoru nad bezpieczeństwem żywności i żywienia w 2024 roku wydał łącznie 4 240 decyzji administracyjnych, w tym 2 842 decyzje administracyjne merytoryczne oraz 1 398 decyzji obciążających opłatą za przeprowadzone kontrole bądź niespełnienie wymagań przez środki spożywcze wprowadzone do obrotu.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami wymagań przepisów żywnościowych wydano 2 544 decyzje, w tym 8 dotyczących unieruchomienia lub przerwania działalności zakładu oraz 40 zakazujących wprowadzania do obrotu żywności niespełniającej wymagań prawa.

Za stwierdzone naruszenia wymagań higieniczno-sanitarnych nałożono 560 mandatów karnych na łączną kwotę 133 000 zł.

Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, działając jako organ I instancji, na mocy art. 104 ust. 1 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia, wymierzył 14 administracyjnych kar pieniężnych w łącznej kwocie 23 250 zł z tytułu:

- nieprzestrzegania wymagań w zakresie znakowania środków spożywczych, w tym w zakresie prezentacji, reklamy i promocji,
- nieprzestrzegania wymagań w zakresie znakowania środków spożywczych w zakresie substancji dodatkowych oraz w zakresie aromatów,
- prowadzenia działalności w zakresie produkcji lub obrotu żywnością bez złożenia wniosku o wpis do rejestru zakładów lub o zatwierdzenie zakładu i wpis do rejestru zakładów lub wbrew decyzji o odmowie zatwierdzenia zakładu, sprzedaży w ramach prowadzonej działalności w jednostce systemu oświaty środków spożywczych innych niż objęte grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży.

GRANICZNA KONTROLA SANITARNA PRODUKTÓW PRZYWOŻONYCH Z PAŃSTW TRZECICH NA TEREN UNII EUROPEJSKIEJ ORAZ WYWOŻONYCH POZA JEJ OBSZAR

Graniczne kontrole sanitarne przeprowadzano:

- w punkcie granicznej kontroli na kolejowym przejściu granicznym w Kuźnicy Białostockiej, wyznaczonym wyłącznie do kontroli towarów objętych przepisami krajowymi – przez upoważnionych pracowników Granicznej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Suwałkach;
- w wyznaczonych 2 punktach kontroli (CP) w Białymstoku – przez upoważnionych pracowników Powiatowej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Białymstoku;
- w miejscach przeznaczenia towarów, siedzibie importera/eksportera albo odbiorcy towarów, składach celnych – przez upoważnionych pracowników Powiatowych Stacji Sanitarно-Epidemiologicznych oraz pracowników Granicznej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej Suwałkach.

Graniczna Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Suwałkach

Przywóz towarów z państw trzecich przez granicę polsko-białoruską był ograniczony. Nadal obowiązywał zawieszony ruch graniczny na drogowych przejściach granicznych w Kuźnicy Białostockiej i Bobrownikach. Dla towarów objętych graniczną kontrolą sanitarną czynne były jedynie 2 kolejowe przejścia graniczne: w Siemianówce i w Kuźnicy Białostockiej. Po zawieszeniu ruchu granicznego, na podstawie zawartych porozumień z państwowymi powiatowymi inspektorami sanitarnymi, pracownicy Granicznej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Suwałkach przeprowadzali kontrole towarów w miejscach docelowego przeznaczenia, w siedzibie importera/eksportera lub odbiorcy towaru oraz w Urzędach Celnych.

Powiatowe Stacje Sanitarно-Epidemiologiczne województwa podlaskiego

W 2024 roku nadzór w ramach granicznych kontroli sanitarnych realizowali również Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego, dokonując oceny importowanych oraz eksportowanych partii towarów w wyniku otrzymanych wniosków od importerów lub eksporterów o dokonanie granicznej kontroli sanitarnej.

Nie wydawano decyzji zakazujących wwozu żywności pochodzenia niezwierzęcego oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i innych krajów Unii Europejskiej.

Do badań laboratoryjnych pobrano 9 próbek żywności. Próbkę w zbadanych parametrach nie były kwestionowane. Nie wydawano decyzji zakazujących wprowadzania do obrotu.

Tabela 3.3 Dane z kontroli towarów ocenianych w ramach granicznych kontroli sanitarnych (importowanych z państw trzecich oraz eksportowanych poza obszar Wspólnoty) za okres 2024 roku.

Stacja	Liczba ocenionych partii ogółem	w tym						Liczba wydanych świadectw/ CHED-D ogółem	w tym			
		żywność			materiały do kontaktu z żywnością				żywność			materiały do kontaktu z żywnością
		łącznie	import	eksport	łącznie	import	eksport		łącznie	import	eksport	łącznie import
GSSE Suwałki	702	52	644	8	0	0	0	335	98	87	1	37
PSSE (Augustów, Białystok, Łomża, Siemiatycze)	68	8	6	2	0	0	0	53	3	1	2	0
Razem:	770	20	60	0	0	0	0	388	51	98	3	37

NADZÓR NAD ŻYWNOSCIĄ PROZDROWOTNĄ

Na terenie województwa podlaskiego w 2024 r. zarejestrowanych było 14 zakładów produkujących i/ lub konfekcjonujących suplementy diety, które realizują obowiązek powiadamiania GIS o pierwszym wprowadzeniu ww. produktów do obrotu, w trybie art. 29 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia, 31 magazynów i hurtowni żywności prozdrowotnej oraz 161 sklepów i kont na portalach internetowych wprowadzających do obrotu żywność prozdrowotną.

Zakłady produkcji i konfekcjonowania suplementów diety wytwarzają asortyment na bazie surowców trwałych mikrobiologicznie, obejmujący m.in. preparaty witaminowo-mineralne, roślinne, mieszanki ziołowe, oleje, soki i syropy. Niektórzy z wytwórców prowadzili eksport swoich wyrobów, jak również działalność w zakresie produkcji usługowej/ kontraktowej na zlecenie innych podmiotów.

Nie prowadzili natomiast działalności producenci i konfekcjonery żywności dla określonych grup (tj.: preparatów do początkowego żywienia niemowląt i preparatów do dalszego żywienia niemowląt, produktów zbożowych przetworzonych oraz żywności dla dzieci, żywności specjalnego przeznaczenia medycznego, środków spożywczych zastępujących całodzienną dietę, do kontroli masy ciała) oraz żywności wzbogacanej.

Skontrolowano ogółem 50 obiektów, których wiodącą działalnością jest produkcja i obrót, w tym sprzedaż internetowa, suplementów diety, żywności dla określonych grup oraz środków spożywczych wzbogacanych, w tym 9 zakładów produkcji i konfekcjonowania suplementów diety, 17 magazynów i hurtowni żywności prozdrowotnej oraz 24 zarejestrowane sklepy/ konta na portalach internetowych. W ww. zakładach przeprowadzono łącznie 112 kontroli i rekontroli, w tym 44 interwencyjne.

Nadzór nad omawianym zagadnieniem prowadzony jest także w dużej mierze w aptekach. Pod nadzorem PPIS woj. podlaskiego znajduje się 469 aptek, z których w roku ubiegłym skontrolowano 79. Przeprowadzono łącznie 83 kontrole i rekontrole, w tym 5 interwencyjnych. Wydano 5 decyzji administracyjnych.

W toku czynności kontrolnych w zakładach, których wiodącą działalnością jest produkcja i obrót żywnością prozdrowotną oceniono sposób znakowania 187 partii żywności prozdrowotnej, w tym: 165 partii suplementów diety, 9 partii żywności dla określonych grup oraz 13 partii żywności wzbogacanej. Zakwestionowano 70 partii, co stanowi 37,4 %. Odsetek ten zmniejszył się względem roku ubiegłego, w którym zakwestionowano 38,7 % wszystkich ocenionych partii.

Z uwagi na stwierdzone nieprawidłowości, wydano 20 decyzji nakazowych, w tym 1 decyzję nakazu czasowego wstrzymania wprowadzania do obrotu środka spożywczego i 1 decyzję nakazującą wycofanie z obrotu środków spożywczych. Na osoby winne naruszeń prawa żywnościowego nałożono 1 mandat karny w kwocie 100 zł. Ponadto, Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku wymierzył 3 administracyjne kary pieniężne, na łączną kwotę 5000 zł.

W ramach nadzoru nad omawianym zagadnieniem pobierano próbki do badań laboratoryjnych w kierunkach m.in.: zawartość wybranych witamin i składników mineralnych, obecność metali ciężkich, alkaloidów pirolizydynowych, zanieczyszczeń mikrobiologicznych, oznaczenie jakościowe zawartości niedeklarowanych aktywnych farmakologicznie substancji oraz substancji zabronionych. Zakwestionowano ogółem 14 próbek suplementów diety. Większość próbek zakwestionowano z uwagi na niewłaściwe oznakowanie (10).

Jednocześnie prowadzono **działania inspekcyjne w zakresie przestrzegania zakazu reklamy preparatów do początkowego żywienia niemowląt w miejscach ich sprzedaży**, zakazu prowadzenia działalności promocyjnej zachęcającej do nabycia preparatów do początkowego żywienia niemowląt i przedmiotów służących do karmienia niemowląt oraz oferowania lub dostarczania przez producentów lub dystrybutorów ich próbek lub innych przedmiotów tego typu o charakterze promocyjnym. Kontrole w powyższym obszarze ukierunkowano na: podmioty lecznicze (m.in. oddziały pediatryczne, oddziały położniczo-ginekologiczne), miejsca obrotu (apteki, drogerie) oraz żłobki miejskie. W przedstawionym obszarze nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ponadto państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wystosowali do aptek oraz podmiotów leczniczych wystąpienia przypominające o obowiązujących zakazach.

FUNKCJONOWANIE BANKU MLEKA KOBIECEGO

Od stycznia 2024 r. w ramach działalności Kliniki Neonatologii i Intensywnej Terapii Noworodka Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego w Białymstoku funkcjonuje Bank Mleka Kobięcego. Działalność Banku Mleka Kobięcego ściśle regulują opracowane procedury wewnętrzne. W laboratorium szpitalnym przeprowadzane są badania mleka pozyskanego od dawczyń. Honorową dawczynią mleka może zostać każda zdrowa kobieta, która jest w laktacji oraz dysponuje nadwyżkami mleka. W ramach działania Banku Mleka Kobięcego w Białymstoku mleko od dawczyń przekazywane jest również do szpitala w Łomży i w Suwałkach oraz do SP ZOZ Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego im. J. Śniadeckiego w Białymstoku.

DZIAŁANIA W RAMACH EUROPEJSKIEJ SIECI POWIADAMIANIA I WSPÓŁPRACY (ACN), W TYM W SYSTEMIE WCZESNEGO OSTRZEGANIA O NIEBEZPIECZNEJ ŻYWNOŚCI I PASZACH (RASFF) ORAZ SYSTEMIE WSPÓŁPRACY I POMOCY ADMINISTRACYJNEJ (AAC)

Źródło: <https://www.gov.pl/web/gis/rasff>

W 2024 r. pion bezpieczeństwa żywności i żywienia Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego podejmował działania wynikające z uczestnictwa w sieci powiadamiania i współpracy w Polsce, w ramach systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach (ang. Rapid Alert System for Food and Feed, RASFF) oraz systemu współpracy i pomocy administracyjnej (ang. Administrative Assistance and Cooperation, AAC).

W roku ubiegłym w woj. podlaskim wdrożono w praktyce we wszystkich powiatowych stacjach sanitarno-epidemiologicznych poziom 4 (lokalny) elektronicznego systemu iRASFF służącego do szybkiego przekazywania powiadomień i informacji online. Oznacza to, że PSSE rozpoczęły bieżące korzystanie z iRASFF-u i stały się częścią tego systemu. System iRASFF stał się tym samym głównym narzędziem komunikacji członków sieci w woj. podlaskim.

Punkt Kontaktowy w WSSE w Białymstoku w roku 2024 otrzymał łącznie 106 powiadomień w systemie iRASFF, w tym 38 alarmowych, 52 informacyjnych w celu podjęcia działań, 15 informacyjnych w celu zwrócenia uwagi oraz 1 powiadomienie o odrzuceniu na granicy. Z powyższych powiadomień, 54 przekazano z Punktów Kontaktowych innych krajów członkowskich UE, zaś 52 pochodziło z sieci krajowej (44 zgłoszenia przesłały organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej i 8 organy Inspekcji Weterynaryjnej).

Z ogólnej liczby 106 otrzymanych powiadomień, 93 dotyczyło żywności (w tym 10 suplementów diety), 11 materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz 2 dodatków do żywności. W 5 przypadkach przedmiotem zgłoszeń były produkty podlaskich producentów. Powodem umieszczenia ww. produktów w systemie iRASFF były odpowiednio: zanieczyszczenia chemiczne – 54 zgłoszenia, mikrobiologiczne – 24, fizyczne – 10, obecność niezadeklarowanego składnika alergennego – 7, obecność składnika lub substancji nieautoryzowanej i/lub niedozwolonej do stosowania w żywności – 11.

Wojewódzki Punkt Kontaktowy w WSSE w Białymstoku otrzymał również 12 powiadomień w systemie AAC, z czego 7 dotyczyło środków spożywczych, 3 suplementów diety i 2 materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością. Wszystkie zostały zamieszczone w iRASFF przez innych członków sieci z Unii Europejskiej.

W roku 2024 Wojewódzki Punkt Kontaktowy systemu RASFF w WSSE w Białymstoku otrzymał z terenowej sieci powiadamiania (z 11 PSSE woj. podlaskiego) 31 powiadomień o niebezpiecznej żywności i wyrobach do kontaktu z żywnością, z czego 28 zatwierdzono i zgłoszono do Pojedynczego Punktu Kontaktowego w GIS. W 30 przypadkach zgłoszenia z terenowej sieci powiadamiania odnosiły się do środków spożywczych, zaś w 1 do wyrobów do kontaktu z żywnością i dotyczyły odpowiednio: 9 - zagrożeń mikrobiologicznych, 17 - chemicznych, 1 - niewłaściwych cech organoleptycznych (zgłoszenie przez konsumenta), 4 – innych przyczyn (obecności niezadeklarowanych alergenów oraz obecności substancji niedozwolonych w żywności). Jeden ze zgłoszonych środków spożywczych stał się przedmiotem ostrzeżenia publicznego opublikowanego przez Głównego Inspektora Sanitarnego.

W następstwie wszystkich ww. powiadomień pracownicy pionu bezpieczeństwa żywności PSSE woj. podlaskiego przeprowadzili ogółem 293 kontrole interwencyjne w miejscu. W części przypadków (głównie dotyczących wycofania produktu przez sieć dystrybucyjną) postępowanie wyjaśniające prowadzone było z wykorzystaniem szybkich środków komunikacji (telefon, mail) bez kontroli na miejscu. Organy PIS monitorowały procesy wycofania z obrotu handlowego partii produktów niebezpiecznych i/lub niezgodnych prowadzone przez podlaskich przedsiębiorców. W ramach wdrożonych postępowań administracyjnych wydano 3 decyzje administracyjne z rygiorem natychmiastowej wykonalności, w tym 2 nakazujące wycofanie żywności z obrotu handlowego oraz 1 zakazującą wprowadzania środka spożywczego do obrotu. W uzasadnionych przypadkach sprawy przekazywano według właściwości innym organom celem prowadzenia postępowań wyjaśniających - Inspekcji Weterynaryjnej i Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Wyniki przeprowadzonych działań przekazywano w systemie iRASFF do Pojedynczego Punktu Kontaktowego w Głównym Inspektoracie Sanitarnym, właściwych Punktów Kontaktowych w Wojewódzkich Stacjach Sanitarno-Epidemiologicznych oraz do innych organów współpracujących w sprawie. Łącznie w iRASFF przekazano 146 informacji zwrotnych. Ponadto Podlaski PWIS zgłosił w iRASFF 26 powiadomień

uzupełniających, w których zamieszczono szczegółowe wyniki działań kontrolnych w podlaskich zakładach, w tym listy dystrybucji zagranicznej.

BEZPIECZEŃSTWO ZIOŁ ORAZ PRZYPRAW PRODUKOWANYCH I KONFEKCJONOWANYCH PRZEZ PODLASKICH PRZEDSIĘBIORCÓW

Powyższe stanowiło zagadnienie szczególnego zainteresowania organów urzędowej kontroli województwa podlaskiego na przestrzeni 2024 roku, wynikające m.in. ze specyfiki terenu oraz wyników kontroli z lat wcześniejszych.

Na terenie województwa działalność w omawianym obszarze prowadzi:

- 10 podmiotów prowadzących produkcję pierwotną ziół, m.in.: rumianek, mięta, melisa, lawenda, pokrzywa, mniszek lekarski, nagietek zwyczajny, chaber bławatek, trawa żubrowa, ostropest plamisty. Część producentów pierwotnych prowadzi również dostawy bezpośrednie swoich surowców roślinnych, suszenie zebranych ziół w warunkach naturalnych, liofilizację ziół w zakresie rolniczego handlu detalicznego oraz produkcję i konfekcjonowanie mieszanek przyprawowych i przetwarzania surowców zielarskich,
- 27 konfekcjonerów ziół i przypraw z uwzględnieniem zakładów obrotu, w których dokonywane jest porcjowanie i pakowanie ziół i przypraw.

Kontrolą objęto również zakłady żywienia zbiorowego, pod kątem m.in. oceny warunków przechowywania, wprowadzania do obrotu oraz prawidłowości znakowania oferowanych konsumentom oraz stosowanych ziół i przypraw.

W ww. obszarze przeprowadzono łącznie 125 kontroli oraz pobrano 104 próbki do badań laboratoryjnych, w

tym 80 do badań w kierunku zanieczyszczeń mikrobiologicznych. Ponadto pobrano 37 próbek sanitarnych z obszaru produkcyjnego oraz próbki zmiotek. Bezpośrednio na etapie produkcji, konfekcjonowana pobrano 83 próbki do badań laboratoryjnych. W zbadanych parametrach próbek nie kwestionowano.

W toku prowadzonych działań zastosowano 1 mandat karny na kwotę 300 zł oraz stwierdzono nw. przykładowe nieprawidłowości:

- nieprawidłowe warunki przechowywania, brak monitoringu warunków przechowywania,
- brak właściwej przeprowadzonej analizy zagrożeń uwzględniającej identyfikację wszystkich możliwych zagrożeń,
- nieprawidłowe znakowanie produktów gotowych, w tym stosowanie w prezentacji internetowej oświadczeń odwołujących się do właściwości zapobiegania lub leczenia chorób ludzi, bądź sugerujących takie właściwości.

WSPÓŁPRACA I WSPÓŁDZIAŁANIE Z INNYMI ORGANAMI KONTROLNYMI

Pion nadzoru nad bezpieczeństwem żywności i żywienia na przestrzeni ubiegłego roku kontynuował współpracę z innymi jednostkami kontrolnymi, zaangażowanymi w problematykę nadzoru nad bezpieczeństwem żywności, jakością zdrowotną i handlową środków spożywczych.

Powyższe realizowano w oparciu o zapisy zawartych porozumień, m.in. z: Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa; Inspekcją Weterynaryjną, Krajową Administracją Skarbową, Państwową Inspekcją Farmaceutyczną.

Kluczowymi obszarami współpracy były:

- realizacja „Planu działania na 2024 r. dotyczącego produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego realizowanego w ramach porozumienia z dnia 22.12.2020 r. w sprawie współdziałania Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego”. Nadzorem objęto m.in. podmioty prowadzące produkcję pierwotną owoców miękkich (malin, truskawek, borówek, porzeczek, agrestu, jeżyn), kielków przeznaczonych do bezpośredniego spożycia, warzyw liściastych jedzonych na surowo (różne rodzaje sałat, szpinak, rukola), pomidorów i ogórków oraz zbóż (gryki i prosa). Wspólne czynności kontrolne, w wytypowanych zakładach prowadzone były w okresie wegetacyjnym i skupiały się na ocenie występujących, jak również przewidywanych zagrożeń bezpieczeństwa produkowanej żywności.
- realizacja zapisów porozumienia o współdziałaniu i współpracy Państwowej Inspekcji Sanitarnej i Inspekcji Weterynaryjnej w obszarze nadzoru nad produktami pochodzenia zwierzęcego, m.in.: poprzez: przeprowadzanie wspólnych działań kontrolnych, wzajemne przekazywanie informacji i materiałów o stwierdzonych naruszeniach przepisów prawa żywnościowego, podejmowanie natychmiastowych działań, zmierzających do wycofania niebezpiecznych produktów żywnościowych, objętych postępowaniem w ramach systemu RASFF.
- współpraca z Krajową Administracją Skarbową, realizowana poprzez koordynowanie wdrażania produkcyjnego systemu PKWD–Single Window (Platforma Koordynacji i Wymiany Danych – Single Window), realizowanego w ramach Platformy Usług Elektronicznych Służby Celnej (PUESC) oraz przeprowadzanie granicznych kontroli sanitarnych przesyłek żywności pochodzenia niezwierzęcego przywożonych z państw trzecich lub wywożonych poza obszar Unii Europejskiej.

PION NADZORU NAD BEZPIECZEŃSTWEM ŻYWNOSTCI I ŻYWIENIA prowadził także **działalność edukacyjno-informacyjną**. Obejmowała ona w szczególności:

- prowadzenie pogadanek i prelekcji skierowanych do różnych grup docelowych między innymi w placówkach systemu oświaty pracownikom odpowiedzialnym za realizację żywienia oraz przygotowującym posiłki, dla nauczycieli i rodziców dzieci przedstawiono na temat zbilansowanej diety oraz znaczenie aktywności fizycznej, przedsiębiorcom w zakresie wdrażania systemów kontroli jakości;
- organizację zajęć edukacyjnych w zakresie zdrowego stylu życia i racjonalnego odżywiania dla dzieci i młodzieży, seniorów;
- prowadzenie działań informacyjnych, warsztatów m.in. w trakcie imprez plenerowych skierowanych do ludności;
- organizowanie w sezonie zbioru grzybów dyżurów/konsultacji dla społeczeństwa dotyczących oceny grzybów rosnących w warunkach naturalnych;
- umieszczanie informacji i artykułów z zakresu bezpieczeństwa żywności i żywienia na stronach internetowych stacji oraz profilach na portalach społecznościowych.

PODSUMOWANIE

1. Stan sanitarny zakładów żywności i żywienia na terenie województwa podlaskiego należy uznać za dobry. Większość zakładów zakwalifikowano do kategorii niskiego lub średniego ryzyka.
2. Najliczniejszą grupą nadzorowanych obiektów są zakłady obrotu żywnością. Wśród zakładów produkcji żywności, dominują podmioty prowadzące produkcję pierwotną, rolniczy handel detaliczny i dostawy bezpośrednie żywności. Na przestrzeni roku 2024 odnotowano znaczący wzrost liczby producentów żywności w warunkach domowych.
3. W roku 2024 głównymi przyczynami kwestionowania próbek żywności, podobnie jak w poprzednich latach, było nieprawidłowe znakowanie środków spożywczych, oraz zanieczyszczenia mikrobiologiczne i chemiczne (pestycydy).
4. Elektroniczny system iRASFF stał się głównym narzędziem komunikacji członków sieci powiadamiania i współpracy (ACN) w woj. podlaskim w roku 2024. Punkt Kontaktowy w WSSE otrzymał łącznie 118 powiadomień, zaś terenowa sieć powiadamiania (PSSE) przekazała 31 zgłoszeń o niebezpiecznej żywności i wyrobach do kontaktu żywnością.
5. Szczególnym zainteresowaniem organów urzędowej kontroli województwa podlaskiego na przestrzeni 2024 roku było bezpieczeństwo ziół oraz przypraw produkowanych i konfekcjonowanych przez podlaskich przedsiębiorców. Wyniki nadzoru i kontroli były zadowalające.

ODDZIAŁ HIGIENY KOMUNALNEJ

ROZDZIAŁ 4: OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY KOMUNALNEJ

NADZÓR NAD JAKOŚCIĄ WODY PRZEZNACZONEJ DO SPOŻYCIA PRZEZ LUDZI

Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego objęła nadzorem jakość wody w 295 wodociągach zbiorowego zaopatrzenia oraz 123 indywidualnych urządzeń wodociągowych zaopatrujących ludność zamieszkałą oraz tymczasowo przebywającą w obiektach hotelarskich, domach pomocy społecznej, szkołach, szpitalach oraz innych obiektach użyteczności publicznej (zaopatrywały one około 0,25 % ludności województwa podlaskiego spożywającej wodę o kontrolowanej jakości).

Badania wody prowadzone były w ramach monitoringu parametrów grupy A i parametrów grupy B przez zarządców/właścicieli urządzeń wodociągowych oraz Państwową Inspekcję Sanitarną.

Celem monitoringu parametrów:

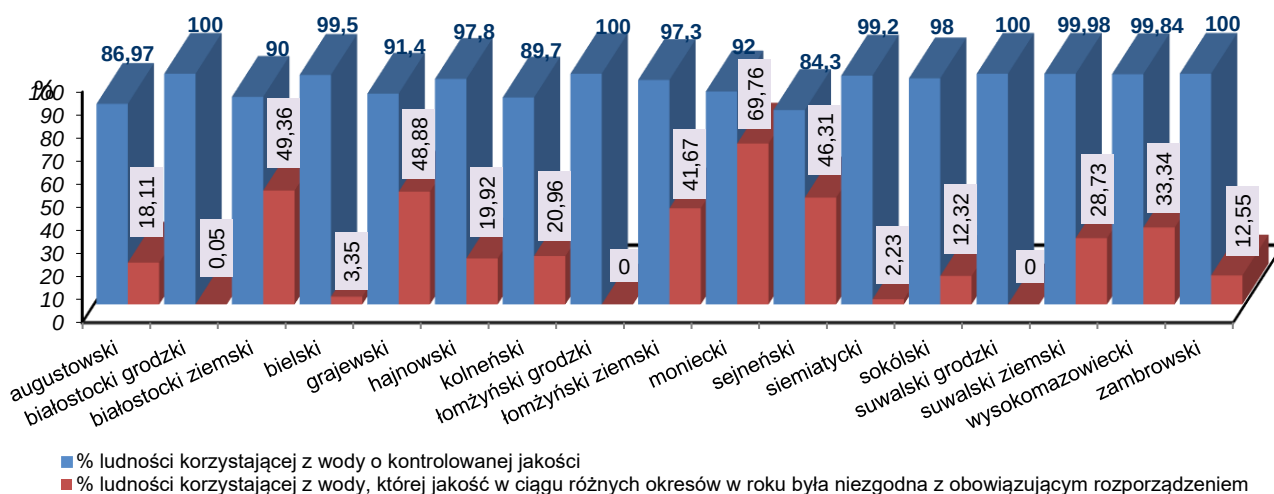
- grupy A było regularne dostarczanie informacji o organoleptycznej, fizykochemicznej i mikrobiologicznej jakości wody dostarczanej do spożycia przez ludzi, a także informacji o efektywności uzdatniania wody do spożycia i stwierdzeniu, czy badana woda odpowiadała normatywom,
- grupy B było rozszerzenie (uzupełnienie) monitoringu parametrów grupy A oraz dostarczenie informacji niezbędnych do określenia, czy wszystkie wartości parametrów ustanowione w obowiązujących przepisach były spełnione.

Częstotliwość pobierania próbek wody do badań zależy od objętości dostarczanej lub produkowanej wody przez dany wodociąg w strefie zaopatrzenia. W związku z tym wodociągi zbiorowego zaopatrzenia na terenie województwa podlaskiego podzielono na 4 grupy.

Najliczniejszą grupę, tj. 226 (ok. 77 %) stanowiły wodociągi produkujące wodę w przedziale 101-1000 m³/dobę; 16,9 % - wodociągi o produkcji ≤ 100 m³/dobę. Tylko 6,1 % z nich znajdowało się w grupie produkującej wodę w przedziale 1001-10000 m³/dobę. Najmniejszy procent wodociągów - 0,3 % stanowił Wodociąg Białystok o produkcji 38702,89 m³/dobę zaliczany jako jedyny do grupy 10001-100000 m³/dobę.

Wodę o kontrolowanej jakości w województwie podlaskim spożywało ok. 1 098 030 osób, tj. 96,5% (1 095 249 z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia i 2781 z indywidualnych urządzeń wodociągowych) z czego ok. 890 758 osób, tj. 81 % o niekwestionowanej jej jakości.

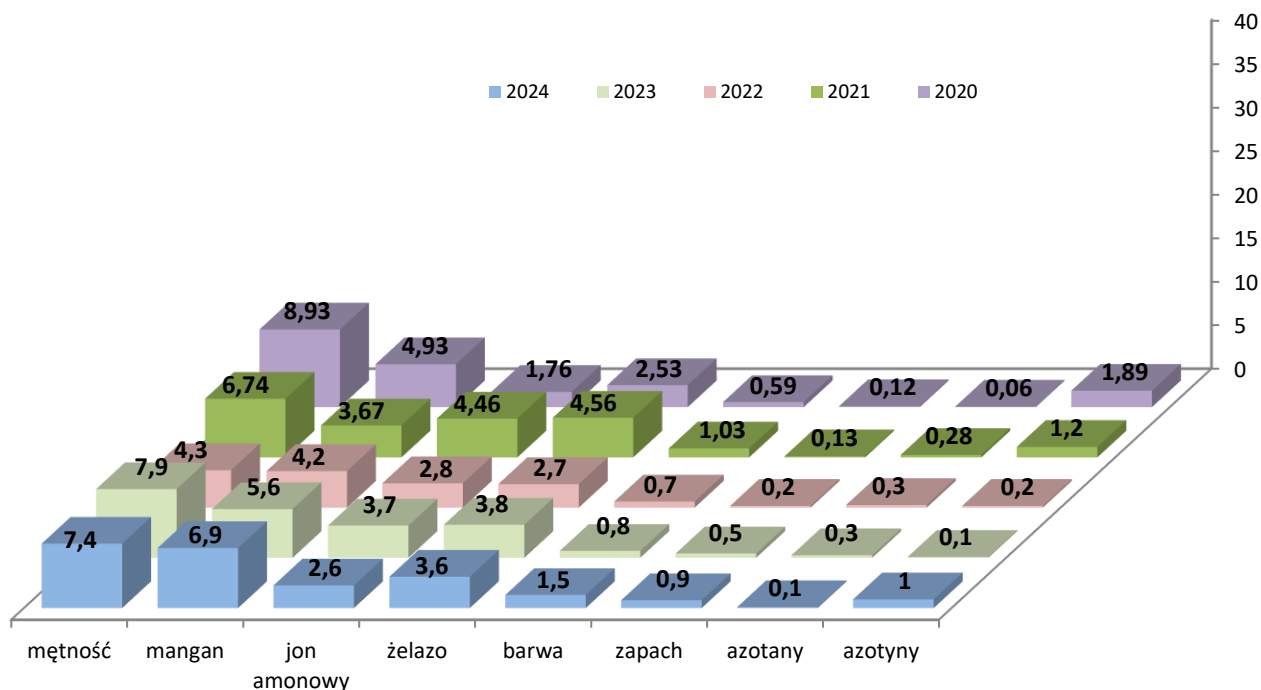
W 2024 roku spośród ludności spożywającej wodę o kontrolowanej jakości 207 272 osób, tj. około 19 % spożywało wodę, której jakość w ciągu roku, w różnych okresach, w zakresie różnych parametrów była kwestionowana, a więc nie spełniała wymogów określonych w obowiązującym akcie prawnym.

Wykres 4.1 Procent ludności województwa podlaskiego korzystającej z wody o kontrolowanej jakości oraz wody, której jakość w ciągu różnych okresów w roku, w różnych okresach nie odpowiadała wymogom obowiązującego rozporządzenia

Próbki wody do badań w ramach realizacji harmonogramu kontroli wewnętrznej i urzędowej pobierane były przez przeszkolonych i uprawnionych do tego celu próbkobiorców, w ustalonych punktach zgodności.

Analiza poszczególnych parametrów i wskaźników fizykochemicznych i organoleptycznych wykazała, że wśród najczęstszych przyczyn kwestionowania jakości wody wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę do spożycia były: mangan - ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 38 wodociągach, mętność - ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 34 wodociągach, żelazo - ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 25 wodociągach, jon amonowy - ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 12 wodociągach, barwa - ponadnormatywna wartość wystąpiła w 10 wodociągach, zapach - kwestionowano w 8 wodociągach, azotyny - kwestionowano w 6 wodociągach, azotany - ponadnormatywna wartość wystąpiła w 1 wodociągu, utlenialność nadmanganianowa - ponadnormatywna wartość wystąpiła w 1 wodociągu, fluorki - ponadnormatywna wartość wystąpiła w 1 wodociągu zaopatrującym około 0,1 % ludności spożywającej wodę kontrolowaną.

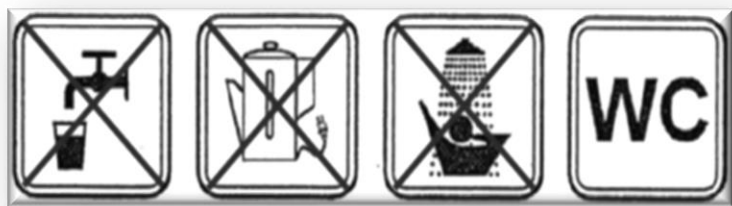

Wykres 4.2 Procent ludności województwa podlaskiego zaopatrywanej przez wodociągi zbiorowego zaopatrzenia spożywającej okresowo w ciągu roku wodę z ponadnormatywną zawartością poszczególnych parametrów fizykochemicznych i organoleptycznych w latach 2020 – 2024

Monitoringiem w zakresie wymagań mikrobiologicznych, jakim powinna odpowiadać woda do spożycia objęto pięć parametrów: bakterie grupy coli, ogólną liczbę mikroorganizmów w 22°C, *Escherichia coli*, enterokoki, *Clostridium perfringens*.

Najczęściej stwierdzano przekroczenie ogólnej liczby mikroorganizmów w 22°C (w 21 wodociągach, które stanowią ok. 7 % wodociągów zbiorowego zaopatrzenia zaopatrujących około 7 % ludności spożywającej kontrolowaną wodę). Trwały one od 7 do 70 dni. Kolejnym stwierdzanym przekroczeniem mikrobiologicznym w wodzie wodociągów zbiorowego zaopatrzenia były bakterie grupy coli (w 9 wodociągach zaopatrujących około 3 % ludności spożywającej kontrolowaną wodę). Ponadto, w jednym wodociągu stwierdzono w wodzie, w okresie 19 dni, paciorkowce kałowe. Woda do spożycia i celów sanitarnych dostarczana była ludności za pomocą cysterny.

W 2024 r. na terenie województwa podlaskiego w 5 wodociągach zbiorowego wydano decyzje o braku przydatności wody do spożycia przez ludzi.

W wyniku nadzoru nad wodociągami zbiorowego zaopatrzenia w wodę na terenie województwa podlaskiego Państwowa Inspekcja Sanitarna wydała ogółem 279 decyzji, w tym: 8 - stwierdzających warunkową przydatność wody do spożycia w związku z przekroczeniami mikrobiologicznymi, 5 stwierdzających

brak przydatności wody do spożycia w związku z przekroczeniami mikrobiologicznymi, 31-stwierdzających warunkową przydatność wody do spożycia w związku z przekroczeniami fizykochemicznymi, 3-stwierdzające warunkową przydatność wody do spożycia w związku z przekroczeniami mikrobiologicznymi i fizykochemicznymi; 5-wydanych na stan techniczny wodociągów, 35- prolongujących termin wcześniej wydanych decyzji m. in. na jakość wody i stan techniczny, 55 - umarzających postępowanie administracyjne, 99 - płatniczych, 36 - dot. wydanych ocen higienicznych, 2 - w związku z niewykonaniem monitoringu substancji promieniotwórczych.

W ramach współpracy przekazano do właścicieli i zarządców wodociągów zbiorowego zaopatrzenia 165 wystąpień/pism: 27 w zakresie jakości wody, 6 dot. stanu technicznego urządzeń wodociągowych oraz 132 inne dot. harmonogramów pobierania próbek wody, aktualizacji danych technicznych wodociągów, aktualizacji wykazu zaopatrywanych miejscowości, postępowania w przypadku wystąpienia przekroczeń, parametrów przewidzianych do badania w wodzie po wdrożeniu dyrektywy. Wydano 2297 ocen jakości wody (1869 bieżących, 277 okresowych, 151 obszarowych) oraz 28 ocen higienicznych na zastosowane materiałów lub wyrobów do uzdatniania wody i 15 dokonanych weryfikacji, czy materiał lub wyrób stosowany do dystrybucji wody nie uwalnia do wody niebezpiecznych substancji.

W wyniku nadzoru nad innymi podmiotami zaopatrującymi w wodę przeznaczoną do spożycia, Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego wydała: 132 decyzje administracyjne (10 stwierdzających warunkową przydatność wody do spożycia z uwagi na przekroczenia mikrobiologiczne, 2 stwierdzające brak przydatności z uwagi na przekroczenia parametrów mikrobiologicznych, 15 stwierdzających warunkową przydatność wody do spożycia z uwagi na przekroczenia fizykochemiczne, 1 dot. stanu technicznego, 17 decyzji prolongujących terminy wcześniej wydanych decyzji, 27 decyzji umarzających postępowanie, 59 decyzji płatniczych, 1 wygaszającą postępowanie); 551 ocen jakości wody (398 bieżących, 100 okresowych i 53 obszarowe); 70 wystąpień/pism do właścicieli zarządców wodociągów (13 dot. jakości wody, 57 innych dot. opracowania harmonogramów pobierania próbek wody w ramach kontroli wewnętrznej, aktualizacji danych w zakresie wodociągu) oraz 1 weryfikację, czy materiał lub wyrób stosowany do dystrybucji wody nie uwalnia do wody niebezpiecznych substancji.

PLYWALNIE KRYTE I ODKRYTE

Pływalnia, zgodnie z definicją określoną w ustawie z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych, to obiekt kryty lub odkryty, z wodą przepływową, przeznaczony do pływania lub kąpieli, posiadający co najmniej jedną nieckę basenową, z trwałym brzegiem i dnem, wyposażony w urządzenia sanitarne, szatnie i natryski.

W 2024 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego ujęły w ewidencji ogółem 41 pływalni, tj.: 36 krytych (w tym 5 parków wodnych), 4 pływalnie odkryte oraz 1 pływalnię mieszaną kryto-odkrytą (w powiecie zambrowskim istniejący basen rozbudowano w 2024 r. o część odkrytą).

Od 2024 roku nadzorem sanitarnym objęto 1 nową pływalnię w powiecie białostockim. Cztery pływalnie z przyczyn technicznych nie prowadziły działalności przez cały rok.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej nadzór nad pływalniami sprawują głównie w oparciu o zapisy rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach (Dz.U. z 2022 r., poz. 1230). Wyżej wymieniony akt prawny reguluje

najistotniejsze kwestie w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego wody, a tym samym pozwala na właściwe sprawowanie nadzoru nad jakością wody basenowej. Ponadto organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej nadzorują warunki higieniczno-sanitarne hal basenowych, pomieszczeń higieniczno-sanitarnych oraz zaplecza technicznego.

W ramach bieżącego nadzoru sanitarnego, spośród ogólnej liczby 41 pływalni objętych ewidencją skontrolowano 37 z nich (32 kryte, 4 odkryte i 1 mieszaną), co stanowi 90,24% obiektów będących w ewidencji. Ogółem przeprowadzono 50 kontroli pływalni. Do badań laboratoryjnych, w ramach kontroli urzędowej, pobrano ogółem 232 próby wody w kierunku oznaczeń mikrobiologicznych i fizykochemicznych, natomiast w ramach kontroli wewnętrznej, do której zobligowani są zarządcy obiektów, pobrano ogółem 3452 próby wody basenowej. Państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni nadzorowali realizację harmonogramów badań wody wszystkich pływalni czynnych - funkcjonujących na obszarze województwa.

Pod względem zdrowotnym największe zagrożenie w wodzie na pływalniach stanowią zanieczyszczenia mikrobiologiczne. Na ryzyko zdrowotne użytkowników pływalni poważny wpływ ma występowanie w wodzie basenowej organizmów chorobotwórczych. Niebezpieczeństwo jest tym większe, im dłuższy jest czas ekspozycji na zagrożenie. Stąd tak istotnym jest wczesne wykrycie zagrożenia i właściwe prowadzenie procesów uzdatniania i dezynfekcji wody. Natomiast, wykonywane badania parametrów fizykochemicznych ważne są ze względu na, wynikające z przekroczenia któregoś ze wskaźników, negatywne skutki, które można zaobserwować u kąpiących się osób w większości przypadków po dłuższym czasie ekspozycji na dany czynnik.

W 2024 roku, w wodzie niecek basenowych najczęściej stwierdzanym przekroczeniem, spośród parametrów mikrobiologicznych, była ogólna liczba mikroorganizmów w $36\pm 2^{\circ}\text{C}$ po 48h. Przekroczenie ww. parametru stwierdzono w 27,03 % czynnych pływalni. Poza tym incydentalnie, występowały przekroczenia następujących parametrów mikrobiologicznych: bakterii *Pseudomonas aeruginosa*, bakterii *Legionella sp.* oraz *Escherichia coli*.

Pod względem parametrów fizykochemicznych, najczęściej w wodzie basenowej stwierdzano przekroczenie wartości chloru wolnego, trichlorometanu, chloru związanego oraz potencjału redox.

Badania wody pobranej z natrysków w kierunku bakterii *Legionella sp.* wykazały przekroczenia ogółem w 6 obiektach.

W bieżącym okresie sprawozdawczym, w związku z wystąpieniem przekroczeń parametrów w wodzie basenowej czy niewłaściwym stanem higieniczno-sanitarnym, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wydały ogółem 28 decyzji. Prowadzone postępowanie administracyjne dotyczyło najczęściej przekroczeń parametrów mikrobiologicznych i/lub fizykochemicznych, a częściowo obejmowało również swym zakresem nieprawidłowości natury technicznej czy też kwestie braku zamieszczania przez zarządców komunikatów na stronach internetowych pływalni. Większość postępowań administracyjnych dotyczących pływalni zostało zakończonych w 2024 r.

Zarządcy pływalni, w większości przypadków dotyczących przekroczeń wymaganych parametrów, po otrzymaniu wyników badań, podejmowali natychmiastowe działania naprawcze mające na celu doprowadzenie wody do właściwej jakości i przedstawiali je, wraz z wynikami badań, organom Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Działania naprawcze polegały m.in. na: poprawieniu ustawień na stacjach uzdatniania, sprawdzeniu procesu technologicznego, płukaniu instalacji uzdatniania wody, częściowej lub całkowitej wymianie wody, chlorowaniu szokowym wody i złoża filtracyjnego, dezynfekcji systemu cyrkulacji, układu uzdatniania wody czy urządzeń wytwarzających aerozol wodno-powietrzny.

Istotnym obowiązkiem właściwych terenowo państwowych inspektorów sanitarnych, zgodnie z przepisami krajowymi, jest dokonanie zbiorczej rocznej oceny jakości wody. W 2024 r. organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wydały ogółem 37 zbiorczych rocznych ocen jakości wody na pływalni. Dla czterech pływalni w województwie nie wydano ocen ww. z uwagi na to, iż obiekty były nieczynne cały rok.

Tabela 4.1. Liczba wydanych zbiorczych rocznych ocen jakości wody na pływalniach województwa podlaskiego za 2024 rok

Wyszczególnienie		Liczba wydanych zbiorczych rocznych ocen	
		odpowiadających wymaganiom	nieodpowiadających wymaganiom
Pływalnie - ogółem		37	0
Pływalnie	kryte	32	0
	odkryte	4	0
	mieszane (kryto-odkryte)	1	0

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego podczas kontroli pływalni prowadziły działania informacyjno-edukacyjne.

W województwie podlaskim, poza pływalniami, podobnie jak w latach ubiegłych, nadzorem sanitarnym objęto 7 obiektów niespełniających, definicji pływalni. W ramach bieżącego nadzoru sanitarnego skontrolowano 5 obiektów tej kategorii. Postępowanie administracyjne odnośnie ww. podmiotów nie było prowadzone. o badań laboratoryjnych pobrano 73 próby wody. W jednym z obiektów wystąpiły przekroczenia parametrów fizykochemicznych, w związku z czym wystosowano do zarządcy wystąpienia dotyczące stwierdzonych przekroczeń oraz przestrzegania minimalnej częstotliwości pobierania próbek wody do kąpiel.

Źródło: bank obrazów - biblioteka platformy Microsoft 365

KĄPIELISKA I MIEJSCA OKAZJONALNIE WYKORZYSTYWANE DO KĄPIELI

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej realizują zadania w zakresie nadzoru nad kąpieliskami i miejscami okazjonalnie wykorzystywanymi do kąpiel w oparciu o krajowe akty prawne implementujące dyrektywę 2006/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 lutego 2006 r. dotyczącą zarządzania jakością wody w kąpieliskach i uchylającą dyrektywę 76/160/EWG (Dz. Urz. UE L 64 z 04.03.2006, str. 37) tj. ustawę z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2024 r., poz. 1087 ze zm.), rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 stycznia 2019 r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpiel (Dz.U. poz. 255) oraz rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 listopada 2019 r. w sprawie profilu wody w kąpielisku (Dz.U. 2022 r., poz. 2499). Zapisy powyższych aktów prawnych zobowiązują organizatorów kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpiel do systematycznego monitorowania jakości wody w kąpieliskach, a organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej do kontroli urzędowej.

Właściwym terenowo państwowym powiatowym inspektorom sanitarnym województwa podlaskiego, przed sezonem kąpielowym 2024, zgłoszonych zostało do zaopiniowania 16 projektów uchwał w sprawie wykazów kąpielisk. Wszystkie projekty zostały zaopiniowane pozytywnie. W sezonie kąpielowym, trwającym w województwie podlaskim od 01.06.2024 r. do 01.09.2024 r., funkcjonowało 15 kąpielisk.

Wykaz kąpielisk w poszczególnych powiatach publikowany był na stronie internetowej Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Białymstoku: www.gov.pl/web/wsse-bialystok oraz w Serwisie kąpieliskowym: <http://sk.gis.gov.pl>. Ponadto w Serwisie kąpieliskowym umieszczano szczegółowe informacje dotyczące kąpielisk, w tym bieżące oceny jakości wody oraz warunki panujące na kąpielisku.

Badania laboratoryjne wody w kąpieliskach były wykonywane zgodnie z harmonogramami ustalonymi z właściwymi terenowo państwowymi powiatowymi inspektorami sanitarnymi.

W 2024 roku wykonano ogółem 78 badań jakości wody w kąpieliskach (16- w ramach kontroli urzędowej, 49 - w ramach kontroli wewnętrznej, 13 badań polegających na ocenie wizualnej wody).

Na podstawie wyników badań oraz wizualnych ocen wody, właściwi terenowo państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni każdorazowo dokonywali bieżących ocen jakości wody w kąpieliskach. Ogółem wydano 68 ocen o przydatności wody do kąpiel i 9 decyzji o nieprzydatności wody do kąpiel.

Przy wydawaniu oceny jakości wody analizowane były parametry mikrobiologiczne tj. liczba bakterii *Escherichia coli* i enterokoków stanowiących potencjalnie największe ryzyko zdrowotne dla osób kąpiących się oraz wizualna ocena w zakresie występowania zakwitu sinic, makroalg i zanieczyszczeń stałych, w ilościach mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo osób korzystających z kąpiel.

Woda, w czasie trwania sezonu kąpielowego, nie spełniała wymogów prawnych w czterech kąpieliskach tj.:

- Kąpielisku miejskim w Czyżewie z uwagi na przekroczenie ponadnormatywnej liczby bakterii *Escherichia coli* i enterokoków (w dniach: 11.07.2024 r. i 01.08.2024 r.);
- Kąpielisku Wyspa w Ciechanowcu ze względu na zakwit sinic (w okresie od 08.08.2024 r. do 13.08.2024 r.);
- Kąpielisku miejskim w Siemiatyczach ze względu na zakwit sinic (w dniu 24.07.2024 r. oraz w okresie od 31.07.2024 r. do 04.08.2024 r. i od 07.08.2024 r. do 09.08.2024 r.);
- Kąpielisku Zarzeczany w Zarzeczanach (w okresach: 08-11.08.2024 r., 14-27.08.2024 r. i 29-31.08.2024 r.).

W związku z powyższym państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali 9 decyzji administracyjnych o braku spełnienia wymagań jakości wody, określonych w obowiązujących przepisach, a tym samym, dla bezpieczeństwa osób korzystających z kąpiel, wprowadzone zostały czasowe zakazy kąpiel.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego, w sezonie letnim 2024 przeprowadziły 30 kontroli kąpielisk, w tym 16 związanych z poborem prób wody i 14 dotyczących sprawdzenia stanu sanitarnego. Nieprawidłowości w powyższym zakresie nie stwierdzono. Grzywnien w drodze mandatów karnych nie nałożono. Podczas 14 kontroli pracownicy pionu higieny komunalnej przeprowadzali również działania edukacyjno-informacyjne. Zakres działań dotyczył głównie obowiązku wprowadzania danych przez organizatorów do internetowego serwisu kąpieliskowego, informowania o ocenach jakości wody oraz zakazu palenia tytoniu i wyrobów tytoniowych.

W żadnym z kąpielisk na terenie województwa podlaskiego nie notowano sytuacji wyjątkowych oraz zawieszenia harmonogramu. Po zakończeniu sezonu kąpielowego, państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali 15 ocen sezonowych.

Na podstawie sprawozdań z badań wody organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadziły klasyfikację jakości wody w 11 kąpieliskach. Sklasyfikowano jakość wody jako:

- „doskonałą” w sześciu kąpieliskach, tj.: w kąpielisku Plaża Radiowej Trójki w Augustowie, Camp Serwy w Serwach, kąpielisku miejskim w Siemiatyczach, kąpielisku na rzece Bug w Drohiczyńcu, Arkadia w Suwałkach oraz PTTK w Starym Folwarku;
- „dobrą” w kąpielisku miejskim w Sokółce;
- „dostateczną” w kąpielisku Plaża miejska w Supraślu i w Zarzeczanach;
- „niedostateczną” w dwóch kąpieliskach na terenie powiatu wysokomazowieckiego - w Czyżewie i Ciechanowcu.

Poza kąpieliskami w 2024 roku na obszarze województwa podlaskiego funkcjonowało 11 miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpiel.

Organizatorzy funkcjonujących w 2024 r. miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpiel łącznie wykonali 23 badania.

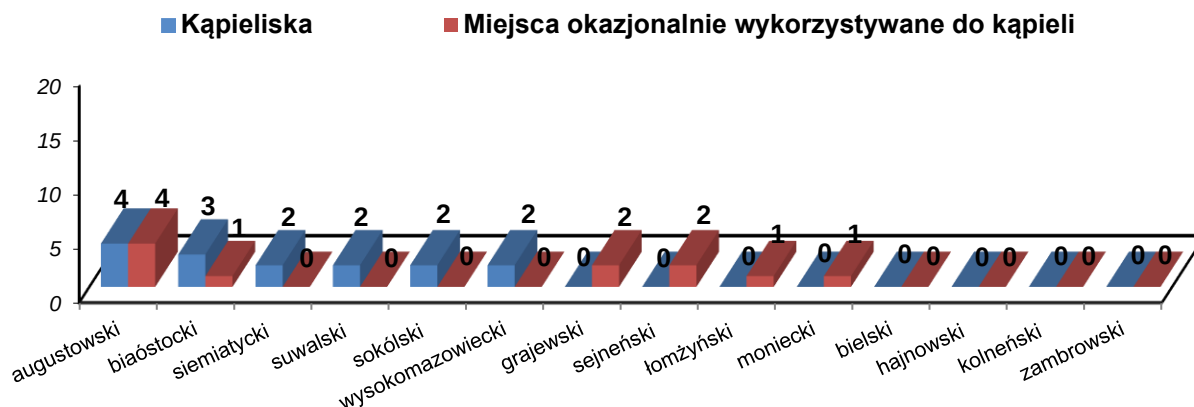
Na podstawie przedstawionych przez organizatorów sprawozdań z badań wody właściwi terenowo państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali 22 oceny bieżące dotyczące przydatności wody do kąpiel. Przez cały sezon kąpielowy woda kwestionowana była tylko w miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpiel - „Na Fali” w Michałowie - ze względu na przekroczenie ponadnormatywnej liczby enterokoków (w dniach od 18.07.2024 r. do 22.07.2024 r.). W związku z tym została wydana decyzja administracyjna

o braku spełnienia wymagań jakości wody, określonych w obowiązujących przepisach, wprowadzając czasowy zakaz kąpiel.

Przeprowadzono 7 kontroli miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli. Wszystkie dotyczyły oceny stanu sanitarno-higienicznego. Podczas 6 kontroli pracownicy pionu higieny komunalnej przeprowadzali również działania edukacyjno - informacyjne. Zakres działań dotyczył głównie informowania organizatorów miejsc o ocenie jakości wody, prawidłowego stanu higieniczno-sanitarno-technicznego pomieszczeń znajdujących się przy miejscach do kąpeli oraz zakazu palenia tytoniu i wyrobów tytoniowych.

Podczas czynności kontrolnych nie stwierdzono uchybień. Mandatów karnych nie nakładano.

Informacje na temat przydatności wody w miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli na bieżąco publikowane były na stronie internetowej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Białymstoku: www.gov.pl/web/wsse-bialystok.pl oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Wykres 4.3 Liczba kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego w 2024 r.

OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

W 2024 roku w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego było 5019 obiektów użyteczności publicznej. W porównaniu z 2023 r. liczba obiektów zwiększyła się o 364. Największy wzrost liczby obiektów nastąpił w sferze usług branży beauty (179 zakładów kosmetycznych i 85 zakładów fryzjerskich).

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2024 r. dokonały kontroli 1945 obiektów będących w ewidencji, tj. 38,7 %. Z grupy skontrolowanych obiektów 62 oceniono jako nieodpowiadające wymaganiom (3,19 %). Było to: 45 obiektów, które nie spełniały wymagań higieniczno-sanitarnych (27 zakładów fryzjerskich; 12 zakładów kosmetycznych; 3 zakłady, w których świadczone były więcej niż jedna usługa; 2 pływalnie; 1 cmentarz); 9 o złym stanie technicznym (6 innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie; 1 zakład fryzjerski; 1 dom pomocy społecznej; 1 centrum kultury z biblioteką gminną); 8 - o złym stanie higieniczno-sanitarnym i technicznym (2 inne obiekty świadczące usługi hotelarskie; 2 domy kultury oraz zakład fryzjerski; zakład świadczący więcej niż jedną usługę; placówka zapewniająca całodobową opiekę i pralnia).

DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ, INNE PLACÓWKI ORGANIZACYJNE POMOCY SPOŁECZNEJ I PLACÓWKI ZAPEWNIAJĄCE CAŁODOBOWĄ OPIEKĘ ORAZ NOCLEGOWNIE I DOMY DLA BEZDOMNYCH

W 2024 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego objęły ewidencją 87 obiektów pomocy społecznej, w tym: 22 domy pomocy, 33 inne jednostki organizacyjne pomocy społecznej, 23 placówki zapewniające całodobową opiekę, 9 noclegowni i domów dla bezdomnych.

Skontrolowano 41 z nich, co stanowiło 47 % tego typu placówek. Do grupy złych zakwalifikowano ze względu na niewłaściwy stan techniczny dom pomocy społecznej z powiatu hajnowskiego oraz z uwagi

na zły stan higieniczno-sanitarny i techniczny placówkę zapewniającą całodobową opiekę z terenu powiatu bielskiego. W związku ze stwierdzonymi uchybieniami wszczęto postępowanie administracyjne.

OBIEKTY HOTELARSKIE

W 2024 roku w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego było 113 (o 7 więcej niż w 2023 r.) obiektów hotelarskich, w tym 53 hotele, 40 schronisk i pól biwakowych, 10 pensjonatów, 8 kempingów i 2 motele.

Podobnie jak w latach ubiegłych, nadal największa liczba obiektów hotelarskich funkcjonowała na terenie powiatu augustowskiego (41) oraz powiatu białostockiego (32). W bieżącym okresie sprawozdawczym, spośród wyżej wymienionych obiektów, ogółem skontrolowano 68, co stanowiło 60 % obiektów objętych ewidencją. W 2024 r. w żadnym z kontrolowanych obiektów hotelarskich nie stwierdzono nieprawidłowości. Obiekty utrzymane były w dobrym stanie sanitarno-higienicznym i technicznym.

INNE OBIEKTY, W KTÓRYCH ŚWIADCZONE SĄ USŁUGI HOTELARSKIE

W województwie podlaskim w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 625 innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie. Ich liczba w porównaniu z 2023 r. zwiększyła się o 49.

W 2024 roku skontrolowano 322 obiekty (51,5 % objętych ewidencją). Spośród liczby skontrolowanych, 8 obiektów oceniono jako złe. Wymaganiom technicznym nie odpowiadało 6 obiektów. Powodem był przede wszystkim stwierdzony zły stan techniczny ścian i sufitów w korytarzach ogólnodostępnych i pokojach noclegowych, brudne, uszkodzone elementy wyposażenia pomieszczeń.

Wymaganiom higieniczno-sanitarnym i technicznym nie odpowiadały 2 obiekty. Przyczyną zakwalifikowania obu obiektów do grupy złych było m.in.: niewłaściwy stan sanitarno-techniczny ścian i sufitów w łazienkach, klatkach schodowych, uszkodzone posadzki, brudne i trwale poplamione wyposażenia obiektów czy przepełnione kontenery na odpady.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni prowadzili postępowanie administracyjne mające na celu wyegzekwowanie dobrego stanu higieniczno-sanitarnego lub/i technicznego nadzorowanych obiektów. Znaczna część nieprawidłowości została usunięta.

W jednym obiekcie szkoleniowo-rekreacyjnym, z uwagi zły stan higieniczno-sanitarny podczas kontroli nałożono mandat karny na sumę 500 zł.

ZAKŁADY FRYZJERSKIE, KOSMETYCZNE, TATUAŻU, ODNOWY BIOLOGICZNEJ I INNE, W KTÓRYCH SĄ ŚWIADCZONE ŁĄCZNIE WIĘCEJ NIŻ JEDNA Z WW. USŁUG ORAZ SOLARIA

W ewidencji państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych województwa podlaskiego w 2024 r. ujęto ogółem 2695 zakładów fryzjerskich, kosmetycznych, tatuażu, odnowy biologicznej i innych, w których są świadczone łącznie więcej niż jedna z ww. usług. Liczba obiektów prowadzących działalność w powyższym zakresie w stosunku do 2023 roku zwiększyła się o 263 zakłady. Przeważającą liczbę zakładów w tej grupie obiektów stanowią zakłady fryzjerskie, których w 2024 r. było 1282. Ponadto zewidencjonowano 1107 zakładów kosmetycznych, 133 zakłady, w których świadczone były łącznie więcej niż jedna usługa oraz 130 gabinetów odnowy biologicznej. Najmniejszą grupę w tym obszarze działalności, stanowią zakłady świadczące usługi tatuażu, których w województwie podlaskim w 2024 było 43.

W 2024 roku pracownicy organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego spośród 2695 obiektów tej grupy, skontrolowali łącznie 1075, co stanowi 40 % ogólnej liczby obiektów tego typu, będących w ewidencji.

W wyniku kontroli przeprowadzonych w obiektach świadczących ww. usługi, 45 zakładów (4,19 %) zakwalifikowano do niespełniających wymagań sanitarno-higienicznych i/lub technicznych. Na osoby odpowiedzialne za stwierdzone nieprawidłowości, dotyczące stanu sanitarno-higienicznego, nałożono 43 mandaty karne na łączną sumę 5 550 zł. Państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni, w odniesieniu

do stwierdzonych uchybień prowadzili postępowanie administracyjne mające na celu wyegzekwowanie poprawy stanu higieniczno-sanitarnego lub/ i technicznego obiektów będących pod nadzorem.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego, mając na względzie zapisy ustawy z dnia 15 września 2017 r. o ochronie zdrowia przed następstwami korzystania z solarium (Dz.U. poz. 2111) objęły nadzorem sanitarnym obiekty świadczące usługi solaryjne.

W 2024 roku skontrolowano 33 zakłady prowadzące działalność w tym zakresie przeprowadzając 34 kontrole. Dokonano oceny przestrzegania wymagań określonych w obowiązujących przepisach. Sprawdzono m. in. stan sanitarno-techniczny pomieszczeń, urządzeń i wyposażenia oraz przeprowadzanie procesów dezynfekcji. Naruszeń wymagań sanitarno-higienicznych i technicznych nie stwierdzono. W województwie podlaskim większość obiektów stanowiły zakłady, w których udostępnianie sprzętu do uzyskania opalenizny było dodatkowo oferowaną usługą, np. przy zakładach fryzjerskich, kosmetycznych czy odnowy biologicznej. Usługi wyłącznie solaryjne świadczyło jedynie 14 zakładów.

INNE OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

W tej grupie znalazły się 532 obiekty. Dokonano kontroli 170 z nich (32 %). Do grupy obiektów ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i/lub technicznym zaliczono 4, co stanowiło 2,3% obiektów skontrolowanych. Trzy obiekty zakwalifikowano do obiektów ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i technicznym (2 domy kultury, z uwagi na niewłaściwy stan sanitarno – techniczny ścian i sufitów pomieszczeń, oraz 1 pralnię m.in. z uwagi na brak pomieszczenia higieniczno-sanitarnego w części brudnej i pomieszczenia do przechowywania sprzętu do utrzymania czystości).

Z uwagi na nieodpowiedni stan sanitarny pralni osobę odpowiedzialną ukarano mandatem karnym w kwocie 200 zł.

W grupie obiektów ze złym stanem technicznym znalazł się jeden obiekt użyteczności publicznej z terenu powiatu augustowskiego (ze względu na zły stan techniczny ścian i sufitów pomieszczeń obiektu).

DWORCE AUTOBUSOWE, DWORCE I STACJE KOLEJOWE, PRZYSTANIE ŻEGLUGI ŚRÓDLĄDOWEJ, JEDNOSTEK PŁYWAJĄCYCH REKREACYJNYCH I SPORTOWYCH ORAZ ŚRODKI TRANSPORTU

W ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego znajdowało się 11 dworców autobusowych oraz 25 dworców i stacji kolejowych. Ich liczba w porównaniu z 2023 rokiem nie uległa zmianie. Skontrolowano 15 spośród tych obiektów (6 dworców autobusowych i 9 kolejowych), a ich stan sanitarno-techniczny nie budził zastrzeżeń.

Pod nadzorem sanitarnym znajdowało się także: 5 przystani jednostek pływających rekreacyjnych i sportowych oraz 1 przystań żeglugi śródlądowej obsługi pasażerskiej. Skontrolowano 2 obiekty. Ich stan sanitarno-techniczny nie budził zastrzeżeń.

W 2024 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego skontrolowały ogółem 160 środków transportu, tj.: 66 samochodów do przewozu zwłok i szczątków ludzkich, 38 autobusów komunikacji publicznej, 24 wagony w pociągach pasażerskich dalekobieżnych, 18 samochodów do przewozu chorych, 6 samochodów do przewozu bielizny, 4 wagony w pociągach podmiejskich, 3 statki pasażerskie żeglugi śródlądowej oraz radiowóz policyjny. Stan higieniczno-sanitarny i techniczny skontrolowanych środków transportu nie budził zastrzeżeń - były utrzymane czysto oraz prawidłowo oznakowane.

NADZÓR NAD JAKOŚCIĄ WODY CIEPŁEJ POCHODZĄCEJ Z INSTALACJI WEWNĘTRZNEJ BUDYNKÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Nadzór nad jakością wody ciepłej w wewnętrznych instalacjach wodociągowych w zakresie występowania bakterii Legionella sp. był prowadzony na podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 2294). Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego w 2024 roku podejmowały stosowne działania w zakresie nadzoru, w szczególności nad budynkami i obiektami wysokiego ryzyka występowania

w instalacjach wewnętrznych bakterii z rodzaju Legionella oraz prowadziły działania edukacyjno-informacyjne m.in. dla zarządców budynków i obiektów. W ramach kontroli (urzędowej i prowadzonej przez zarządców obiektów kontroli wewnętrznej) wykonano badania w 215 obiektach, tj. 54 podmiotach leczniczych (40 szpitalach, 9 zakładach opiekuńczo-leczniczych, pielęgnacyjno – opiekuńczych i opieki paliatywnej, 2 ośrodkach rehabilitacyjnych, 2 hospicjach i ośrodku terapii uzależnień) oraz 161 - pełniących funkcje użyteczności publicznej (88 obiektach hotelarskich, wypoczynkowych i turystycznych, 38 domach opieki i świadczących usługi w zakresie całodobowej opieki nad osobami starszymi, 17 internatach i placówkach opiekuńczo-wychowawczych, 17 budynkach zamieszkania zbiorowego oraz 1 areszcie śledczym).

W województwie podlaskim w 2024 r. do badań laboratoryjnych pobrano 946 próbek wody ciepłej. Spośród ogólnej liczby pobranych prób, 112 nie spełniało wymagań rozporządzenia - z uwagi na przekroczoną dopuszczalną liczbę bakterii Legionella w wodzie ciepłej (co stanowiło 12 % pobranych prób).

W ciągu roku sprawozdawczego, przekroczenia bakterii Legionella sp. w ilości stwierdzającej ocenę skażenia „wysoką” stwierdzono w 22 obiektach, „średnią” - w 21, natomiast „bardzo wysoką” - w 1 obiekcie. W powyższych przypadkach państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni województwa podlaskiego wydali 45 decyzji administracyjnych. W odniesieniu do 35 obiektów, w których wszczęto postępowanie administracyjne, będzie ono kontynuowane w 2025 roku.

W celu wyeliminowania ponadnormatywnej liczby bakterii Legionella sp. z wewnętrznej sieci wodociągowej, zarządcy obiektów podejmowali działania naprawcze, polegające głównie na termicznej dezynfekcji systemów. Po zakończeniu działań zarządcy zobowiązani byli do przedstawienia wyników badań potwierdzających poprawę jakości wody ciepłej. Efektem prowadzonych działań administratorów obiektów i prowadzonego przez państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych postępowania administracyjnego było uzyskanie poprawy jakości wody ciepłej w obiektach użyteczności publicznej województwa podlaskiego. Na dzień 31 grudnia 2024 r. tylko w 7 obiektach stwierdzono przekroczenia bakterii Legionella sp. w ilości stwierdzającej ocenę skażenia średnią.

NADZÓR NAD PRZEJŚCIAMI GRANICZNYMI WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

W 2024 roku Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Suwałkach sprawował nadzór nad 7 przejściami granicznymi, w tym: 4 przejściami drogowymi, tj.: Bobrowniki – Bierestowica (w powiecie białostockim), Kuźnica Białostocka – Bruzgi (w powiecie sokólskim), Białowieża – Piererow (w powiecie hajnowskim), Połowce – Pieszczałka (w powiecie hajnowskim); 2 kolejowymi tj.: Kuźnica Białostocka – Grodno (w powiecie sokólskim), Siemianówka – Swisłocz (w powiecie hajnowskim) i 1 rzecznym Rudawka – Lesnaja zlokalizowanym w powiecie augustowskim. Skontrolowano wszystkie przejścia graniczne. Stan sanitarno- techniczny nadzorowanych przejść granicznych nie budził zastrzeżeń.

W 2024 roku pod nadzorem Państwowego Granicznego Inspektora Sanitarnego w Suwałkach znajdowały się będące na terenie przejść granicznych 4 urządzenia wodociągowe. W okresie sprawozdawczym przeprowadzono 4 kontrole stanu sanitarno-technicznego w/w urządzeń wodociągowych. W zakresie zbadanych parametrów we wszystkich urządzeniach wodociągowych woda odpowiadała wymaganiom.

PODSUMOWANIE

- w 2024 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego objęła nadzorem jakość wody w 295 wodociągach zbiorowego zaopatrzenia oraz 123 indywidualnych urządzeń wodociągowych. Wodę o kontrolowanej jakości w województwie podlaskim spożywało 96,5% mieszkańców, z czego 81 % o niekwestionowanej jej jakości.
- podobnie jak w latach ubiegłych, Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego sprawowała nadzór nad jakością wody na pływalniach w nieckach basenowych, w instalacji wody ciepłej w kierunku Legionella sp. oraz kontrolowała stan sanitarno-higieniczny i techniczny obiektów. Bieżąca analiza wyników badań jakości wody, wykonanych zarówno w ramach kontroli urzędowych - przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, jak i w ramach kontroli wewnętrznych - przez zarządców pływalni,

zapewniła bezpieczeństwo osób kąpiących. Stan sanitarno-higieniczny skontrolowanych pływalni nie budził większych zastrzeżeń.

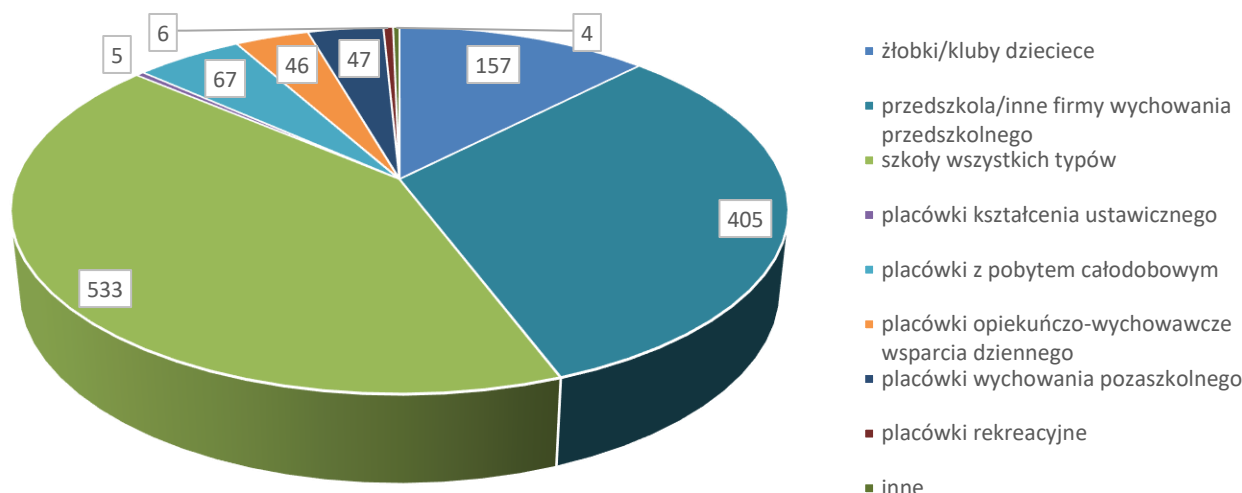
- nadzór sanitarny nad jakością wody w kąpieliskach oraz miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli, a także kontrole stanu higieniczno-sanitarnego prowadzone na obszarze województwa podlaskiego pozwoliły na bezpieczny odpoczynek nad wodą. Przyczyniło się do tego również szybkie przekazywanie informacji o jakości wody, poprzez publikowanie ich w Serwisie kąpieliskowym oraz na stronach internetowych organów PIS i zarządców.
- organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego skontrolowały 1945 obiektów użyteczności publicznej. Najliczniejszą grupę stanowiły obiekty z branży beauty i świadczące usługi hotelarskie. Spośród skontrolowanych - 62 obiekty zakwalifikowano do złych pod względem stanu higieniczno-sanitarnego lub/i technicznego.
- prowadzone w ramach kontroli badania wody ciepłej z systemów instalacji wewnętrznej obiektów użyteczności publicznej w kierunku oznaczania bakterii z grupy Legionella, było istotnym elementem bezpieczeństwa zdrowotnego osób przebywających, szczególnie w podmiotach leczniczych.

ODDZIAŁ HIGIENY DZIECI I MŁODZIEŻY

ROZDZIAŁ 5: OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY DZIECI I MŁODZIEŻY

Na terenie województwa podlaskiego w 2024 r. nadzorem objęto 2275 placówek, w tym 1283 placówki stałe i 992 placówki wypoczynku dzieci i młodzieży (w tym 192 zimowego i 800 letniego).

Wykres 5.1 Ewidencja placówek

BAZA LOKALOWA I STAN SANITARNO-TECHNICZNY STAŁYCH PLACÓWEK OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZYCH

W ramach nadzoru skontrolowano 777 stałych placówek oświatowo-wychowawczych. Oceniano ich stan sanitarno-techniczny, posiadaną infrastrukturę do uprawiania sportu i rekreacji, a także:

- dostępność uczniów do gabinetów profilaktycznej opieki medycznej w szkole, lub poza nią,
- dostęp do opieki stomatologicznej,
- zaopatrzenie w środki higieny osobistej,
- zorganizowanie dożywiania oraz jego formę,
- realizację ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

Przeprowadzono ogółem 1424 kontrole, w tym:

- 1041 kontroli placówek oświatowo-wychowawczych,
- 383 kontroli placówek wypoczynku zimowego i letniego dzieci i młodzieży,

Stan sanitarny i techniczny placówek stałych woj. podlaskiego utrzymuje się na dobrym poziomie. Warunki do utrzymania higieny osobistej są dobre - wszystkie placówki oświatowe zapewniają uczniom dostęp do ciepłej i zimnej wody, mydła w płynie, ręczników jednorazowych lub suszarek do rąk oraz papieru toaletowego.

Tabela 5.1 Stan sanitarno-techniczny placówek

Lata	Liczba placówek w złym stanie higieniczno-sanitarnym oraz technicznym	Liczba placówek w złym stanie higieniczno-sanitarnym	Liczba placówek w złym stanie technicznym
2023	3	11	0
2024	0	0	0

W 2024 roku nie stwierdzono placówek o złym stanie higieniczno-sanitarnym oraz technicznym.

ORGANIZACJA PROCESÓW NAUCZANIA

Podczas prowadzonego nadzoru sanitarnego pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej analizowali także higienę procesów nauczania. Oceniano dostosowanie mebli do wzrostu uczniów/przedszkolaków, zwracano uwagę na prawidłowe oznakowanie mebli, odpowiednie ich zestawienie jak również stan techniczny.

Oceniano także rozkłady zajęć lekcyjnych, zwracając szczególną uwagę na równomierne rozłożenie zajęć dydaktycznych poprzez rozpoczynanie zajęć o stałej porze oraz rozplanowanie zajęć tak, aby różnica liczby godzin lekcyjnych pomiędzy poszczególnymi dniami tygodnia nie były większe niż 1 godzina. Prawidłowo skonstruowany rozkład zajęć lekcyjnych wpływa na zdrowie oraz możliwości psychofizyczne dzieci i młodzieży, a co za tym idzie na prawidłowy proces uczenia się i osiąganе wyniki w nauce. Nieprawidłowości występujące w planach lekcji dotyczą braku równomierności w obciążeniu zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia.

Największe trudności w prawidłowym zaplanowaniu zajęć szkolnych mają te placówki, które ze względu na zbyt małą bazę lokalową (liczbę klas lekcyjnych) w stosunku do liczby uczniów i klas są zmuszone do pracy w systemie zmianowym. Pomocne będą w tym prawidłowo zaprojektowane miejsca do nauki dobrane do wzrostu każdego ucznia.

Warunki higieny procesów nauczania w szkołach charakteryzują wyniki:

- oceny wyposażenia sal zabaw/lekcyjnych w meble dostosowane do wzrostu przedszkolaków/uczniów,
- oceny prawidłowości układania tygodniowych rozkładów zajęć w szkołach.

Tabela 5.2 Ocena warunków higieny procesów nauczania w szkołach

Rok	Umebłowanie pomieszczeń do nauki				Tygodniowe rozkłady zajęć			
	Dostosowanie do wzrostu		Meble niedostosowane		Skontrolowano		Niewłaściwe	
	Liczba zbadanych uczniów	Ilość szkół	Liczba uczniów	Ilość szkół	Oddziałów	Ilość szkół	W ilu oddziałach	Ilość szkół
2023	19496	308	28	2	1998	303	4 0,20%	2 0,10%
2024	27575	282	9	3	2114	307	6 1,15%	2 0,38%

Oceny dostosowania mebli do wzrostu uczniów dokonywano w szkołach samodzielnych i wchodzących w skład zespołów szkół. Ocenę przeprowadzono w 282 szkołach.

Zapewnienie mebli dostosowanych do wzrostu i wieku dzieci, zgodne z zasadami ergonomii jest obowiązkiem placówki, które wyposaża w meble legitymujące się certyfikatami gwarantującymi ich bezpieczeństwo. Nabywanie przez szkoły i inne placówki oświatowo-wychowawcze wyposażenia posiadającego certyfikaty jest obowiązkiem nałożonym przez § 8 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach.

Tygodniowe rozkłady zajęć oceniono w 307 szkołach.

Ze względu na ograniczony czas czynnej aktywności umysłowej ucznia stosowane są przerwy międzylekcyjne, podczas których uczeń ma możliwość: odreagowania zmęczenia, przemieszczenia się z klasy do klasy, załatwienia potrzeb fizjologicznych, spożycia posiłku, relaksu na świeżym powietrzu. Dlatego nie bez znaczenia jest czas trwania przerw międzylekcyjnych. Z punktu widzenia higieny procesu nauczania wskazane jest aby przerwy nie były krótsze niż 10 minut i 1 przerwa dłuższa 15-20 minutowa. W 2024 roku podczas przeprowadzania kontroli kompleksowych szkół pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego stwierdzili w 2 szkołach przerwy krótsze niż 10 minutowe (co stanowi 0,60 % skontrolowanych szkół). W 109 szkołach, w których pomimo przerw krótszych niż 10 min, stwierdzono występowanie, co najmniej jednej przerwy 15-20 min. (co stanowi 32,74 % skontrolowanych szkół). W 222 szkołach

zapewniono wszystkie przerwy 10 min. i przynajmniej jedną przerwę dłuższą (co stanowi 66,66 % skontrolowanych szkół).

Ponadto pracownicy powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych woj. podlaskiego dokonali oceny dostosowania mebli do wzrostu dzieci w 238 przedszkolach/innych formach wychowania przedszkolnego.

Tabela 5.3 Ocena warunków higieny procesów nauczania w przedszkolach

Rok	Umeblowanie sal zabaw w przedszkolach			
	Dostosowanie do wzrostu		Meble niedostosowane	
	Liczba zbadanych	Ilość przedszkoli	Liczba dzieci	Ilość przedszkoli
2023	6987	237	0	0
2024	7241	238	9 (0,12%)	3 (1,26%)

Analiza powyższych danych przedstawionych w tabeli wykazała, że w wyniku dokonanych pomiarów stwierdzono w 3 przedszkolach niedostosowane meble do wzrostu dziecka, co stanowi 1,26% skontrolowanych przedszkoli. Jest to niewielki odsetek, który nie ma wielkiego wpływu na zdrowie dzieci. Organy prowadzące przedszkola troszczą się o właściwe warunki do rozwoju dzieci.

DOŻYWIANIE UCZNIÓW

Tabela 5.4 Dożywianie uczniów w samodzielnych szkołach podstawowych

Szkoly podstawowe	Liczba uczniów w szkołach	Placówki skontrolowane, w których odbywało się										Liczba uczniów korzystających z posiłków dofinansowanych
		Wydawanie ciepłych posiłków						Organizowanie śniadań		Podawanie napoju		
		Liczba placówek			Liczba uczniów korzystających			Liczba placówek	Liczba uczniów korzystających	Liczba placówek	Liczba korzystających	
		ogółem	Obiady pełne	Posiłki jednodaniowe	ogółem	z obiadów pełnych	z posiłków jednodaniowych					
2023	51047	193	143	50	28197	24596	3601	21	941	104	17718	4645
2024	54223	199	144	55	31470	27725	3745	33	1673	116	2925	4113

W 2024 roku skontrolowano 213 samodzielnych szkół podstawowych. Wydawanie ciepłych posiłków odbywało się w 199 szkołach podstawowych. W 144 szkołach 31470 uczniom zapewniono możliwość spożywania ciepłego posiłku, co stanowi 58,04 % ogółu uczniów. Z danych przedstawionych w tabeli wynika, że 27725 uczniów miało możliwość spożycia pełnego obiadu, co stanowi 51,13 % ogółu uczniów. Tylko 3745 uczniów spożywało posiłki jednodaniowe, co stanowi 6,91 % ogółu. Natomiast 3,09 % uczniów szkół podstawowych miało możliwość spożycia śniadania zorganizowanego przez szkołę.

NADZÓR NAD SZKOŁAMI WYŻSZYMI

W roku 2024 na terenie województwa podlaskiego funkcjonowało 13 uczelni wyższych (w tym 7 uczelni publicznych i 6 uczelni niepublicznych) oraz 11 domów studenta. Wszystkie placówki były podłączone do kanalizacji. We wszystkich stwierdzono właściwe warunki do utrzymania higieny osobistej oraz zachowano standardy dostępności do urządzeń sanitarnych. Łącznie na wszystkich skontrolowanych uczelniach studiowało 15 080 studentów.

WARUNKI REALIZACJI PROFILAKTYCZNEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ NAD UCZNIAMI W SZKOŁACH

Tabela 5.5 Gabinety profilaktyki i pomocy przedlekarskiej

Rodzaj placówek			Liczba placówek		Liczba szkół posiadających gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej			Liczba szkół, w których poznu zapewniono w pomieszczeniach zastępczych na terenie placówki	Liczba szkół, w których poznu jest świadczona poza terenem placówki	
			w ewidencji	skontrolowanych	ogółem	w tym gabinety				
						do dyspozycji jednej szkoły	wspólne z inną placówką w tym samym obiekcie			
1			2	3	4	5	6	7	8	
Szkoly funkcjonujące	szkoly podstawowe	1	315	213	118	117	1	58	37	
	licea ogólnokształcące	2	43	21	18	17	1	3	0	
	technika	3	8	2	2	1	1	0	0	
	branżowe szkoły I i II stopnia	4	5	4	0	0	0	3	1	
	szkoly specjalne	5	18	11	3	3	0	6	2	
	szkoly policealne	6	8	2	2	1	1	0	0	
Zespoły szkół		ogółem	7	136	93	80	80	0	9	4
OGÓŁEM			8	533	346	223	219	4	79	44

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonali oceny warunków sprawowania opieki zdrowotnej nad uczniami w szkołach. Na 346 skontrolowanych placówek 223 posiadało gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, w tym do własnej dyspozycji 219, a wspólnie z inną placówką 4. W pozostałych 123 szkołach profilaktyczną opiekę zdrowotną zapewniono w pomieszczeniach zastępczych lub poza terenem placówki.

OCENA WARUNKÓW WYPOCZYNKU DZIECI I MŁODZIEŻY

Mówiąc o wypoczynku dzieci i młodzieży, bierzmy pod uwagę wypoczynek zimowy i letni. Do wypoczynku należą formy wyjazdowe (obozy/kolonie organizowane w hotelach i obiektach używanych okazjonalnie oraz obozy pod namiotami) a także w miejscu zamieszkania, czyli półkolonie.

W 2024 roku na obszarze województwa podlaskiego zarejestrowano ogółem 992 zgłoszenia o zamiarze organizacji wypoczynku, w tym 800 turnusów wypoczynku letniego oraz 192 turnusy wypoczynku zimowego. W województwie podlaskim łącznie ze zorganizowanego wypoczynku skorzystało 15921 uczestników.

Podczas letniego i zimowego wypoczynku przeprowadzono 646 kontroli

(w tym pion higieny dzieci i młodzieży przeprowadził 383 kontrole). Wypoczynek zimowy na terenie województwa podlaskiego zorganizowany był w okresie od 22 stycznia do 4 lutego 2024 roku. Z zebranych danych wynika, iż podczas ferii zimowych wypoczywało 3761 dzieci i młodzieży. W tym okresie

przeprowadzono 159 kontroli. Podczas wypoczynku letniego przeprowadzono 478 kontroli, a wypoczywało 12160 dzieci i młodzieży.

Wzorem lat ubiegłych podejmowano działania edukacyjne propagujące bezpieczne i higieniczne zachowanie podczas wypoczynku letniego i zimowego. Zajęcia odbywały się przy współpracy różnych instytucji takich jak: policja, straż pożarna, straż miejska. Przeprowadzono warsztaty edukacyjne na temat bezpieczeństwa podczas wypoczynku, bezpiecznych wakacji m.in. bezpieczeństwa nad wodą, postępowania po ugryzieniu przez kleszcza, zagrożeń związanych z nadmierną ekspozycją na słońce, z uwzględnieniem chorób nowotworowych skóry. Dystrybuowano również materiały informacyjno-edukacyjne dotyczące ręce?”, „Boisz się kleszcza?”, „Co musisz wiedzieć o czerniaku skóry?”

Przedstawiciele Policji podczas wypoczynku zimowego przedstawili zasady bezpiecznej zabawy na śniegu i lodzie, zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym, zwrócili uwagę na potrzebę noszenia odbłasków. Podsumowując, wypoczynek zimowy i letni na terenie województwa podlaskiego w 2024 r. przebiegał bezpiecznie.

AKCJE ZAINICJOWANE PRZEZ WOJEWÓDZKĄ STACJĘ SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNĄ W 2024 R.

1. Czyste i bezpieczne piaskownice

Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku mając na uwadze poprawę bezpieczeństwa sanitarnego dzieci korzystających z piaskownic we współpracy z dyrektorami placówek oświatowo – wychowawczych wytypował piaskownice do badań piasku w kierunku jaj pasożytów jelitowych *Ascaris lumbricoides* i *Trichuris trichiura*.

Działania pionu higieny dzieci i młodzieży polegały na:

- przedstawieniu wymogów sanitarnych dotyczących bezpiecznego korzystania z piaskownic,
- kontroli stanu sanitarno- technicznego piaskownic oraz ich zabezpieczenia,
- pobraniu próbek piasku z wytypowanych piaskownic w placówkach oświatowo – wychowawczych,
- dostarczeniu do Sekcji Badań Epidemiologiczno- Klinicznych Medycznego Laboratorium Diagnostycznego w Białymstoku, próbek do zbadania (zgodnie z wytycznymi i metodyką opracowaną przez wyżej wymienione laboratorium).

Próby do badań zostały pobrane z 16 przedszkolnych piaskownic na terenie woj. podlaskiego. Wyniki badań wykazały, że w żadnej z pobranych prób piasku nie stwierdzono jaj pasożytów jelitowych. Przeprowadzone działania pilotażowe potwierdziły, że dyrektorzy placówek przykładają szczególną uwagę na systematyczną wymianę piasku w piaskownicach, przy jednoczesnym stosowaniu fizycznych barier chroniących przed dostępem zwierząt oraz innymi zagrożeniami mogącymi pogorszyć stan sanitarny piasku. Stan techniczny piaskownic oceniono jako dobry. Mając na uwadze zdrowie i bezpieczeństwo korzystających z piaskownic na placach zabaw pracownicy Inspekcji Sanitarnej zwracali szczególną uwagę dyrektorom placówek na edukację dzieci w kierunku zachowania podstaw higieny.

2. Badanie natężenia oświetlenia sztucznego

Mając na uwadze higieniczne warunki pracy ucznia oraz wpływ natężenia oświetlenia sztucznego pion higieny dzieci i młodzieży woj. podlaskiego w porozumieniu z dyrektorami szkół koordynował działania związane z badaniami natężenia oświetlenia sztucznego w 16 placówkach oświatowych:

- 9 szkołach podstawowych,
- 6 zespołach szkół,
- 1 ośrodku kształcenia zawodowego.

W godzinach wieczornych w wytypowanych placówkach mierzono natężenie oświetlenia elektrycznego. Zmierzono natężenie oświetlenia elektrycznego na stanowiskach uczniów w 457 polach zadania. Na 71 z nich nie zostały spełnione minimalne wymagania w odniesieniu do normatywów zawartych w normie PN-EN 12464-1:2012 „Światło i oświetlenie. Oświetlenie miejsc pracy. Część 1: Miejsca pracy we

wnętrzach”. Zmierzono także natężenie oświetlenia elektrycznego na 22 tablicach w polu zadania i 21 w polu bezpośredniego otoczenia. Wymagań minimalnego natężenia oświetlenia nie spełniło 19 tablic.

Zmierzono natężenie oświetlenia elektrycznego w 32 strefach komunikacyjnych. Jedna strefa komunikacyjna nie spełniła wymagań.

AKCJE ZDROWOTNO- EDUKACYJNE ZAINICJOWANE PRZEZ GŁÓWNY INSPEKTORAT SANITARNY:

Podczas prowadzonego nadzoru sanitarnego w 2024 roku pracownicy pionu higieny dzieci i młodzieży woj. podlaskiego podejmowali działania na rzecz eliminacji ryzyka rozwoju wad postawy u dzieci i młodzieży w zakresie:

- wagi tornistrów szkolnych uczniów,
- dostosowania mebli szkolnych do wymagań ergonomii w szkołach podstawowych,
- organizacji miejsc na pozostawienie w szkole podręczników i przyborów szkolnych.

1. Ocena obciążenia uczniów ciężarem tornistrów szkolnych

W październiku 2024 roku pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadzili akcję edukacyjną dotyczącą obciążenia uczniów klas I-VIII szkół podstawowych ciężarem tornistrów szkolnych.

Badania przeprowadzono w 23 szkołach podstawowych, w tym 15 samodzielnych i 8 w zespołach szkół. Przebadano 2807 uczniów w 180 oddziałach szkolnych, w tym:

- 807 uczniów w klasach I - III,
- 2000 uczniów w klasach IV -VIII.

Analizując obciążenie plecaków uczniów szkół podstawowych stwierdzono, że w 422 przypadkach przekroczona była waga plecaka powyżej 15 % wagi ucznia, co stanowi 15,03% przebadanych uczniów.

Tornister stanowi nieodzowny atrybut każdego ucznia. Jego waga, odpowiednie dopasowanie oraz właściwe użytkowanie odgrywają ogromną rolę w utrzymaniu prawidłowej postawy oraz zapobieganiu skrzywienia kręgosłupa. Pracownicy pionu higieny dzieci i młodzieży woj. podlaskiego w podejmowanych działaniach kładli nacisk na edukację dzieci i młodzieży oraz kadry pedagogicznej i rodziców w kwestii wyboru oraz obciążenia tornistra szkolnego. Działania edukacyjne w celu zapobiegania wadom postawy przeprowadziła w 131 szkołach podstawowych, w tym:

- zajęcia edukacyjne/pogadanki w klasach I-III dla 1419 uczniów,
- zajęcia edukacyjne/pogadanki w klasach IV –VIII dla 2345 uczniów,
- dystrybucja materiałów edukacyjnych w klasach I-VIII ogółem:
 - kadra pedagogiczna – 483 odbiorców,
 - rodzice/opiekunowie – 1492 odbiorców.

Działania edukacyjne w tym zakresie skierowano do szerszej liczby społeczeństwa poprzez artykuły w prasie lokalnej i media społecznościowe. W powyższej tematyce zorganizowano 143 stoiska edukacyjno-informacyjne dla 2173 odbiorców.

2. Ocena dostosowania mebli szkolnych do wymagań ergonomii w szkołach podstawowych

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej pionu higieny dzieci i młodzieży woj. podlaskiego przeprowadzili ocenę dostosowania umeblowania do zasad ergonomii w 192 szkołach podstawowych. Oceniono dostosowanie mebli szkolnych w 637 oddziałach szkolnych. Przebadano wzrost u 9764 uczniów. W wyniku przeprowadzonej oceny stwierdzono, że wszystkie meble edukacyjne dostosowano prawidłowo, zgodnie z zasadami ergonomii.

Stanowiska pracy w szkole, z których dzieci i młodzież korzystają przez znaczną część dnia mają istotny wpływ na kształtowanie ich prawidłowej postawy. Niedostosowanie mebli do wzrostu uczniów powoduje nieprawidłowe obciążenie poszczególnych części kręgosłupa oraz mięśni, jest przyczyną zmęczenia dzieci, prowadzi do deformacji kręgosłupa i utrwalania wad postawy. Pracownicy pionu higieny dzieci

i młodzieży podczas oceny zwracali także szczególną uwagę na podniesienie świadomości uczniów w zakresie właściwego doboru mebli oraz samokontroli polegającej na usadowieniu się na właściwie oznaczonym do wzrostu krześle. W ramach działań przeprowadzono pogadanki profilaktyczne/zajęcia edukacyjne dotyczące konsekwencji niedostosowania stanowisk pracy do wzrostu uczniów.

Działaniami informacyjno-edukacyjnymi dotyczącymi dostosowania umeblowania do wzrostu uczniów objęto 245 szkół podstawowych:

- zajęcia edukacyjne/pogadanki – 223 szkoły podstawowe, liczba uczniów objętych działaniem – 4967,
- dystrybucja materiałów edukacyjnych dla:
 - 3052 uczniów,
 - 578 nauczycieli/wychowawców,
 - 473 rodziców/opiekunów,
- liczba stoisk informacyjno-edukacyjnych – 34 skierowanych do odbiorców – 3375,
- liczba wywiadów prasowych – 4,
- media społecznościowe – 39 postów.

3. Organizacja miejsc na pozostawienie podręczników i przyborów szkolnych

Podczas prowadzonego nadzoru i działalności edukacyjnej potwierdzono, że dyrektorzy szkół w trosce o stan zdrowia uczniów dbają o zapewnienie miejsc na pozostawienie podręczników i przyborów szkolnych. We wszystkich placówkach edukacyjnych woj. podlaskiego zapewniają uczniom tę możliwość w indywidualnych szafkach uczniowskich, na półkach lub innych wydzielonych miejscach do przechowywania podręczników i przyborów szkolnych

Działaniami informacyjno-edukacyjnymi w tym temacie objęto 273 szkoły podstawowe:

- szkolenia, webinaria/wykłady/rozmowy skierowane do kadry pedagogicznej – 356 odbiorców,
- szkolenia, webinaria/wykłady/rozmowy skierowane do rodziców/opiekunów- 202 odbiorców,
- dystrybucja materiałów edukacyjnych skierowanych do:
 - uczniów – 1679 odbiorców,
 - kadry pedagogicznej – 199 odbiorców,
 - rodziców/ opiekunów- 255 odbiorców.
- liczba stoisk informacyjno-edukacyjnych – 30 skierowanych do 2865 odbiorców,
- liczba wywiadów prasowych – 4,
- media społecznościowe - 35 postów.

DZIAŁANIA EDUKACYJNO - INFORMACYJNE SKIEROWANE NA PROMOCJĘ SZCZEPIEŃ PRZECIWKO WIRUSOWI BRODAWCZAKA LUDZKIEGO HPV.

W 2024 roku prowadzono szeroko zakrojone działania informacyjno-edukacyjne dotyczące realizacji programu szczepień przeciwko wirusowi brodawczaka ludzkiego (HPV). Działania te kierowane były do dzieci kwalifikujących się do szczepień, do ich rodziców/opiekunów prawnych, dyrektorów placówek oświatowo-wychowawczych, personelu medycznego oraz ogółu społeczeństwa. Kampania informacyjno-edukacyjna miała na celu podniesienie wiedzy populacji na temat profilaktyki HPV.

Pracownicy pionu higieny dzieci i młodzieży w ramach działań edukacyjno- informacyjnych przeprowadzili:

- 73 spotkania z rodzicami, dla 2762 uczestników,
- 104 spotkania z dziećmi i młodzieżą dla 4154 uczestników,
- 159 spotkań z dyrektorami placówek edukacyjnych dla 464 uczestników.

PODSUMOWANIE

Problematyka zapewnienia bezpieczeństwa i zdrowia uczniom ale i pracownikom całego środowiska szkolnego to jeden z aspektów, który znajduje się w centrum zainteresowania pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Kierując się dobrem dzieci i młodzieży właściwe współdziałanie organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej z dyrektorami placówek oraz organami prowadzącymi zapewnia bezpieczeństwo uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę, w tym opiekę nad uczniami oraz stwarza warunki harmonijnego rozwoju psychofizycznego poprzez aktywne działania prozdrowotne.

Szkoła to powinno być przede wszystkim miejsce, gdzie uczeń i uczennica czują się komfortowo i bezpiecznie. Miejsce, w którym dobrze czują się również nauczyciele. Ważne, by było to zintegrowane środowisko, które potrafi zadbać o siebie, rozwiązywać problemy i się wspierać.

Prowadzona przez pion higieny dzieci i młodzieży woj. podlaskiego edukacja zdrowotna koncentrowała się na zdrowiu i budowaniu dobrego samopoczucia w sposób systematyczny i zintegrowany. Nastawiona była na działania i aktywne uczestnictwo wszystkich członków społeczności szkolnej, uczniów, nauczycieli, pracowników niepedagogicznych i rodziców, aby wszyscy brali aktywny udział w podejmowaniu decyzji i działań. Ponadto, kładziony był nacisk na rozwijanie potencjału zdrowotnego poprzez zwiększenie wiedzy o zdrowiu, umiejętności i zaangażowania wszystkich członków społeczności szkolnej w promowanie zdrowia i dobrego samopoczucia.

Podejmowane i koordynowane przez pion higieny dzieci i młodzieży działania oraz akcje edukacyjno - profilaktyczne okazały się zasadne - zwiększały bezpieczeństwo zarówno sanitarno-higieniczne jak i zdrowotne dzieci i młodzieży.

ODDZIAŁ ZAPOBIEGAWCZEGO NADZORU SANITARNEGO

ROZDZIAŁ 6: OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE ZAPOBIEGAWCZEGO NADZORU SANITARNEGO

Zapobiegawczy nadzór sanitarny w ramach Państwowej Inspekcji Sanitarnej pełni funkcję profilaktyczną, mającą na celu ochronę zdrowia publicznego na różnych etapach procesu inwestycyjnego. Obejmuje on m.in. planowanie przestrzenne, projektowanie, lokalizację i realizację inwestycji, a także uzyskiwanie pozwoleń na użytkowanie obiektów budowlanych.

Zakres kompetencji nadzoru określa ustawa o Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz inne obowiązujące akty prawne i wykonawcze. Warto podkreślić, że działania w tym obszarze podejmowane są wyłącznie na wniosek zainteresowanych podmiotów lub na podstawie wystąpień organów prowadzących postępowania administracyjne.

Przedmiotem działalności zapobiegawczego nadzoru sanitarnego w 2024 r. było w szczególności uzgadnianie pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych oraz wydawanie opinii dotyczących:

- miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- warunków zabudowy i zagospodarowania terenu,
- dokumentacji projektowych dotyczących budowy oraz zmiany sposobu użytkowania obiektów budowlanych,
- odbiorów obiektów budowlanych i statków.

Uczestniczono również w postępowaniach na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w trybie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.), a także udzielano odstępstw od przepisów w zakresie warunków techniczno-budowlanych i przepisów określających wymogi w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

W 2024 roku ogólna liczba stanowisk zajętych w ramach zapobiegawczego nadzoru sanitarnego przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wyniosła 4521.

Zauważono duże zainteresowanie gmin zmianami w polityce przestrzennej oraz dostosowaniem jej do obowiązujących wymogów w związku z reformą planowania przestrzennego. Reforma ta wprowadziła nowy dokument – plany ogólne gmin, które zastąpią dotychczasowe studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Warto podkreślić, że działania planistyczne sprzyjają wdrażaniu rozwiązań proekologicznych w takich obszarach jak gospodarka wodno-ściekowa, energetyczna i odpadowa. Ma to istotny wpływ na poprawę stanu sanitarnego miast, gmin oraz osiedli wiejskich. Szczególnie istotne są zapisy planów dotyczące zaopatrzenia w wodę z ujęć publicznych, odprowadzania ścieków do kanalizacji sanitarnej oraz wykorzystania ekologicznych źródeł paliwa w kotłowniach, co przyczynia się do zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska.

Nieodłącznym elementem przy rozpatrywaniu studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest analiza prognozy oddziaływania na środowisko, która uwzględnia skutki dla środowiska, w tym zdrowia ludzi, wynikające z projektowanego przeznaczenia terenu, powodowane emisją zanieczyszczeń do powietrza, wprowadzaniem ścieków do wód i do ziemi, wytwarzaniem odpadów oraz zanieczyszczeniami gleby.

W 2024 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego działając na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 z późn. zm.) zaopiniowały łącznie 2 projekty studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz 79 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W związku z nowelizacją powyższej ustawy Państwowa Inspekcja Sanitarna otrzymała dodatkowe kompetencje dotyczące uzgadniania projektów decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

W 2024 organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wydały łącznie 477 uzgodnienia projektów decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz o warunkach zabudowy.

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.), przywołuje organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej jako kompetentne w sprawach opiniowania i uzgadniania w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz w kwestiach opiniowania na etapie oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Podczas opiniowania zwracano szczególną uwagę na czynniki środowiskowe, a zwłaszcza na jakość powietrza, dostępność i jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz klimat akustyczny, które są istotnymi determinantami stanu zdrowia ludzi.

Na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wydano:

- 34 uzgodnienia dotyczące odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko,
- 123 uzgodnienia dotyczące zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko,
- 85 opinii do projektów polityk, strategii, planów lub programów.

W większości przypadków przeważały projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, strategii rozwoju gminy, plany gospodarki niskoemisyjnej oraz programy ochrony środowiska.

Odrębną kwestię w działaniach zmierzających do zapewnienia właściwego stanu sanitarnego województwa (następny etap w procesie inwestycyjnym) stanowi określenie przez państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego i państwowego powiatowego inspektora sanitarnego warunków realizacji szczególnej grupy inwestycji – przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, których pełną listę zawiera rozporządzenie Rady Ministrów z 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2019 r. poz. 1839 z późn. zm.). W przedmiotowych opiniach określano warunki dotyczące m.in. konieczności ochrony ludzi i miejsc ich przebywania przed niekorzystnym oddziaływaniem planowanych inwestycji np. poprzez realizację urządzeń ochronnych, tj. ekranów akustycznych, pasów zieleni izolacyjnej, urządzeń ograniczających emisję zanieczyszczeń do środowiska, a także odpowiednią lokalizację. Podczas opiniowania zwracano szczególną uwagę na zebranie pełnej informacji o przedsięwzięciu i jego wpływie na zdrowie i życie okolicznych mieszkańców. Najczęściej rozpatrywane przedsięwzięcia to drogi, linie średniego i wysokiego napięcia, farmy fotowoltaiczne, budynki przeznaczone do hodowli zwierząt. W ramach postępowania dotyczącego oceny oddziaływania przedsięwzięć zakwalifikowanych do mogących znacząco oddziaływać na środowisko organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wydały:

- 798 opinii co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby – co do zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- 1 opinię w sprawie zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- 66 opinii przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach,
- 1 opinię na etapie ponownego przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

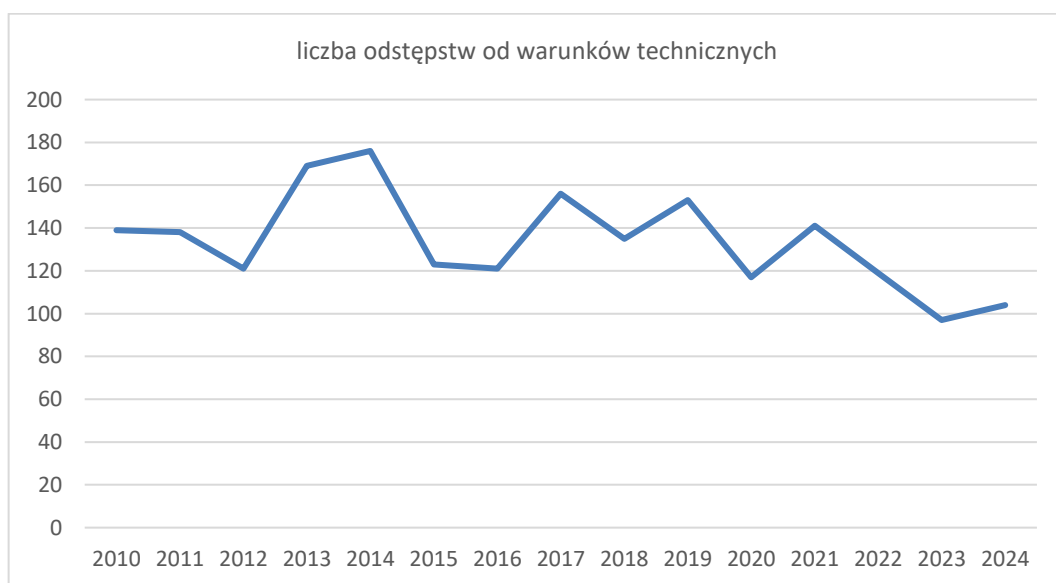
Kolejny bardzo ważny etap w działalności inwestycyjnej stanowi uzgadnianie dokumentacji projektowej pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych przez organ Państwowej Inspekcji Sanitarnej, w tym działających na mocy upoważnienia Głównego Inspektora Sanitarnego rzeczoznawców ds. sanitarno – higienicznych. Szczególną uwagę zwracano przede wszystkim na prawidłowe zastosowanie układu funkcjonalnego oraz warunków techniczno-użytkowych pomieszczeń, prawidłową wentylację w projektowanych pomieszczeniach, odpowiednie rozwiązania dotyczące instalacji wodnej i kanalizacyjnej oraz centralnego ogrzewania, właściwe oświetlenie, zabezpieczenia ludzi przed narażeniem na ponadnormatywny poziom czynników chemicznych i fizycznych oraz biologicznych w miejscu pracy

i przebywania. Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zaopiniowali 45 projektów budowlanych, natomiast rzeczoznawcy ds. sanitarno - higienicznych uzgodnili 335 dokumentacji projektowych.

Na etapie projektowania obiektów budowlanych organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zajmowały również stanowiska dotyczące:

- zatwierdzania projektów osłon stałych i wentylacji w pracowniach wyposażonych w aparaty rentgenowskie,
- uzgadniania ekspertyz technicznych w zakresie przyjętych rozwiązań zamiennych, w związku z niespełnieniem wymagań określonych przepisami dotyczącymi warunków technicznych obiektów budowlanych,
- wydawania zgód w zakresie odstępstw od przepisów określających warunki techniczne, jakie muszą spełniać budynki i od przepisów określających wymogi bezpieczeństwa i higieny pracy.

Stanowiska w zakresie odstępstw od warunków technicznych dotyczyły między innymi obniżenia wysokości pomieszczeń, zagłębienia poniżej poziomu terenu, braku oświetlenia naturalnego. Odnosiły się również do zmniejszenia odległości miejsc gromadzenia odpadów stałych od okien i drzwi budynków z pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi. W 2024 roku wydano 104 opinie. Przy wydawaniu zgód na odstępstwa od ww. przepisów zwracano szczególną uwagę na konieczność zaprojektowania we wnioskowanych pomieszczeniach skutecznej wentylacji zapewniającej wymianę powietrza wynikającą z potrzeb użytkowych i funkcji tych pomieszczeń, bilansu ciepła i wilgotności, oraz zanieczyszczeń stałych i gazowych, zapewnienia oświetlenia światłem sztucznym zgodnym z wymogami Polskich Norm.

Wykres 6.1. Odstępstwa od warunków technicznych w poszczególnych latach

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej wydali również 5 opinii dotyczących projektów planu remediacji oraz 12 opinii dotyczących projektów gminnych programów rewitalizacji.

Ostatni etap działania zapobiegawczego nadzoru sanitarnego stanowi uczestniczenie pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dopuszczaniu obiektów budowlanych do użytkowania i statków żeglugi śródlądowej do eksploatacji pod względem wymagań sanitarnych. W 2024 roku zajęto 312 stanowisk.

PODSUMOWANIE

Pion zapobiegawczego nadzoru sanitarnego Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa podlaskiego realizował swoje ustawowe obowiązki i zadania w zakresie ochrony zdrowia publicznego oraz prowadzenia działań edukacyjno-informacyjnych. W ramach tych działań współpracował z urzędami miast

i gmin, Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska, a także z Okręgowym Inspektorem Pracy, zwłaszcza w zakresie odstępstw od przepisów techniczno-budowlanych.

W porównaniu do lat ubiegłych nadal obserwuje się systematyczną poprawę warunków higienicznych i zdrowotnych na różnych etapach procesu inwestycyjnego. Dotyczy to w szczególności dużych obiektów użyteczności publicznej, budynków komunalnych, placówek usługowych, zakładów pracy, jednostek ochrony zdrowia oraz placówek oświatowych. Podczas kontroli szczególną uwagę zwracano na wdrażanie rozwiązań zapewniających bezpieczeństwo sanitarne i zdrowotne przyszłych użytkowników. Tendencja ta wynika przede wszystkim ze wzrostu świadomości inwestorów w zakresie konieczności dostosowania projektów do obowiązujących norm prawnych oraz wymagań sanitarno-higienicznych. Coraz większy nacisk kładzie się na stosowanie nowoczesnych, proekologicznych technologii oraz materiałów, które przyczyniają się do poprawy jakości życia mieszkańców i minimalizacji negatywnego wpływu inwestycji na środowisko.

ODDZIAŁ HIGIENY RADIACYJNEJ

ROZDZIAŁ 7: OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY RADIACYJNEJ

Nadzór nad warunkami higieny radiacyjnej sprawuje Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku. W 2024 r. w województwie podlaskim w tym zakresie sprawowano nadzór nad 450 zakładami, w których użytkowano 905 medycznych aparatów rtg i 509 urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne. W 392 zakładach stosowano wyłącznie aparaturę rentgenowską, zaś w 21 zakładach wyłącznie źródła pola elektromagnetycznego, w 37 jednostkach stosowano zarówno źródła promieniowania jonizującego jak i źródła pola elektromagnetycznego, w tym w 5 zakładach dodatkowo stosowane były w celach medycznych źródła izotopowe. Liczbę urządzeń z podziałem na rodzaj zastosowania przedstawiają tabela 7.1 oraz tabela 7.2. Tabele 7.3 i 7.4 przedstawiają strukturę wiekową użytkowanej aparatury rtg.

Tabela 7.1. Ogólna liczba i rodzaj aparatów rtg według ewidencji na koniec 2024 r.

Rodzaj aparatu rtg		liczba
tylko do prześwietleń	stosowane w radiologii zabiegowej naczyniowej	17
	stosowane w radiologii zabiegowej pozostałej	59
	stosowane w diagnostyce bez radiologii zabiegowej	2
tylko do zdjęć		108
do zdjęć i prześwietleń		15
mammografy		8
do wewnątrzustnych zdjęć zębów		508
do zdjęć panoramicznych		130
densytometry		18
tomografy komputerowe		40

Tabela 7.2 Ogólna liczba i rodzaj urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne 0 Hz – 300 GHz według ewidencji na koniec 2024 r.

Dziedzina zastosowań	Urządzenia i instalacje	Liczba
Ochrona zdrowia	aparaty do elektrochirurgii	210
	diatermie	93
	urządzenia MRI	19
	inne (terapia)	80
Przemysł	urządzenia indukcyjne	5
	zgrzewarki	1
Radiokomunikacja i łączność	radiofoniczne	34
	telewizyjne	12
	inne	55

Tabela 7.3 Struktura wiekowa aparatury RTG na terenie województwa podlaskiego na koniec 2024 r.

Rok produkcji	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Liczba aparatów rtg	23	43	54	55	46	36	42	54	30	55	52

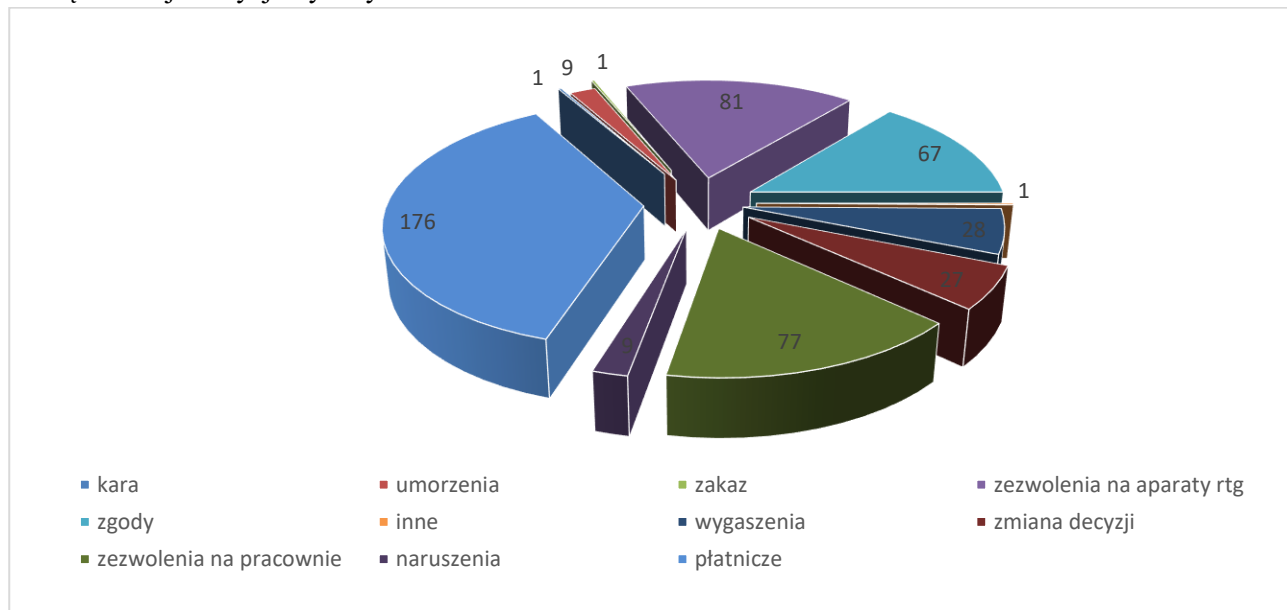
Rok produkcji	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003
Liczba aparatów rtg	43	32	69	43	26	39	28	20	35	24	16

Rok produkcji	2002	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1993	1991	1982
Liczba aparatów rtg	10	5	13	4	1	1	1	1	1	2	1

Tabela 7.4 Wiek aparatów mammograficznych użytkowanych w województwie podlaskim – stan na koniec 2024 r.

Rok produkcji	2022	2021	2019	2018	2017	2015
Mammografy ogółem	1	1	1	2	2	1

W 2024 r. w nadzorowanych obiektach przeprowadzono łącznie 208 kontroli, w tym 129 kontroli przeprowadzono w związku z bieżącym nadzorem sanitarnym. Podczas 17 kontroli stwierdzono naruszenia i wydano 477 decyzji administracyjnych. Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku wydał 77 decyzji zezwalających na uruchomienie pracowni rentgenowskich i 82 decyzje na uruchomienie i stosowanie aparatów rentgenowskich w celach medycznych oraz 65 zgód na prowadzenie działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące w celach medycznych polegającej na udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu badań rentgenodiagnostycznych, badań diagnostycznych i leczenia chorób nienowotworowych oraz paliatywnego leczenia chorób nowotworowych z wykorzystaniem produktów radiofarmaceutycznych oraz zabiegów z zakresu radiologii zabiegowej. Wykres 7.1 przedstawia liczbę i rodzaje decyzji wydanych w 2024 r.

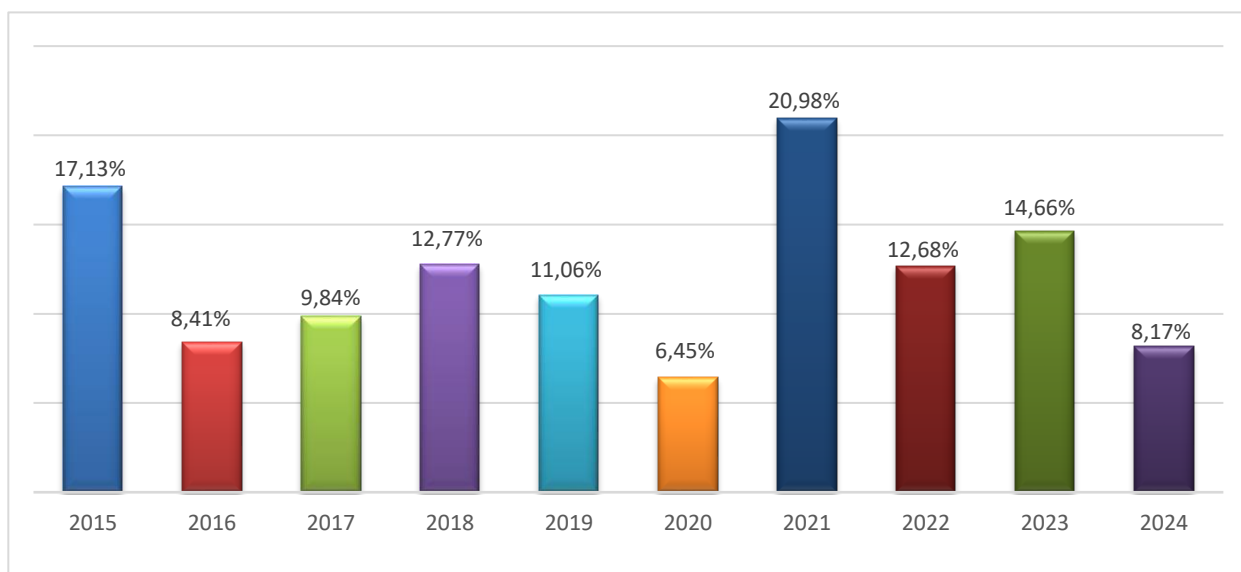
Wykres 7.1 Liczba i rodzaj decyzji wydanych w zakresie higieny radiacyjnej w 2024 r.

Tabela 7.5. Aparaty rentgenowskie, na które wydano zezwolenia w 2024 r.

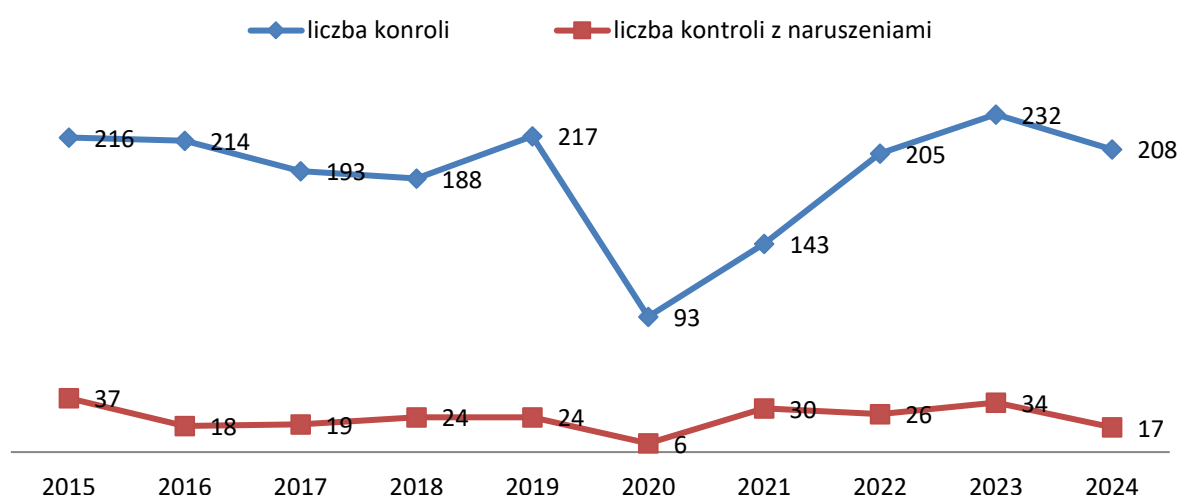
Rodzaj aparatu	Liczba wydanych zezwoleń
Aparat stomatologiczny do zdjęć wewnątrzustnych zębów	47
Aparat stomatologiczny do zdjęć pantomograficznych	27
Aparat zdjęciowy	15
Aparat mammograficzny	1
Aparat densytometryczny	1
Aparaty stosowane w radiologii zabiegowej pozostałej	15
Aparaty stosowane w radiologii zabiegowej naczyniowej	2
Tomograf komputerowy	7

W województwie podlaskim w narażeniu na promieniowanie jonizujące stosowane w celach medycznych pracowało 2340 osób, z tego 2033 osoby objęto pomiarami dawek indywidualnych. W 2024 roku nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych dawek rocznych u tych osób. Na tej podstawie ocenia się, że ochrona radiologiczna na stanowiskach pracy jest właściwa. W kontakcie z polem elektromagnetycznym pracowało 2898 osób.

W 2024 r. przeprowadzono 208 kontroli. Podczas 17 stwierdzono naruszenia, co stanowi 8,17%. Dane zostały zwizualizowane na wykresach 2 i 3.

Wykres 7.2 Procent udziału kontroli z naruszeniami w ogólnej liczbie kontroli w latach 2015-2024

Wykres 7.3 Zestawienie wykonanych kontroli i kontroli, w czasie których stwierdzono naruszenia na przestrzeni lat 2015 – 2024.

PODSUMOWANIE

W województwie podlaskim w 2024 r. zainstalowano wiele nowoczesnych aparatów rentgenowskich, co pozwoliło zwiększyć zakres stosowanych procedur radiologicznych. Nowoczesna aparatura pozwala na zmniejszenie dawek otrzymywanych zarówno przez pracowników jak i pacjentów, a co za tym idzie stan higieny radiacyjnej w naszym województwie ulega stałej, systematycznej poprawie.

ODDZIAŁ PROMOCJI ZDROWIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

ROZDZIAŁ 8: OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE PROMOCJI ZDROWIA

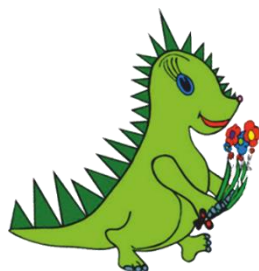
Działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie profilaktyki chorób oraz promocji zdrowego stylu życia polegają na inicjowaniu, organizowaniu, prowadzeniu, koordynowaniu i nadzorowaniu działalności oświatowo – zdrowotnej, w celu kształtowania odpowiednich postaw i zachowań zdrowotnych społeczeństwa oraz na mobilizowaniu do dbałości o zdrowie własne i osób w najbliższym otoczeniu. Zadania te wynikają z ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, założeń Narodowego Programu Zdrowia, wytycznych Światowej Organizacji Zdrowia oraz sytuacji epidemiologicznej i potrzeb zdrowotnych mieszkańców naszego regionu.

W 2024 roku realizowane inicjatywy dotyczyły poniższych zakresów tematycznych.

1. PROFILAKTYKA PALENIA TYTONIU I CHORÓB ODTYTONIOWYCH

Działania w zakresie profilaktyki tytoniowej inicjowane przez Państwową Inspekcję Sanitarną w województwie podlaskim realizowane były w ramach „Podlaskiego programu zwalczania następstw zdrowotnych używania wyrobów tytoniowych i wyrobów powiązanych”, programu edukacyjnego „Bieg po zdrowie” oraz kampanii ogólnopolskich. Działania antytytoniowe kierowane były do dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, młodzieży, rodziców, pacjentów i ich rodzin, pracowników i petentów instytucji publicznych, uczestników zorganizowanych form wypoczynku zimowego i letniego, a także osób uczestniczących w imprezach w środowisku lokalnym, pasażerów komunikacji miejskiej, internautów oraz ogółu społeczeństwa.

1.1. Program przedszkolnej edukacji antytytoniowej „Czyste powietrze wokół nas”

W roku szkolnym 2023/2024 w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych realizowana była XVI edycja programu, którego celem jest ochrona dzieci przed narażeniem na bierne wdychanie dymu tytoniowego oraz kształtowanie właściwych postaw prozdrowotnych. Przedszkolaki poznają miejsca, w których mogą zetknąć się z dymem tytoniowym oraz nabywają umiejętności radzenia sobie w sytuacjach, gdy dorośli przy nich palą. W działaniach skierowanych zarówno do dzieci w wieku 3 - 6 lat, jak i ich rodziców, uczestniczyło ponad 7200 odbiorców z 77 placówek wychowania przedszkolnego województwa podlaskiego.

1.2. Program edukacyjny „Nie pal przy mnie, proszę”

Program stanowi drugie ogniwo w cyklu programów profilaktyki tytoniowej inicjowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną i skierowany jest do uczniów kl. I-III. Realizacja treści programowych ma na celu zachęcenie do niepalenia oraz wykształcenie u dzieci umiejętności skutecznego radzenia sobie w sytuacjach, w których inne osoby przy nich palą. Pozwala uporządkować i rozszerzyć wiedzę na temat zdrowia i zagrożeń wywoływanych przez aktywną i bierną inhalację dymu tytoniowego oraz kształtować postawę odpowiedzialności za własne zdrowie. W roku szkolnym 2023/2024 programem objęto ponad 2800 uczniów i ich rodziców z 30 szkół podstawowych w naszym województwie.

1.3. Program antytytoniowej edukacji zdrowotnej „Bieg po zdrowie”

Głównym celem programu jest opóźnienie lub zapobiegnięcie inicjacji tytoniowej wśród dzieci i młodzieży, pokazanie atrakcyjności życia w środowisku wolnym od dymu tytoniowego oraz zwiększanie wiedzy i umiejętności uczniów na temat zdrowia w kontekście szkodliwości palenia papierosów. W województwie podlaskim do jego VIII edycji przystąpiło blisko 6500 uczniów klas IV i rodziców z 119 szkół podstawowych.

1.4. Program edukacyjny „Znajdź właściwe rozwiązanie”

Program adresowany jest do uczniów starszych klas szkoły podstawowej. W tym okresie nauki gwałtownie wzrasta liczba dzieci i młodzieży próbujących po raz pierwszy zapalić papierosa. W związku z tym głównym celem działań edukacyjnych jest ochrona przed inicjacją tytoniową i wejściem w nałóg poprzez zwiększenie świadomości zagrożeń płynących z czynnego i biernego palenia tytoniu, kształtowanie umiejętności dbania o zdrowie własne i swoich bliskich oraz unikania zachowań ryzykownych.

W roku szkolnym 2023/2024 w programie uczestniczyło ponad 3600 uczniów klas V-VIII i ich rodziców z 28 szkół podstawowych województwa podlaskiego.

1.5. Światowy Dzień bez Tytoniu

To coroczne święto obchodzone 31 maja informuje opinię publiczną o zagrożeniach związanych z używaniem tytoniu, praktykach biznesowych firm tytoniowych oraz działaniach podejmowanych przez Światową Organizację Zdrowia na rzecz walki z epidemią tytoniową.

W roku 2024 działaniom kampanijnym przyświecało hasło „Ochrona dzieci przed ingerencją przemysłu tytoniowego”, które miało na celu zwrócenie uwagi na zjawisko permanentnego uzależniania dzieci i młodzieży od nikotyny poprzez marketing szkodliwych dla ich zdrowia produktów tytoniowych (szczególnie nowatorskich wyrobów tytoniowych).

Na terenie województwa podlaskiego działaniami informacyjno-edukacyjnymi służącymi zapoznaniu z negatywnymi skutkami palenia tytoniu i nowatorskich wyrobów tytoniowych oraz zachęceniu do unikania zachowań ryzykownych dla zdrowia i pozbycia się uzależnienia objęto blisko 250 000 osób.

1.6. Światowy Dzień Rzucania Palenia

Palenie tytoniu od wielu lat pozostaje największym globalnym zagrożeniem dla zdrowia publicznego, odpowiadając za ok. 8 milionów zgonów rocznie na świecie. Jest ono także najistotniejszym czynnikiem ryzyka chorób w Polsce. Dym tytoniowy jest uznany za kancerogen najwyższej klasy, tzn. nie ma żadnych wątpliwości co do jego rakotwórczego działania. Wśród problemów zdrowotnych przyczynowo związanych z nikotynizmem wymienia się także: choroby układu krążenia, układu oddechowego, pokarmowego i wiele innych schorzeń. Motywowanie palaczy do zerwania z nałogiem stało się ideą obchodów Światowego Dnia Rzucania Palenia, który przypada corocznie w trzeci czwartek listopada. Działania informacyjno-edukacyjne w tym zakresie prowadzili pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, zwracając szczególną uwagę na kwestię zagrożeń zdrowotnych związanych z używaniem tradycyjnych wyrobów tytoniowych oraz wyrobów nowatorskich. Inicjatywami profilaktycznymi objęto blisko 132 000 osób.

1.7. Nadzór nad przestrzeganiem art. 5 ustawy z dnia 9 listopada 1995 roku o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych

Tworzenie stref wolnych od dymu tytoniowego jest jednym ze sposobów ograniczania palenia tytoniu oraz ochrony ludzi przed niekorzystnym wpływem inhalacji dymu tytoniowego na zdrowie. Od 15 listopada 2010 roku w Polsce zakazem palenia tytoniu objęte są pomieszczenia zakładów pracy, obiektów sportowych, jednostek oświatowych, obiektów kultury i wypoczynku, tereny podmiotów leczniczych i inne pomieszczenia, gdzie udziela się świadczeń zdrowotnych, lokale gastronomiczno-rozrywkowe, środki pasażerskiego transportu publicznego, obiekty służące obsłudze podróżnych, przystanki komunikacji publicznej oraz ogólnodostępne miejsca przeznaczone do zabaw dzieci. Zakaz dotyczy palenia wyrobów tytoniowych, a od 8 września 2016 roku także innych wyrobów tytoniowych i papierosów elektronicznych. Właściciel lub zarządzający obiektem jest zobowiązany umieścić w widocznych miejscach odpowiednie oznaczenie słowne i graficzne informujące o zakazie palenia na terenie obiektu. Ocena przestrzegania zakazu palenia tytoniu i wyrobów powiązanych leży w gestii pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W 2024 roku skontrolowali oni pod tym kątem 6875 obiektów użyteczności publicznej na terenie województwa podlaskiego.

ZAKAZ PALENIA

2. PROFILAKTYKA CHOROÓB ZAKAŻNYCH

Choroby zakaźne są wywołane przez drobnoustroje (bakterie, wirusy, grzyby, roztocza), a także przez pasożyty lub inne biologiczne czynniki chorobotwórcze (priony), które ze względu na charakter i sposób przenoszenia się stanowią zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi. Do zakażenia dochodzi przez kontakt bezpośredni z osobą chorą lub nosicielem, drogą kropelkową (podczas kaszlu i kichania), pokarmową, przez kontakt seksualny, przez przerwanie ciągłości skóry lub błon śluzowych, a także przez owady, które spełniają funkcję nośników.

Z uwagi na szybkie tempo szerzenia się chorób zakaźnych istotnym elementem ich zwalczania jest znajomość zasad profilaktyki, do których należą działania higieniczne (np. mycie rąk) i sanitarne (dezynfekcja sprzętu) oraz szczepienia ochronne. Służą one przerwaniu łańcucha transmisji oraz eliminacji źródła zakażenia. Działania prowadzone przez Państwową Inspekcję Sanitarną służą zwiększaniu wiedzy i świadomości społeczeństwa w tym zakresie.

2.1. Profilaktyka HIV/AIDS

AIDS, czyli zespół nabytego niedoboru (upośledzenia) odporności, to zespół chorób wywoływanych przez ludzki wirus HIV. Można żyć przez wiele lat nie wiedząc, że jest się zakażonym, bo pierwsze objawy zakażenia mogą przypominać np. zwykłe przeziębienie. Wirus jednak systematycznie niszczy układ odpornościowy, a człowiek może nieświadomie zakażać innych. Zakażenie jest przenoszone przez krew, kontakt seksualny oraz z matki na dziecko podczas ciąży, porodu lub karmienia piersią.

W Polsce od początku epidemii do 31 grudnia 2023 roku odnotowano 32935 zakażeń HIV. W 2023 roku zarejestrowano 2879 przypadków zakażenia HIV, 184 zachorowania na AIDS oraz 22 zgony z powodu AIDS. Wiele osób uważa, że problem zakażeń HIV dotyczy jedynie wybranych grup społecznych. Faktem jest, że HIV dotyczy wszystkich osób bez względu na płeć, orientację seksualną, wiek czy status społeczny.

W związku z powyższym podjęto działania zachęcające do testowania w kierunku HIV. #mójpierwszyraz to hasło przewodnie realizowanej w 2024 roku kampanii społecznej skierowanej do osób w wieku 18–24 lata, której celem była popularyzacja wczesnej diagnostyki w kierunku HIV, szczególnie wśród osób, które nigdy w swoim życiu nie wykonały tego testu. Wczesne wykrycie zakażenia i włączenie terapii antyretrowirusowej mogą ograniczyć liczbę nowych zakażeń. Ważnym przesłaniem było również popularyzowanie informacji, że nie ma grup ryzyka, są natomiast ryzykowne zachowania i sytuacje mogące prowadzić do zakażenia HIV. W ramach kampanii Krajowe Centrum ds. AIDS przygotowało materiały informacyjno-edukacyjne zachęcające do wykonania testu w kierunku HIV, które dystrybuowano do placówek

realizujących działania z zakresu profilaktyki HIV/AIDS oraz przekazywano młodym ludziom podczas organizowanych akcji profilaktycznych.

Promocję testowania w kierunku HIV realizowano także poprzez emisję spotu edukacyjnego w Telewizji Polskiej S.A Oddział w Białymstoku oraz ekspozycję plakatów w autobusach PKS kursujących w województwie podlaskim.

Mając na uwadze niepokojącą sytuację epidemiologiczną i wzrost nowych zakażeń wśród młodych ludzi podejmowano również działania edukacyjne skierowane przede wszystkim do młodzieży. W szkołach organizowano pogadanki, warsztaty profilaktyczne, akcje informacyjno-edukacyjne promujące bezpieczne zachowania w kontekście zakażeń HIV.

W 2024 roku po raz kolejny zorganizowano Wojewódzką Olimpiadę Wiedzy o HIV/AIDS, której celem było poszerzenia wiedzy młodzieży na temat zapobiegania zakażeniom HIV, chorobom przenoszonym drogą płciową oraz kształtowania pozytywnych postaw wobec ludzi żyjących z HIV i chorych na AIDS. Konkurs przebiegał etapowo (etap szkolny, powiatowy, wojewódzki) i skierowany był do uczniów szkół ponadpodstawowych województwa podlaskiego. W zmaganiach wojewódzkich, które odbyły się w grudniu 2024 roku, uczestniczyło 41 uczniów z 23 szkół średnich naszego województwa.

Aby dotrzeć z informacją o drogach zakażenia HIV oraz sposobach zapobiegania tym zakażeniom podejmowano działania prozdrowotne w środowisku lokalnym. Podczas festynów prowadzono poradnictwo, rozdawnictwo materiałów oświatowo-zdrowotnych oraz organizowano konkursy wiedzy o HIV/AIDS. Działaniami informacyjno - edukacyjnymi w zakresie profilaktyki HIV/AIDS objęto blisko 170 000 mieszkańców województwa podlaskiego.

2.2. Profilaktyka grypy

Celem inicjatyw podejmowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną było zmniejszenie liczby zachorowań na grypę sezonową, poprzez podniesienie poziomu wiedzy w zakresie zasad higieny osobistej oraz zachęcanie do poddawania się szczepieniom ochronnym. Prowadzono zajęcia edukacyjne, organizowano punkty informacyjno-edukacyjne oraz przesyłano wytyczne do podległych placówek. Na stronach internetowych i portalach społecznościowych propagowano zalecenia dotyczące zdrowego stylu życia i zasad postępowania w przypadku zachorowania, a także promowano szczepienia przeciwko grypie, które w przypadku wystąpienia choroby, łagodzą jej przebieg i zapobiegają groźnym powikłaniom. Powyższymi działaniami objęto blisko 12 000 osób.

2.3. Profilaktyka wirusowego zapalenia wątroby

We współpracy z Fundacją „Gwiazda Nadziei” z Katowic po raz piąty realizowaliśmy program edukacyjny „Podstępne WZW”. Głównym celem programu jest upowszechnianie wśród młodzieży szkół

podstawowych i ponadpodstawowych wiedzy na temat wirusowego zapalenia wątroby typu A, B i C oraz uświadomienie zagrożeń i zasad profilaktyki w tym zakresie. W roku szkolnym 2023/2024 wzięło w nim udział około 10 000 uczniów z ponad 120 szkół podstawowych i ponadpodstawowych w województwie podlaskim. W opinii realizatorów szkolnych programu ciekawe i atrakcyjne materiały edukacyjne były bardzo pomocne w

realizacji trudnej dla uczniów tematyki.

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podczas akcji profilaktycznych i imprez prozdrowotnych edukowali mieszkańców naszego województwa w zakresie profilaktyki zakażeń wirusowym zapaleniem wątroby, promując również szczepienia ochronne wśród około 3000 odbiorców.

2.4. Profilaktyka chorób przenoszonych przez kleszcze

Województwo podlaskie jest terenem endemicznym chorób przenoszonych przez kleszcze, tzn. ma wyższy od ogólnopolskiego wskaźnik zapadalności na te choroby. Największe zagrożenie dla mieszkańców naszego regionu stanowią borelioza i kleszczowe zapalenie mózgu, które mogą prowadzić do poważnych skutków zdrowotnych, a ich powikłania dają trwałe następstwa w postaci zaburzeń neurologicznych i obniżenia jakości życia. Wysoka zachorowalność na te choroby dowodzi, iż jest to istotny problem, który wymaga podjęcia działań.

Zachorowaniu na choroby odkleszczowe można zapobiec unikając kontaktu z tymi pajęczakami

w miejscach ich występowania poprzez stosowanie odpowiedniej odzieży i środków odstraszających, tzw. repelentów. W przypadku ukłucia ryzyko zachorowania zmniejsza szybkie i prawidłowe usuwanie kleszczy ze skóry. Najskuteczniejszą metodą ochrony przed KZM są szczepienia ochronne.

W celu podniesienia poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców naszego województwa w zakresie profilaktyki chorób przenoszonych przez kleszcze pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej

przebiegli działania informacyjno-edukacyjne skierowane do ponad 40 500 dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych.

3. PROMOCJA SZCZEPIEŃ OCHRONNYCH

Dobra sytuacja epidemiologiczna większości chorób zakaźnych jest wynikiem działań profilaktycznych. Najbezpieczniejszym i najskuteczniejszym sposobem zapobiegania ich szerzeniu się są szczepienia, dzięki którym można uzyskać długotrwałą ochronę przed zakażeniem, a w przypadku szczepień masowych doprowadzić do eliminacji zachorowań.

Szczepionki są preparatami do sztucznego uodpornienia czynnego, zawierającymi określone antygeny, które po wprowadzeniu do organizmu uodparniają go na zakażenie jednym lub kilkoma drobnoustrojami chorobotwórczymi.

W 2024 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna jako instytucja nadzorująca wykonawstwo szczepień realizowała również działania informacyjno-edukacyjne w tym zakresie. Ich odbiorcami było blisko 57 500 osób.

3.1. Promocja szczepień przeciw HPV

HPV (Human Papilloma Virus) to wirus brodawczaka ludzkiego, który odpowiada za zachorowania na raka szyjki macicy. Wirus HPV może wywoływać również raka pochwy i sromu u kobiet, raka prącia u mężczyzn, raka odbytu, jamy ustnej, nosogardzieli, nasady języka i migdałków, okolic głowy i szyi u obu płci. Zakażenia HPV szerzą się głównie drogą płciową, poprzez kontakt bezpośredni ze zmianami skórnymi lub na błonie śluzowej oraz drogą wertykalną

w czasie porodu (ryzyko zakażenia niewielkie).

Szczepienie jest najskuteczniejszym i najprostszym sposobem ochrony przed zakażeniem HPV. Po 10 latach funkcjonowania programów szczepień przeciw wirusowi brodawczaka kraje oceniające ich efektywność odnotowały 90% redukcję infekcji HPV.

W Polsce szczepienia przeciw HPV rozpoczęły się 1 czerwca 2023 roku. Od 1 września 2024 roku szczepienia są przeprowadzane u osób po ukończeniu 9. roku życia, do ukończenia 14. roku życia.

Państwowa Inspekcja Sanitarna aktywnie włączyła się w upowszechnianie wśród mieszkańców województwa podlaskiego informacji w zakresie szczepień przeciw HPV w mediach społecznościowych i na stronach internetowych oraz poprzez organizację: akcji profilaktycznych, punktów informacyjno-edukacyjnych, zajęć edukacyjnych z uczniami, spotkań informacyjnych z rodzicami, emisję spotów edukacyjnych, prowadzenie poradnictwa w zakresie szczepień przeciw HPV, obejmując działaniami ponad 101 000 osób.

4. PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ

Przeciwdziałanie uzależnieniu od alkoholu, tytoniu oraz innych substancji psychoaktywnych jest jednym z obszarów działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie podlaskim. Poprzez realizację programów edukacyjnych i akcji profilaktycznych prowadziliśmy działania promujące życie wolne od uzależnień. Przy naszych punktach informacyjno-edukacyjnych wykonywaliśmy badania poziomu tlenu węgla w wydychanym powietrzu u osób palących papierosy za pomocą smokolizera, edukując w zakresie poradnictwa antytytoniowego, prowadziliśmy pokazy upośledzenia zmysłów wzroku i równowagi po spożyciu alkoholu za pomocą alkogogli, uświadamiając osobom dorosłym negatywny wpływ alkoholu na ich organizm. W 2024 roku działaniami w zakresie profilaktyki uzależnień objęliśmy około 40 000 osób.

4.1. Program edukacyjny „ARS, czyli jak dbać o miłość?”

W szkołach ponadpodstawowych województwa podlaskiego realizowany był program edukacyjny pt. „ARS, czyli jak dbać o miłość?”. Program dotyczy profilaktyki używania substancji psychoaktywnych (alkoholu, tytoniu, narkotyków, nowych narkotyków) w kontekście norm i wyznawanych przez młodzież wartości. W roku szkolnym 2023/2024 działaniami programowymi objęto około 1400 uczniów ze szkół średnich województwa podlaskiego oraz 3000 mieszkańców województwa podlaskiego.

5. PROFILAKTYKA CHOROÓB NOWOTWOROWYCH

Nowotwory to bardzo istotny problem zdrowotny, społeczny i ekonomiczny. Po chorobach układu krążenia są one w Polsce drugą przyczyną zgonów sięgającą prawie 100 tys. W 2024 roku, wzorem lat ubiegłych, w trakcie spotkań ze społecznością lokalną uświadamiano jak dużą rolę w zapobieganiu nowotworom odgrywają badania profilaktyczne, zdrowa, urozmaicona dieta, prawidłowa masa ciała, styl życia wolny od używek, ruch oraz unikanie bezpośredniej ekspozycji na słońce. Organizowano konkursy wiedzy o zdrowiu, prowadzono pomiary poziomu tlenu węgla w wydychanym powietrzu dla osób palących, dystrybucję ulotek informacyjnych. W celu dotarcia do szerszego grona odbiorców publikowano informacje na stronach internetowych i portalach społecznościowych. Udzielano instruktażu samobadania piersi z użyciem fantomu oraz zachęcano do badania mammograficznego i USG piersi, które są kluczowym narzędziem w wykrywaniu zmian nowotworowych. W kontekście profilaktyki nowotworu jelita grubego, który jest trzecim powodem śmierci zarówno u kobiet, jak i mężczyzn, podkreślano znaczenie badań przesiewowych, takich jak kolonoskopia, która pozwala na wykrycie zmian przednowotworowych lub raka we wczesnym stadium. Przed sezonem letnim oraz w trakcie jego trwania prowadzono poradnictwo w zakresie profilaktyki czerniaka. Wskazywano ważną rolę stosowania kremów z filtrem UV, rezygnacji z korzystania z solarium oraz ograniczenia przebywania na słońcu. W 2024 roku działaniami z zakresu profilaktyki nowotworowej objęto blisko 45 000 osób.

5.1. Program profilaktyki czerniaka „Znamie! Znam je?”

Działania edukacyjne odgrywają znaczącą rolę w zakresie profilaktyki czerniaka, biorąc pod uwagę fakt, że coraz częściej notuje się przypadki zachorowań na czerniaka u młodych ludzi. Przyczyną tego jest zmiana stylu życia

i moda na opaloną skórę. Czerniak skóry we wczesnym stadium jest bardzo łatwy do wyleczenia, dlatego tak ważna jest wiedza młodzieży w tym zakresie. W ramach współpracy z Fundacją „Gwiazda Nadziei” z Katowic, Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego w roku szkolnym 2023/2024 po raz piąty realizowała program edukacyjny „Znamie! Znam je?”, w którym uczestniczyło blisko 9600 uczniów z ponad 130 szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Edukację w zakresie profilaktyki czerniaka prowadzono także podczas akcji profilaktycznych i imprez prozdrowotnych. Objęto nią ok. 5500 mieszkańców województwa podlaskiego.

5.2. Program profilaktyki raka szyjki macicy „Wybierz Życie - Pierwszy Krok”

To program edukacyjny z zakresu profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego – Human Papillomavirus (HPV), który jest czynnikiem odpowiadającym, m.in. za rozwój raka szyjki macicy – jednego z najczęściej występujących rodzajów nowotworów złośliwych u kobiet.

Głównym celem programu jest zmniejszenie występowania raka szyjki macicy i umieralności na tę chorobę.

Główną grupę docelową, do której adresowane są treści profilaktyczne stanowią uczniowie szkół ponadpodstawowych oraz ich rodzice i opiekunowie, a także kadra pedagogiczna tych placówek.

Program realizowany jest przez Państwową Inspekcję Sanitarną w partnerstwie z Fundacją Gwiazda Nadziei. W roku szkolnym 2023/2024 w województwie podlaskim odbyła się jego druga edycja. Uczestniczyło w niej ponad 4800 uczniów i rodziców z 40 szkół.

6. PROMOCJA ZDROWEGO STYLU ŻYCIA

Na zdrowy styl życia składają się codzienne decyzje, nawyki i działania jednostki podejmowane w trosce o prawidłowe funkcjonowanie organizmu. Ich celem jest utrzymanie dobrego zdrowia fizycznego i psychicznego. Filarem zdrowego stylu życia jest zbilansowana dieta, regularna aktywność fizyczna oraz redukcja stresu. Czynniki wpływającymi pozytywnie na zdrowie są także: odpowiednia ilość i jakość snu, ograniczenie używek, wykonywanie badań profilaktycznych oraz jakość relacji, jakie nawiązujemy z innymi ludźmi.

Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego mając na celu wspieranie prawidłowego rozwoju fizycznego i psychicznego dzieci i młodzieży, realizuje programy edukacyjne i kampanie społeczne propagujące zdrowy styl życia.

Kampanie w mediach społecznościowych oraz bezpośrednie spotkania ze społecznością lokalną służą także dotarciu do różnych grup wiekowych i zwiększeniu ich świadomości na temat znaczenia zdrowego stylu życia. W roku 2024 działaniami informacyjno-edukacyjnymi objęto blisko 250 000 odbiorców.

6.1. Program edukacyjny „Skąd się biorą produkty ekologiczne”

To ogólnopolski program edukacyjny skierowany do dzieci w wieku 5-6 lat, uczęszczających do przedszkoli. Jego głównym celem jest zwiększenie świadomości na temat rolnictwa ekologicznego oraz kształtowanie zdrowych nawyków żywieniowych od najmłodszych lat. Program zakłada zrozumienie, czym są produkty ekologiczne, naukę ich świadomego wyboru, promowanie zdrowego stylu życia oraz edukację w zakresie higieny.

W roku szkolnym 2023/2024 V edycję interwencji zrealizowano w 75 przedszkolach i oddziałach przedszkolnych na terenie województwa podlaskiego. O produktach ekologicznych dowiedziało się ponad 3500 przedszkolaków. Zorganizowano 57 spotkań z rodzicami podczas których omawiano cele programu, a przede wszystkim udzielano porad i wskazówek jak włączyć zdrowe produkty ekologiczne w żywienie rodziny.

6.2. Ogólnopolski Program Edukacyjny „Trzymaj Formę!”

Poprzez realizację XVII edycji programu Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego prowadziła edukację w zakresie profilaktyki nadwagi i otyłości, która coraz częściej dotyka najmłodszych członków naszego społeczeństwa. Stanowi istotne zagrożenie dla ich zdrowia i życia oraz znacząco wpływa na rozwój chorób w przyszłości. Program realizowany jest we współpracy z Polską Federacją Producentów Żywności Związek Pracodawców. W roku szkolnym 2023/2024 wzięło w nim udział ponad 12 000 uczniów klas V-VIII ze 135 szkół podstawowych województwa podlaskiego. Wzmocnieniem działań programowych był Konkurs wiedzy o zdrowym stylu życia „Trzymaj Formę!” skierowany do uczniów klas VI, VII i VIII szkół podstawowych.

Przebiegał on na trzech etapach: szkolnym, powiatowym i ogólnopolskim. Do etapu powiatowego zakwalifikowało się 11 uczniów z 8 szkół województwa podlaskiego, natomiast do etapu ogólnopolskiego zakwalifikowane zostały 2 uczennice ze Szkoły Podstawowej w Augustowie w powiecie bielskim oraz ze Szkoły Podstawowej Nr 7 im. Adama Mickiewicza w Łomży. Finał konkursu odbył się 13 czerwca 2024 r. na Stadionie Legii Warszawa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego.

6.3. Kampania informacyjna „Jedz bezpiecznie” #Safe2EatEU

W roku 2024 Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) i jego partnerzy w państwach członkowskich UE po raz kolejny realizowali kampanię, której celem było dążenie do podniesienia świadomości nt. bezpieczeństwa żywności oraz budowanie zaufania do systemu żywnościowego Unii

Europejskiej. Skierowana była do ogółu społeczeństwa i miała pomagać w podejmowaniu świadomych decyzji dotyczących zakupu żywności, jej spożywania oraz bezpiecznego korzystania z produktów spożywczych każdego dnia.

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej aktywnie włączyli się w propagowanie założeń kampanii oraz edukowanie obywateli na temat różnych aspektów związanych z bezpieczeństwem żywności, m.in. chorób przenoszonych przez pokarm, prawidłowych technik postępowania z żywnością, zawartości alergenów i substancji dodatkowych. Podkreślali znaczenie zbilansowanej diety oraz czytania etykiet na produktach spożywczych. Działaniami informacyjno-edukacyjnymi na terenie województwa podlaskiego objętych zostało ponad 31 000 osób.

6.4. Promocja bezpiecznych zachowań zdrowotnych - Zimowa i Letnia Szkoła Bezpieczeństwa

„Zimowa Szkoła Bezpieczeństwa” i „Letnia Szkoła Bezpieczeństwa” to cykliczne przedsięwzięcia o charakterze profilaktyczno - edukacyjnym, podejmowane w okresie ferii zimowych i wakacji letnich. Skierowane są do dzieci i młodzieży przebywających w placówkach wypoczynku na terenie województwa podlaskiego.

W ramach powyższych akcji odbywały się spotkania edukacyjne dostosowane do wieku odbiorców. Dzieci uczyły się poprzez gry i zabawy, konkursy wiedzy o zdrowiu czy rozwiązywanie quizów. Starsi uczestnicy

wypoczynku brali udział w pogadankach i prelekcjach i otrzymywali materiały informacyjne na temat zdrowego stylu życia. Podczas spotkań poruszane były tematy dotyczące: higieny osobistej, profilaktyki chorób odkleszczowych, zasad bezpiecznego wypoczynku, racjonalnego odżywiania, aktywności fizycznej, bezpiecznego korzystania z Internetu, profilaktyki uzależnień. W sezonie letnim 2024 na terenie województwa podlaskiego pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej

przeprowadzili 230 zajęć edukacyjnych (w różnej formie), w których udział wzięło ponad 9200 osób, natomiast w sezonie zimowym działaniami objęto blisko 4000 osób w 90 placówkach wypoczynku.

6.5. Światowy Dzień Zdrowia

Światowy Dzień Zdrowia obchodzony jest 7 kwietnia każdego roku. Jego celem jest mobilizacja do działań poświęconych zagadnieniom i problemom zdrowotnym ważnym dla ludzi na całym świecie.

Rokrocznie Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) określa hasło roku, aby podkreślić konkretny temat zdrowia publicznego lub zagadnienie związane ze zdrowiem, które wymaga większej uwagi społecznej i podjęcia działań w tym kierunku. W 2024 roku brzmiało ono: „Moje zdrowie, moje prawo” i miało za zadanie podkreślenie prawa każdego człowieka do zdrowia i podejmowania decyzji w tym zakresie, a także do usług medycznych. Wskazywało także na konieczność podjęcia ogólnych działań zapobiegających zanieczyszczeniu środowiska, a poprzez to szkodom zdrowotnym u ludzi.

W ramach obchodów Światowego Dnia Zdrowia odbyło się szkolenie tematyczne dla pracowników Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku oraz pionu oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia województwa podlaskiego zorganizowane we współpracy

z Wydziałem Prawa Uniwersytetu w Białymstoku. Jego uczestnicy mieli możliwość poznania swoich praw jako pacjenci w systemie ochrony zdrowia.

W Centrum Handlowym „Jurowiecka” odbyła się akcja profilaktyczno-edukacyjna dla klientów galerii i społeczności lokalnej promująca hasło roku, której organizatorem była Wojewódzka i Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku. W trakcie imprezy przeprowadzono badania profilaktyczne (pomiar poziomu tlenu węgla w wydychanym powietrzu, ciśnienia tętniczego, oznaczenie poziomu glukozy, analizę składu ciała, określanie wieku metabolicznego ciała), pokazy upośledzenia zmysłów za pomocą alkogogli i narkogogli, pokazy udzielania pierwszej pomocy, instruktaż samobadania piersi oraz szczotkowania zębów, kontrolę dezynfekcji dłoni w lampie UV.

Ogółem na terenie województwa podlaskiego działaniami informacyjno-edukacyjnymi w ramach obchodów Światowego Dnia Zdrowia objęto blisko 36 500 osób.

6.6. Profilaktyka próchnicy

Próchnica jest najczęściej występującą chorobą jamy ustnej. Szczególnie intensywnie rozwija się u dzieci i młodzieży. W Polsce ponad 50 % dzieci w wieku 3 lat ma zęby z ubytkami próchnicowymi, u dziecka w wieku 5 lat stwierdza się średnio około 5 zębów z nieleczonymi ubytkami próchnicowymi, a odsetek dzieci w wieku 5 lat bez próchnicy nie przekracza 20%. Z badań ankietowych wynika również, że ponad 60 % matek dzieci w wieku 3 lat nie było z dzieckiem u stomatologa.

Oprócz uwarunkowań genetycznych na wystąpienie i rozwój próchnicy mają wpływ: zaniedbania higieniczne tj. nieumiejętne szczotkowanie zębów lub jego brak i niewłaściwe nawyki żywieniowe.

W celu podniesienia świadomości w zakresie zdrowia jamy ustnej pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podejmowali inicjatywy edukacyjne służące nauce prawidłowego szczotkowania zębów oraz zachęceniu do regularnych wizyt u stomatologa. Zostało nimi objętych ponad 13 000 osób.

PODSUMOWANIE

Realizując zadania statutowe Państwowej Inspekcji Sanitarnej w obszarze oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia w województwie podlaskim podejmowali szereg działań, które stanowiły odpowiedź na zagrożenia spowodowane niewłaściwym stylem życia oraz wynikały z lokalnych potrzeb czy sytuacji epidemiologicznej.

Kierowane one były do różnych grup wiekowych, a podczas realizacji działań w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia współpracowano z placówkami nauczania i wychowania, lokalnymi instytucjami działającymi w obszarze zdrowia publicznego oraz innymi podmiotami inicjującymi przedsięwzięcia prozdrowotne.

Ważnym kanałem komunikacji ze społeczeństwem były media społecznościowe, poprzez które przekazywano informacje z zakresu profilaktyki chorób i promocji zdrowia. Wykorzystując ten sposób dotarcia do dużej liczby odbiorców publikowano informacje o różnorodnych zagrożeniach dla zdrowia, zachęcano do zmiany niewłaściwych nawyków oraz zerwania z nałogami, a także popularyzowano badania profilaktyczne jako szansę na wczesne wykrycie zmian chorobowych i powrót do pełnego zdrowia i sprawności.

W ramach działań programowych i akcji organizowano szkolenia, zajęcia edukacyjne, konkursy, punkty informacyjno-edukacyjne, dystrybucje materiałów oświatowo-zdrowotnych do placówek nauczania i wychowania oraz podmiotów leczniczych.

Ponadto w ramach nadzoru nad prawidłowością realizowanych interwencji programowych przeprowadzono 416 wizytacji w placówkach nauczania i wychowania.

DZIAŁ LABORATORYJNY

ROZDZIAŁ 9: OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE DZIAŁU LABORATORYJNEGO

W strukturach Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego, w ramach pionu laboratoryjnego wykonującego badania wody, żywności, środowiska pracy oraz z zakresu higieny radiacyjnej, znajdują się trzy laboratoria, tj.:

- Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Białymstoku,
- Powiatowej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Łomży,
- Powiatowej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Suwałkach.

Poszczególne laboratoria wspierają działania podejmowane w celu zapewnienia bezpieczeństwa sanitarно – epidemiologicznego ludności województwa podlaskiego. Wszystkie laboratoria włączone są do zintegrowanych systemów badania wody, żywności, środowiska pracy i środowiska komunalnego.

Tabela 9.1 Rodzaje badań laboratoryjnych wykonywanych przez laboratoria PIS województwa podlaskiego

Lp.	Laboratorium	RODZAJE BADAŃ LABORATORYJNYCH								
		Mikrobiologiczne żywności	Fizykochemiczne żywności	Materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością	Mikrobiologiczne wody	Fizykochemiczne wody	Radiacyjne	Badania powietrza i pomiaru hałasu w budynkach	Biologii molekularnej	Środowiska pracy
1.	Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2.	Oddział Laboratoryjny PSSE w Łomży	+	+		+	+		+		+
3.	Oddział Laboratoryjny PSSE w Suwałkach	+	+		+	+				

Realizowane przez laboratoria zadania wynikające z ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2024 poz. 416) w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego oraz badania wykonywane zgodnie z potrzebami społeczeństwa, przyczyniają się do ochrony zdrowia i poprawy jakości życia ludności województwa podlaskiego.

BADANIA ŚRODKÓW SPOŻYWCZYCH, MATERIAŁÓW I WYROBÓW PRZEZNACZONYCH DO KONTAKTU Z ŻYWNOSCIĄ, KOSMETYKÓW ORAZ PRÓBEK SANITARNYCH

Laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego wykonują badania w ramach ogólnokrajowego planu kontroli urzędowej i monitoringu, koordynowanego przez Główny Inspektorat Sanitarny. Zadania w tym obszarze wynikające z ustawowego nadzoru oraz potrzeb społeczeństwa wykonują trzy laboratoria: WSSE w Białymstoku, PSSE w Łomży i PSSE w Suwałkach. W oparciu o zintegrowany system badania żywności wykonują badania chemiczne, fizyczne, sensoryczne, mikrobiologiczne i molekularne oraz dokonują oceny prawidłowości znakowania w zakresie:

- środków spożywczych,
- posiłków,
- materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- kosmetyków,
- próbek sanitarnych.
- naturalnych wód mineralnych, źródlanych i wód stołowych.

Badania fizykochemiczne środków spożywczych oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością przeprowadza się z wykorzystaniem technik specjalistycznych: chromatografii

gazowej, chromatografii gazowej sprzężonej ze spektrometrią mas, wysokosprawnej chromatografii cieczowej, chromatografii jonowej i absorpcyjnej spektrometrii atomowej. Badania mikrobiologiczne żywności, wymazów z powierzchni, kosmetyków wykonywane są z zastosowaniem technik molekularnych (real-time PCR), hodowlanych (z potwierdzeniem biochemicznym, serologicznym, mikroskopowym), płytkowych (posiew powierzchniowy i wgłębny), filtracji membranowej. Badania wykonywane są metodami akredytowanymi, w tym referencyjnymi, zgodnie z wymaganiami aktualnie obowiązujących przepisów prawa.

W ramach zintegrowanego systemu badania żywności w województwie podlaskim w 2024 roku wykonano 14 678 oznaczeń badając 3368 próbek środków spożywczych, próbek sanitarnych i próbek żywności z zatruc pokarmowych w tym:

- 10 151 oznaczeń parametrów mikrobiologicznych w 1698 próbkach,
- 4342 oznaczeń parametrów fizykochemicznych w 1670 próbkach.

Dodatkowo wykonano 185 oznaczeń cech sensorycznych (w wyżej wymienionych próbkach środków spożywczych).

Zbadano również 43 próbki kosmetyków oraz 113 próbek materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością, wykonując 156 oznaczeń fizykochemicznych, 96 oznaczeń mikrobiologicznych oraz 3 oceny sensoryczne. Wykonano 223 badań próbek sanitarnych (tj. 24 zmiotek i 199 wymazów z powierzchni).

W 2024 roku w ramach zleceń od klientów zewnętrznych badając próbki środków spożywczych, próbki wymazów z powierzchni zbadano 697 próbek i wykonano 2298 oznaczeń tj.:

- 565 próbek i 2073 oznaczeń parametrów mikrobiologicznych,
- 132 próbki i 225 oznaczenia parametrów fizykochemicznych.

BADANIA WODY

W ramach nadzoru nad jakością wody woj. podlaskiego badaniem wskaźników i parametrów wody zajmują się trzy laboratoria: Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku, Oddział Laboratoryjny PSSE w Łomży oraz Oddział Laboratoryjny PSSE w Suwałkach.

Laboratoria te wykonują:

- badania fizykochemiczne wody przeznaczonej do spożycia, wody w pływalniach,
- badania mikrobiologiczne wody, wody przeznaczonej do spożycia, wody w pływalniach, kąpieliskach i miejscach wykorzystywanych do kąpieli.

W 2024 roku w laboratoriach PIS województwa podlaskiego wykonano 38 925 oznaczeń wody w 8502 próbkach, w tym:

- oznaczeń fizykochemicznych – 23 920 (3415 próbek),
- oznaczeń mikrobiologicznych – 15 005 (5087 próbek).

Z czego:

- oznaczeń fizykochemicznych – 11 441 (1285 próbek) w ramach nadzoru i 12 479 (2130 próbek) w ramach zleceń,
- oznaczeń mikrobiologicznych – 3447 (1053 próbek) w ramach nadzoru i 11 558 (4034 próbek) w ramach zleceń.

BADANIA ŻYWNOSTI GENETYCZNIE ZMODYFIKOWANEJ

Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku w ramach nadzoru nad jakością żywności wykonuje również badania z zakresu wykrywania obecności oraz oznaczania ilościowego organizmów genetycznie zmodyfikowanych i produktów od nich pochodzących. Badania materiału roślinnego zawartego w próbkach żywności/pasz wykonywane są metodą molekularną czasu rzeczywistego real time PCR.

W 2024 roku przeprowadzono badania 127 próbek wykonując tym samym 1148 oznaczenia w kierunku obecności/zawartości materiału zmodyfikowanego genetycznie.

BADANIA POWIETRZA I POMIARY HAŁASU W BUDYNKACH MIESZKALNYCH, ZAMIESZKANIA ZBIOROWEGO I UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

W 2024 roku przeprowadzono badania powietrza w obiektach, głównie po przeprowadzeniu prac remontowych (w ramach zlecenia) badając 27 próbek i wykonując 225 oznaczeń czynników chemicznych.

Zrealizowano w prywatnym mieszkaniu (w ramach zlecenia) pomiary hałasu od wszystkich źródeł hałasu łącznie wykonując 4 oznaczenia ocenianych parametrów.

BADANIA I POMIARY W ŚRODOWISKU PRACY

Badaniami czynników szkodliwych i uciążliwych występujących w środowisku pracy zajmują się pracownicy Oddziału Laboratoryjnego w Łomży i Działu Laboratoryjnego w WSSE w Białymstoku. Laboratoria te zajmują się:

- pobieraniem próbek do oceny narażenia zawodowego na czynniki chemiczne i pyły przemysłowe,
- badaniem chemicznych zanieczyszczeń powietrza na stanowiskach pracy,
- badaniem pyłowych zanieczyszczeń powietrza na stanowiskach pracy,
- badaniem czynników biologicznych w środowisku pracy,
- pomiarami hałasu, hałasu infradźwiękowego i hałasu ultradźwiękowego na stanowiskach pracy,
- pomiarami drgań mechanicznych o ogólnym działaniu na organizm człowieka i działających na organizm człowieka przez kończyny górne na stanowiskach pracy,
- oceną warunków termicznych oddziałujących na organizm człowieka w środowisku pracy (mikroklimat zimny, gorący, umiarkowany),
- pomiarami oświetlenia elektrycznego miejsc pracy.

W 2024 roku zbadano 362 stanowiska pracy (203 w ramach nadzoru i 159 na zlecenie).

W ramach nadzoru sanitarnego wykonano w 1259 pomiarów czynników fizycznych (497 w ramach nadzoru i 762 w ramach zleceń). Pobrano 107 próbek powietrza do oceny narażenia na pyłowe czynniki szkodliwe (71 z nadzoru i 36 ze zlecenia), przeprowadzając 63 oznaczenia w kierunku badania stężenia pyłu na stanowiskach pracy (38 w ramach nadzoru i 25 na zlecenie). W celu oceny narażenia na szkodliwe czynniki chemiczne występujące w środowisku pracy pobrano 547 próbek powietrza (433 z nadzoru i 114 ze zlecenia) przeprowadzając 357 (197 z nadzoru i 160) oznaczeń.

Dodatkowo przeprowadzono badania zawartości metanolu w 11 zimowych płynach do spryskiwaczy wprowadzonych do obrotu do powszechnej sprzedaży.

BADANIA I POMIARY W ZAKRESIE HIGIENY RADIACYJNEJ

Pomiarami z zakresu higieny radiacyjnej, obejmując swoim działaniem obszar województwa podlaskiego, zajmuje się Działu Laboratoryjnego Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku. Wykonuje:

- pomiary pól elektromagnetycznych w środowisku pracy,
- pomiary aktywności właściwej cezu 137 i potasu 40 metodą spektrometrii gamma,
- pomiary aktywności właściwej cezu 137 i strontu 90 metodą radiochemiczną,
- pomiary dozymetryczne promieniowania X dla celów oszacowania narażenia pracowników oraz osób z ogółu ludności przebywających w otoczeniu badanego aparatu rentgenowskiego,
- testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości aparatów rentgenowskich w zakresie radiografii ogólnej analogowej,
- testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości aparatów rentgenowskich w zakresie fluoroskopii i angiografii,
- testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości stomatologicznych aparatów rentgenowskich.

W 2024 roku pracownicy wykonali 841 badań, w których wykonali 5459 oznaczeń. W ramach nadzoru wykonano badania 79 aparatów rentgenowskich (2552 oznaczeń) oraz 132 badania rozkładu pola elektromagnetycznego w otoczeniu 33 urządzeń (890 oznaczeń).

Podobnie jak w latach ubiegłych, w 2024 roku pracownicy brali udział w zdarzeniach radiacyjnych na terenie województwa podlaskiego w koordynacji z Wydziałem Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku.

Zgodnie z zatwierdzonymi przez Prezesa PAA harmonogramami Dział Laboratoryjny WSSE wykonywał pomiary skażeń promieniotwórczych żywności, wody i pasz na terenie województwa podlaskiego. Ilość oznaczeń Cs-137 i Sr-90 z uwzględnieniem podziału na poszczególne produkty żywnościowe przedstawia tabela poniżej. Skażenia promieniotwórcze żywności, wód i pasz od kilku lat utrzymują się na bardzo niskim poziomie.

Tabela nr 9.2 Ilość oznaczeń Cs-137 i Sr-90 z uwzględnieniem podziału na rodzaj próbki wykonane w ramach pomiaru skażeń promieniotwórczych.

Lp.	Rodzaj próbki	Liczba wykonanych	Liczba wykonanych	Liczba oznaczeń w
1.	Mleko	11	1	0/0
2.	Mięso	11		0
3.	Ryby	4		0
4.	Drób	4		0
5.	Jaja	4		0
6.	Zboża	2	1	0/0
8.	Warzywa	6		0
9.	Owoce	5		0
10.	Grzyby	5		0
11.	Woda wodociągowa	8		0
12.	Woda powierzchniowa	2	1	0/0
13.	Środki żywienia zwierząt	2		0

POSUMOWANIE - LABORATORIA PAŃSTWOWEJ INSPEKCJI SANITARNEJ WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO:

1. Badania i pomiary przeprowadzane są z wykorzystaniem specjalistycznego wyposażenia pomiarowego stosując wiarygodne i uznane metody badawcze oraz certyfikowane materiały odniesienia.
2. Realizują wewnętrzną kontrolę jakości wyników.
3. Uczestniczą systematycznie w badaniach biegłości oraz międzylaboratoryjnych badaniach porównawczych (krajowych i międzynarodowych).
4. Utrzymują i doskonalą system zarządzania (m.in. poprzez monitorowanie rezultatów działań, systematyczne unowocześnianie laboratoriów poprzez zakupy sprzętu, analizę informacji zwrotnych od klientów).
5. W laboratoriach inspekcji sanitarnej województwa podlaskiego w roku 2024:
 - wykonano łącznie 63 742 oznaczenia w zakresie analiz środków spożywczych (w tym materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, żywności genetycznie zmodyfikowanej), wody, powietrza w obiektach, czynników szkodliwych i uciążliwych w środowisku pracy oraz w zakresie higieny radiacyjnej (nadzorowych i na zlecenie),
 - Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku wykonał łącznie 35 221 wszystkich oznaczeń wykonywanych przez poszczególne sekcje (w tym 24 635 w ramach nadzoru oraz 10 586 w ramach oznaczeń zleconych); zbadano łącznie 7700 próbek, z czego pracownicy stacji pobrali 633 próbki (w tym 203 w ramach nadzoru oraz 430 w ramach zleceń),
 - Oddział Laboratoryjny PSSE w Łomży wykonał łącznie 18 398 wszystkich oznaczeń (w tym 5990 w ramach nadzoru oraz 12 408 w ramach oznaczeń zleconych); zbadano łącznie 4146 próbek (w tym 1231 w ramach nadzoru oraz 2915 w ramach zleceń),
 - Oddział Laboratoryjny PSSE w Suwałkach wykonał łącznie 10 123 wszystkich oznaczeń (w tym 4135 w ramach nadzoru oraz 5988 w ramach oznaczeń zleconych); zbadano łącznie 2274 próbki (w tym 749 w ramach nadzoru oraz 1525 w ramach zleceń).

MEDYCZNE LABORATORIUM DIAGNOSTYCZNE

ROZDZIAŁ 10: OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE MEDYCZNEGO LABORATORIUM DIAGNOSTYCZNEGO

DZIAŁALNOŚĆ MEDYCZNYCH LABORATORIÓW DIAGNOSTYCZNYCH

W strukturach Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego, w ramach pionu laboratoryjnego wykonującego badania materiału klinicznego, znajdują się trzy Medyczne Laboratoria Diagnostyczne, tj.:

- Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku,
- Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łomży,
- Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Suwałkach.

Poszczególne Sekcje tych laboratoriów wspierają działania podejmowane w celu zapewnienia bezpieczeństwa sanitarno – epidemiologicznego ludności województwa podlaskiego. Realizowane zadania w celu ochrony zdrowia publicznego wynikają z ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (tj. Dz. U. z 2024 r., poz. 416) oraz ustawy z dnia 05 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (tj. Dz. U. z 2024 r., poz. 924).

SEKCJA BADAŃ EPIDEMIOLOGICZNO - KLINICZNYCH MLD WOJEWÓDZKIEJ STACJI SANITARNO - EPIDEMIOLOGICZNEJ W BIAŁYMSTOKU

Medyczne Laboratorium Diagnostyczne Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku w 2024 roku wykonywało pełen zakres badań materiału biologicznego (m.in. kału, wymazów z gardła i nosa, surowicy). Były one przeprowadzone w ramach nadzoru sanitarnego lub na zlecenie klienta zewnętrznego.

Laboratorium uczestniczy w realizacji nadzoru wirusologicznego SENTINEL, polegającego na badaniu wymazów z gardła i nosa od pacjentów ambulatoryjnych, u których wystąpiły objawy grypy. Wirusa grypy typu A oraz wirusa grypy typu B oznaczano w jednym teście razem z SARS-CoV-2 oraz RSV. Wirusa SARS-CoV-2 badano także w innym teście diagnostycznym jako pojedyncze oznaczenie. Laboratorium Diagnostyczne samodzielnie wykonuje wszystkie etapy badania real time RT-PCR w kierunku wykrywania materiału genetycznego tych wirusów. W 2024 r. uzyskano akredytację na te badania.

Rodzaje wykonywanych badań:

1. Bakteriologiczne w kierunku:
 - wykrywania i identyfikacji pałeczek z rodzajów *Salmonella* i *Shigella* (z kału),
 - identyfikacji szczepów *Salmonella* i *Shigella*,
2. Serologiczne w kierunku wykrywania zakażeń:
 - *Bordetella pertussis* - metodą ELISA (krztuśca),
 - *Francisella tularensis* - metodą ELISA (tularemii),
 - wirusem opryszczki pospolitej (*Herpes simplex* virus typu 1 i typu 2) - metodą ELISA,
 - rotawirusami, adenowirusami, norowirusami, astrowirusami – metodą immunochromatograficzną,
3. Molekularne: wirusa grypy typu A, wirusa grypy typu B, SARS-CoV-2, RSV,
4. Parazytologiczne, w tym:
 - wykrywanie jaj pasożytów jelitowych człowieka w kale,
 - wykrywanie jaj glisty ludzkiej (*Ascaris lumbricoides*), włosogłówek (*Trichuris trichiura*), *Toxocara* spp. w glebie,
5. Skuteczności procesów sterylizacji.

Tabela 10.1 Ilość badań oraz oznaczeń z uwzględnieniem ilości dodatnich próbek w 2024 roku (w badaniach nadzorowych i zleconych).

Nazwa badania	Ilość badań	Ilość oznaczeń	Liczba próbek dodatnich
<i>Salmonella/Shigella</i>	27802	55591	319
pasożyty jelitowe człowieka (kał)	1	1	0
badania parazytologiczne gleby	38	57	0
skuteczność procesu sterylizacji	49	98	0
anty- <i>Bordetella pertussis</i> IgM	1	1	0
anty- <i>Bordetella pertussis</i> IgG	1	1	0
anty- <i>Bordetella pertussis</i> IgA	1	1	0
anty - HSV typu 1 IgM	1	1	0
anty - HSV typu 2 IgM	1	1	0
anty- <i>Francisella tularensis</i> IgM	6	6	4
anty- <i>Francisella tularensis</i> IgG	6	6	4
antygeny rotawirusów/adenowirusów	5	10	0
antygeny norowirusów	3	3	0
antygeny astrowirusów	5	5	0
RNA wirusa grypy typu A	390	1389	96
RNA wirusa grypy typu B	390	1389	2
RNA RSV	390	1389	7
RNA SARS-CoV-2	396	2091	23
suma	29486	62040	455

W 2024 roku w WSSE w Białymstoku przebadano łącznie 29 486 próbek materiału biologicznego, wykonując przy tym 6 2040 oznaczeń. W ramach nadzoru sanitarnego wykonano ogółem 6701 badań i 16 500 oznaczeń. W ramach usług zleconych wykonano 22 785 badań i 45 540 oznaczeń.

SEKCJA DIAGNOSTYKI MEDYCZNEJ MLD POWIATOWEJ STACJI SANITARNO - EPIDEMIOLOGICZNEJ W ŁOMŻY

Medyczne Laboratorium Diagnostyczne Powiatowej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Łomży wykonuje badania materiału biologicznego (m.in. kału) w ramach nadzoru sanitarnego oraz na zlecenie klienta zewnętrznego.

Rodzaje wykonywanych badań:

1. Bakteriologiczne w kierunku:
 - wykrywania i identyfikacji pałeczek z rodzajów *Salmonella* i *Shigella*,
 - identyfikacji szczepów *Salmonella* i *Shigella*,
 - wykrywania i identyfikacji *Yersinia* spp.,
 - wykrywania i identyfikacji *Escherichia coli* O157,
 - wykrywania i identyfikacji *Aeromonas* spp., *Plesiomonas shigelloides*,
2. Parazytologiczne,
3. Skuteczności procesów sterylizacji.

Tabela 10.2 Ilość badań oraz oznaczeń z uwzględnieniem ilości dodatnich próbek w 2024 roku (w badaniach nadzorowych i zleconych).

Nazwa badania	Ilość badań	Ilość oznaczeń	Liczba próbek dodatnich
<i>Salmonella/Shigella</i>	14468	58028	168
<i>Yersinia</i> spp.	7	7	0
<i>E. coli</i> O157	7	7	0
<i>Aeromonas</i> , <i>P. shigelloides</i>	7	7	0
Skuteczność procesu sterylizacji	252	344	0
Pasożyty przewodu pokarmowego (kał)	32	131	0
suma	14773	58524	168

W 2024 roku w PSSE w Łomży przebadano 14 773 próbek materiału biologicznego, wykonując przy tym 58 524 oznaczeń. W ramach nadzoru sanitarnego zbadano 1478 próbek i wykonano 5876 oznaczeń mikrobiologicznych.

SEKCJA BADAŃ MIKROBIOLOGICZNYCH MLD POWIATOWEJ STACJI SANITARNO - EPIDEMIOLOGICZNEJ W SUWAŁKACH

Medyczne Laboratorium Diagnostyczne Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Suwałkach wykonuje badania materiału biologicznego (m.in. kału) w ramach nadzoru sanitarnego oraz na zlecenie klienta zewnętrznego.

Rodzaje wykonywanych badań:

1. Bakteriologiczne w kierunku:
 - wykrywania i identyfikacji pałeczek z rodzajów *Salmonella* i *Shigella*,
 - identyfikacji szczepów *Salmonella* i *Shigella*,
 - wykrywania i identyfikacji *Yersinia enterocolitica*,
 - wykrywania i identyfikacji: *Escherichia coli* O157, EPEC,
2. Parazytologiczne,
3. Badania skuteczności procesów sterylizacji.

Tabela 10.3 Ilość badań oraz oznaczeń z uwzględnieniem ilości dodatknych próbek w 2024 roku (w badaniach nadzorowych i zleconych).

Nazwa badania	Ilość badań	Ilość oznaczeń	Liczba próbek dodatknych
<i>Salmonella/Shigella</i>	7190	14123	89
<i>Yersinia</i> spp.	28	28	0
<i>E. coli</i> O157	22	22	0
EPEC	8	8	0
Skuteczność procesu sterylizacji	775	1551	0
Pasożyty przewodu pokarmowego (kał)	75	525	21
suma	8098	16257	110

W 2024 roku w Sekcji Badań Mikrobiologicznych MLD PSSE w Suwałkach przebadano 8098 próbek materiału biologicznego, wykonując przy tym 16257 oznaczeń. W ramach nadzoru sanitarnego zbadano 1040 próbek i wykonano 1874 oznaczeń mikrobiologicznych.

PODSUMOWANIE - MEDYCZNE LABORATORIA DIAGNOSTYCZNE PAŃSTWOWEJ INSPEKCJI SANITARNEJ WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO:

1. Posiadają odpowiednie wyposażenie pomiarowe oraz certyfikowane materiały odniesienia.
2. Stosują w badaniach uznane i wiarygodne metody badawcze.
3. Prowadzą wewnętrzną kontrolę jakości wyników badań.
4. Biorą udział w badaniach biegłości oraz międzylaboratoryjnych badaniach porównawczych (krajowych i międzynarodowych).
5. W Medycznych Laboratoriach Diagnostycznych woj. podlaskiego wykonano łącznie 52357 badań, 136821 oznaczeń

SYSTEM ZARZĄDZANIA JAKOŚCIĄ

ROZDZIAŁ 11: SYSTEM ZARZĄDZANIA JAKOŚCIĄ

SYSTEM ZARZĄDZANIA I AKREDETACJA DZIAŁALNOŚCI LABORATORYJNEJ

Działalność laboratoryjna Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego oparta jest na systemie zarządzania jakością zgodnie z wymaganiami normy PN-EN ISO/IEC 17025:2018-02 „Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”.

Każde z laboratoriów posiada akredytację, która jest najlepszym potwierdzeniem wiarygodności wyników. Zakres akredytacji obejmuje:

Dział Laboratoryjny i Medyczne Laboratorium Diagnostyczne Wojewódzkiej Stacji Sanitarno- Epidemiologicznej w Białymstoku	Oddział Laboratoryjny i Medyczne Laboratorium Diagnostyczne Powiatowej Stacji Sanitarno- Epidemiologicznej w Suwałkach	Oddział Laboratoryjny i Medyczne Laboratorium Diagnostyczne Powiatowej Stacji Sanitarno- Epidemiologicznej w Łomży
Certyfikat akredytacji nr AB 311	Certyfikat akredytacji nr AB 530	Certyfikat akredytacji nr AB 635
• Badania biologiczne i biochemiczne żywności, pasz dla zwierząt • Badania chemiczne produktów rolnych, szkła i ceramiki, wyrobów z tworzyw sztucznych i gumy, żywności, wody, wody do spożycia przez ludzi, kosmetyków • Badania chemiczne i pobieranie próbek – środowisko pracy (czynniki szkodliwe - powietrze) • Badania kliniczne, medyczne obiektów i materiałów biologicznych przeznaczonych do badań • Badania dotyczące inżynierii środowiska (środowiskowe i klimatyczne) – oświetlenia, mikroklimatu, drgań, pola elektromagnetycznego w środowisku pracy oraz hałasu w środowisku pracy i w budynkach • Badania mikrobiologiczne, żywności, wody • Badania mikrobiologiczne i pobieranie próbek wody do spożycia przez ludzi • Badania właściwości fizycznych produktów rolnych, wyposażenia medycznego – urządzenia radiologiczne, wyrobów z tworzyw sztucznych i gumy, żywności, wody, wody do spożycia przez ludzi, materiałów opakowaniowych • Badania właściwości fizycznych i pobieranie próbek – środowisko pracy (czynniki szkodliwe - powietrze) • Badania radiochemiczne i promieniowania, produktów rolnych, żywności, wody, pasz dla zwierząt	• Badania biologiczne żywności • Badania chemiczne i pobieranie próbek wody, wody do spożycia przez ludzi • Badania mikrobiologiczne obiektów i materiałów biologicznych przeznaczonych do badań, żywności, obiektów z obszaru produkcji żywności • Badania mikrobiologiczne i pobieranie próbek wody, wody do spożycia przez ludzi • Badania właściwości fizycznych i pobieranie próbek wody, wody do spożycia przez ludzi	Badania chemiczne i pobieranie próbek wody, wody do spożycia przez ludzi Badania chemiczne i pobieranie próbek – środowisko pracy (czynniki szkodliwe - powietrze) Badania dotyczące inżynierii środowiska (środowiskowe i klimatyczne) – środowisko pracy (czynniki szkodliwe i uciążliwe – hałas, drgania, oświetlenie) Badania mikrobiologiczne i pobieranie próbek wody, wody do spożycia przez ludzi Badania mikrobiologiczne obiektów i materiałów biologicznych przeznaczonych do badań, żywności Badania właściwości fizycznych i pobieranie próbek wody, wody do spożycia przez ludzi Badania właściwości fizycznych i pobieranie próbek – środowisko pracy (czynniki szkodliwe - powietrze) Badania właściwości fizycznych żywności

• Pobieranie próbek wody do spożycia przez ludzi • Badania sensoryczne produktów rolnych, papieru, tektury, wyrobów z tworzyw sztucznych i gumy, żywności, materiałów opakowaniowych		
---	--	--

Szczegółowe zakresy akredytacji znajdują się na stronach internetowych tych stacji.

Laboratoria utrzymują i rozszerzają zakresy akredytacji.

Certyfikaty akredytacji potwierdzają wysoką jakość usług, świadczonych przez laboratoria zgodnych ze standardami systemu zarządzania wg normy PN-EN ISO 17025:2018-2.

SYSTEM ZARZĄDZANIA JAKOŚCIĄ W DZIAŁALNOŚCI INSPEKCYJNEJ

W działalności kontrolnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego funkcjonuje system zarządzania oparty na spełnieniu wymagań normy PN-EN ISO/IEC 17020 „Ocena zgodności- Wymagania dotyczące działania różnych rodzajów jednostek przeprowadzających inspekcję”. Daje to gwarancję jednolitego sposobu prowadzenia działań kontrolnych w całym województwie oraz zapewnia:

- właściwą skuteczność zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego,
- przeprowadzanie precyzyjnych i wnikliwych kontroli zgodnie z najlepszą praktyką,
- uzyskiwanie wiarygodnych, użytecznych i odtwarzalnych wyników kontroli,
- stałe podnoszenia kwalifikacji pracowników, co przedkłada się na wyższą jakość wykonywanych zadań,
- publiczne zaufania w odniesieniu do wiarygodności działań istotnych z punktu ochrony zdrowia ludzkiego.